

หมวดที่ 12

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

เค้าโครงเรื่อง

1. วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น
2. วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น

สาระสำคัญ

1. วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น
  - 1.1 คดีมีข้อพิพาท
  - 1.2 คดีไม่มีข้อพิพาท
2. วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น
  - 2.1 วิธีพิจารณาคดีในศาลเร่
  - 2.2 วิธีพิจารณาคดีไม่มีข้อยุ่งยาก
  - 2.3 การพิจารณาโดยขาดนัด
  - 2.4 อนุญาโตตุลาการ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาหมวดที่ 12 นี้แล้ว ทำให้นักศึกษา

1. ได้ทราบถึงวิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้นได้ แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ คดีมีข้อพิพาท และคดีไม่มีข้อพิพาท
2. ได้ทราบถึงวิธีพิจารณาคดีมีข้อพิพาทด้วยชั้นยื่นคำฟ้อง หมายเรียกจำเลย ให้การแก้คดี การแก้คำฟ้อง แก้คำให้การ การชี้ส่องสถาน และการทิ้งฟ้อง ถอนฟ้อง
3. ได้ทราบถึงวิธีดำเนินคดีไม่มีข้อพิพาท
4. ได้ทราบว่าคดีในศาลเร่คืออะไร การฟ้องคดีในศาลเร่ฟ้องด้วยวัวเจา
ได้กำหนดเวลา y คำให้การในคดีในศาลเร่ และการพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีในศาลเร่

5. ได้ทราบว่าอย่างไรเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก และการพิจารณาและคำร้องขอต่อศาลให้ศาลมีการพิจารณาคดีโดยรวมรับ

6. ได้ทราบถึงการพิจารณาโดยขาดนัด

7. ได้ทราบความหมายของคำว่าอนุญาโตตุลาการ ประเภทของอนุญาโตตุลาการ
เรื่องใดบ้างที่จะมอบข้อพิพาทให้ออนุญาโตตุลาการซึ่งคาดได้

หมวดที่ 12

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

คำว่า "วิธีพิจารณา" ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้ให้คำวิเคราะห์ ตัวพยักใจ แต่เป็นที่เข้าใจได้ว่า คำว่า "วิธีพิจารณา" นั้นมีความหมายเป็นสองประการคือ วิธีดำเนินการพิจารณาโดยเฉพาะประการหนึ่ง และเป็นชื่อของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอีกประการหนึ่ง สำหรับประการแรกหมายถึงวิธีดำเนินการพิจารณาคดีในชั้นศาลทำการพิจารณา ส่วนประการที่สอง หมายถึง นอกจากจะรวมถึงวิธีพิจารณาคดีในชั้นศาลทำการพิจารณาแล้วยังรวมถึงกิจการอื่น ๆ อันเกี่ยวกับคดี เช่น การบังคับคดี เป็นต้น ด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้แบ่งวิธีพิจารณาในศาลชั้นต้นออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น ซึ่งได้แก่ วิธีพิจารณาคดีธรรมดा โดยแบ่งออกเป็นคดีจำพวกที่มีข้อพิพาทซึ่งตั้งตัวยึดคำฟ้องธรรมดาย่างหนึ่ง และคดีที่ไม่มีข้อพิพาทซึ่งตั้งตัวด้วยคำร้องขออกร้องย่างหนึ่ง

ส่วนที่ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ซึ่งได้แก่ วิธีพิจารณาคดีในสาระคดีไม่มีข้อยุ่งยาก คดีขาดนัด และอนุญาโตตุลาการ

ส่วนที่ 1

วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น

วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้นแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

1. คดีมีข้อพิพาท
2. คดีไม่มีข้อพิพาท

ตอนที่ 1

คดีมีข้อพิพาท

คดีมีข้อพิพาท คือ คดีที่ประกอบด้วยคู่ความ 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งถูกโถด้วยเงินเดือน หรือหน้าที่ของตนตามกฎหมายแพ่งซึ่งเรียกฝ่ายที่ถูกโถด้วยเงินเดือนว่า “โจทก์” อีกฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นผู้มาโถด้วยเงินเดือนกับสิทธิหรือหน้าที่ซึ่งเรียกว่า “จำเลย” ฝ่ายโจทก์จึงฟ้องเป็นคดีขึ้นในศาล เพื่อพิจารณาพิพากษาให้เป็นผลปลดปล่อยการโถด้วยสิทธินั้น ฝ่ายจำเลยอาจเดียงได้ว่าเขามิได้โถด้วยสิทธิหรือหน้าที่ของโจทก์ จึงเป็นเรื่องที่ศาลจะต้องฟังจากพยานทั้งสองฝ่ายในระหว่างพิจารณาว่าจะเชื่อตามข้อหาของโจทก์หรือตามข้อเดียงของจำเลย การดำเนินคดีในการนี้จึงเรียกว่า “คดีมีข้อพิพาท”

ในการดำเนินคดีมีข้อพิพาทนี้แบ่งการพิจารณาออกได้ดังนี้

1. ขั้นยื่นคำฟ้องและหมายเรียกจำเลยให้แก้คดี
2. ทิ้งฟ้อง ถอนฟ้อง ผลของการทิ้งฟ้องและถอนฟ้อง
3. การยื่นคำให้การ
4. การแก้คำฟ้องและแก้คำให้การ
5. การนัดพร้อม การชี้ส่องสถาน และการนัดพิจารณา

บทที่ 1

ชั้นยืนคำฟ้องและหมายเรียกจำเลยให้แก่คดี

ได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ที่ถูกโട้วยกับสิทธิหรือหน้าที่ยอมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองป้องกันตามกฎหมาย โดยผู้ถูกโட้วยกับสิทธิหรือหน้าที่ได้อ้างสิทธิหรือหน้าที่เหนื่อยบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมาโட้วย และฝ่ายที่มาโட้ยังนี้ได้ปฏิเสชสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลที่ถูกโട้วย ฝ่ายที่ถูกโട้วยยังสิทธิหรือหน้าที่จึงต้องเสนอคดีของตนต่อศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาให้ผลปลดเปลือกการโட้ยังสิทธิหรือหน้าที่นั้น โดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น ซึ่งมีเขตศาลเหนือคดีนั้น เว้นแต่คดีมิโนสารเรื่อจากฟ้องด้วยว่าจะได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 191) และเมื่อได้ยื่นคำฟ้องแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา และผลแห่งการนี้ (1) ห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกันหรือต่อศาลอื่น และ (2) ถ้ามีเหตุเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพฤติกรรมอันเกี่ยวจัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้น เช่นการเปลี่ยนแปลงภูมิสถานของจำเลย การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้หากด้วยอำนาจศาลที่รับฟ้องคดีไว้ในอันที่จะพิจารณาและซื้อขายคดีสินคดีนั้นไม่ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 173 วรรคสอง)

เมื่อได้ยื่นคำฟ้องและทำให้คดีเกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่าคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา แต่ที่จะมีผลได้จริงศาลจะต้องรับคำฟ้องเสียก่อน ที่เรียกว่ารับคำฟ้องหมายความว่าคำฟ้องที่พนักงานเจ้าหน้าที่ศาลได้รับไว้แล้วยื่นต่อศาล ศาลได้สั่งรับประทับฟ้องโดยจะสั่งว่า “ประทับฟ้อง” “หมาย” “หมายเรียกจำเลย” หรือคำอื่นใดก็แล้วแต่อันแสดงให้เห็นว่าศาลได้ตรวจคำฟ้องนั้นแล้วรับคำฟ้องไว้ให้ดำเนินคดีต่อไป

เมื่อศาลได้สั่งรับคำฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ศาลจะต้องออกหมายเรียกจำเลยให้มาแก่คดี โดยสั่งสำเนาคำฟ้องซึ่งโจทก์ต้องยื่นต่อศาลไว้พร้อมกับคำฟ้อง หมายเรียกและสำเนาคำฟ้องนี้ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้มีหน้าที่ส่งแก่จำเลย ให้โจทก์เสียค่าธรรมเนียม

ป.ว.แพ่ง มาตรา 170 “ห้ามมิให้ฟ้อง พิจารณา และซื้อขายคดีสินคดีเป็นครั้งแรกในศาลอีกโดยศาลอื่นนอกจากศาลชั้นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งเป็นอย่างอื่น”

ในการส่ง ส่วนการนำส่งนั้นโจทก์จะนำส่งหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ศาลจะสั่งให้โจทก์มีหน้าที่จัดการนำส่ง (ป.ว. แพ่ง มาตรา 70 วรรคสอง)

สำหรับหมายเรียกที่ศาลมต้องออกเพื่อเรียกจำเลยให้มาแก้คดีนี้ เป็นหน้าที่โจทก์จะต้องมาร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อให้ส่งหมายนั้นแก่จำเลยภายใน 7 วันนับแต่โจทก์ยื่นคำฟ้อง (ป.ว.แพ่ง มาตรา 173 วรรคแรก) ถ้าโจทก์ไม่ร้องขอให้เจ้าพนักงานศาลส่งหมายเรียกให้จำเลยแก้คดีภายในกำหนดดังกล่าวแล้วเรียกว่า โจทก์ทิ้งฟ้อง

บทที่ 2

การทิ้งฟ้อง การถอนฟ้อง ผลของการทิ้งฟ้อง และการถอนฟ้อง

1. การทิ้งฟ้อง

ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อยื่นคำฟ้องว่า เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ต่อศาลแล้ว เป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องมาร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลภายในกำหนด 7 วันนับแต่ยื่นคำฟ้อง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลส่งหมายเรียกแก่จำเลยให้มาแก้คดี ถ้าโจทก์เพิกเฉยเสียไม่ร้องขอให้เจ้าพนักงานศาลส่งหมายเรียกแก่จำเลยภายในกำหนดดังกล่าว หรือโจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้ เรียกว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง เกี่ยวกับการทิ้งฟ้องในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 174 ว่า “ในกรณีต่อไปนี้ให้ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง คือ

(1) ภายหลังที่ได้เสนอคำฟ้องแล้ว โจทก์เพิกเฉยไม่ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายเรียกให้แก้คดีแก่จำเลย และไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉย เช่นวันนี้ภายในกำหนด 7 วันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง

(2) โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้เพื่อการนั้นโดยได้ส่งคำสั่งให้แก่โจทก์โดยชอบแล้ว”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 174 นี้จะเห็นว่ากรณีเป็นการทิ้งฟ้องมี 2 กรณีคือ

1. โจทก์เพิกเฉยไม่ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อส่งหมายเรียกให้แก้คดีแก่จำเลย

2. โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้

กรณีโจทก์เพิกเฉยไม่ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อส่งหมายเรียกให้แก้คดีแก่จำเลย หมายความว่าเมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องแล้ว เป็นหน้าที่โจทก์จะร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนด 7 วันนับแต่ยื่นคำฟ้อง เพื่อส่งหมายเรียกจำเลยให้มาแก้คดี หากโจทก์เพิกเฉยไม่ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉย เช่นวันนี้ภายในกำหนดดังกล่าว เรียกว่า “โจทก์ทิ้งฟ้อง”

การทิ้งฟ้องตามกรณีนี้เป็นการทิ้งฟ้องโดยผลของกฎหมาย เพราะเป็นการที่โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ถ้าโจทก์ได้แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยที่ไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดดังกล่าวให้ศาลมารับ พร้อมกับขอเลื่อนเวลาในการร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยไปในวันอื่น ตาม ป.ว.พง มาตรา 23 ด้วยแล้ว เมื่อศาลเห็นเหตุนั้นสมควรและได้เลื่อนเวลาให้ เช่นนี้ไม่ถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

ฉะนั้น การทิ้งฟ้องกรณีแรกเป็นกรณีโจทก์ไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ และมิได้แจ้งให้ศาลมารับเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น และจะต้องเป็นคำฟ้องซึ่งต้องออกหมายเรียกให้จำเลยแก้คดีจึงจะเข้ากรณีแรกนี้

ข้อสังเกต

1. การร้องขัดทรัพย์ ตาม ป.ว.พง มาตรา 288 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเมื่อย่างคดีธรรมดा” กล่าวคือ ถ้าว่าผู้ร้องขัดทรัพย์เป็นโจทก์ฟ้องโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้นำยื่ด ศาลชั้นต้นจะต้องออกหมายเรียกให้โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้การแก้คำร้องขัดทรัพย์ จึงเป็นหน้าที่โจทก์ (ผู้ร้องขัดทรัพย์) จะต้องร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในกำหนด หากเพิกเฉยเสียไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาดังกล่าว เรียกว่า โจทก์ (ผู้ร้องขัดทรัพย์) ทิ้งฟ้อง (คำพิพากษากฎิกาที่ 814/2503 ที่ประชุมใหญ่)

2. ฟ้องอุทธรณ์หรือฟ้องฎีกา ไม่มีหมายเรียกจำเลยให้แก้คดีอย่างฟ้องในศาลชั้นต้น จึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 174(1) ต้องบังคับตามมาตรา 174(2) (คำพิพากษาฎีกาที่ 821/2511 และ 2524/2517)

กรณีโจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้ หมายความว่าถ้าศาลกำหนดให้โจทก์กระทำอะไรในการดำเนินคดีภายในกี่วัน โจทก์ต้องทำภายในกำหนดนั้น มิฉะนั้นเรียกว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง

1. ศาลกำหนดเวลาให้ดำเนินคดี
2. ศาลได้สั่งคำสั่งให้แก้โจทก์โดยชอบแล้ว
3. โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาที่ศาลกำหนด

1. ศาลกำหนดเวลาให้ดำเนินคดี หมายความว่า ศาลได้กำหนดให้โจทก์ กระทำการในคดีภายในกี่วัน โจทก์ต้องทำการในกำหนดนั้น การดำเนินคดีที่ศาลมีกำหนด แยกเป็น 2 กรณีคือ

ก. การดำเนินคดีที่ต้องกระทำ หมายความว่า การดำเนินคดีที่ศาลมีกำหนดว่า โจทก์จะต้องกระทำการโดยเด็ดขาด ไม่เช่นนั้นถือว่าทิ้งฟ้อง เช่นโจทก์ภัยก้า และศาลมีกำหนดสั่งให้ รอการพิจารณาคดีไว้ก่อนเพื่อรอพังผลอีกดีหนึ่ง เมื่อคดีที่รอพังผลถึงที่สุดแล้ว ให้โจทก์ แต่งให้ศาลมีกำหนดภายใน 10 วัน หากคดีที่สั่งให้รอถึงที่สุด และโจทก์ไม่ได้ปฏิบัติตามตาม ข้อกำหนดของศาลแต่ประการใดแล้ว ก็ถือว่าโจทก์เพิกเฉยไม่นำมาในการดำเนินคดี ภายในเวลาที่ศาลมีกำหนดเป็นการทิ้งฟ้อง ต้องจำหน่ายคดี (คำพิพากษายืนยันที่ 1680/ 2506)

ข. การดำเนินคดีที่ไม่ต้องกระทำ หมายความว่า การดำเนินคดีได้ที่ศาลมีกำหนดให้กระทำการแต่มิได้กำหนดโดยเด็ดขาดว่าต้องกระทำการเช่นนี้โจทก์จะกระทำการหรือไม่ กระทำการได้ ไม่ถือว่าทิ้งฟ้อง เช่น ศาลมีกำหนดวันซึ่งสองสถาน และสั่งให้คุ้มครองทั้งสองฝ่ายทราบล่วงหน้าโดยชอบแล้ว ถึงวันนัดซึ่งสองสถานโจทก์ไม่มา เช่นนี้ไม่ถือว่าโจทก์ ทิ้งฟ้อง เพราะในวันซึ่งสองสถานโจทก์จะมาหรือไม่มาก็ได้ (คำพิพากษายืนยันที่ 1257/ 2514)

2. ศาลได้สั่งค่าสั่งให้แก่โจทก์โดยชอบแล้ว หมายความว่า ถ้าศาลมีกำหนดให้ โจทก์กระทำการใน การดำเนินคดีภายในกี่วัน ศาลมีกำหนดสั่งค่าสั่งนั้นให้แก่โจทก์ทราบ โดยชอบ เพราะถ้าโจทก์ไม่ทราบค่าสั่งจะว่าโจทก์ขัดขืนไม่ทำการภายในกำหนดคงไม่ได้ การทราบค่าสั่งจะถือว่าทราบต่อเมื่อโจทก์ลงลายมือรับทราบแล้ว ไม่ว่าจะรับทราบกรณี ศาลให้สั่ง หรือรับทราบขณะที่โจทก์อยู่ในศาลก็ตาม

3. โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาที่ศาลมีกำหนด หมายความว่า เมื่อ โจทก์ได้รับทราบค่าสั่งศาลโดยชอบแล้ว โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีตามที่ศาลมีกำหนด เช่น โจทก์ยื่นคำฟ้องเรียกเงินกู้จากจำเลย จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลมีกำหนด เน้นสิ่งที่โจทก์เพื่อให้จำเลยดูก่อนที่จำเลยจะให้การ จำเลยจะได้ให้การได้ถูกต้อง ศาลมีกำหนดให้โจทก์นำหนังสือกู้ไปส่งศาล เพื่อให้จำเลยดูในวันที่ 3 พฤศจิกายน 2550 เวลา 10.00 น. โจทก์ได้รับหมายนัดแล้วไม่นำมาภายใต้กำหนด เรียกได้ว่าโจทก์เพิกเฉย ไม่ดำเนินคดีภายในเวลาที่ศาลมีกำหนดไว้

เมื่อมีเหตุทิ้งฟ้องดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีเสียจาก สารบบความ ตาม ป.ว.พง มาตรา 132 (1) ทั้งนี้ อำนาจศาลสั่งจำหน่ายคดีเป็นดุลพินิจ

ของศาลที่จะสั่งจำหน่ายคดีหรือไม่ก็ได้ เพราะเหตุว่ามาตรา 132 ไม่ได้มีบังคับเด็ดขาดว่า ศาลต้องจำหน่ายคดีเป็นแต่ใช้คุลพินิจ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1669/2493) ถ้าศาลมั่ง จำหน่ายคดีโจทก์ชอบที่จะอุทธรณ์หรือฎีกайд (คำพิพากษาฎีกาที่ 574/2494)

2. การถอนฟ้อง

การถอนฟ้องหมายถึงกระบวนการพิจารณาภายในห้องโจทก์ยื่นคำฟ้องแล้ว โจทก์ ต้องการขอรับการฟ้องเสียโดยไม่ประสงค์จะว่ากล่าวต่อไป เกี่ยวกับเรื่องการถอนฟ้อง ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175 ว่า “ก่อนจำเลยยื่นคำให้การโจทก์อาจถอนคำฟ้องได้โดยยื่นคำบอกกล่าวเป็นหนังสือต่อศาล

ภายหลังจำเลยยื่นคำให้การแล้ว โจทก์อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขึ้นด้วยเพื่อนุญาตให้โจทก์ถอนคำฟ้องได้ ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายใต้เงื่อนไข ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่

- (1) ห้ามไม่ให้ศาลให้อนุญาต โดยมิได้ฟังจำเลยหรือผู้ร้องสองฝ่าย ถ้าหากมีก่อน
- (2) ในการฟ้องโจทก์ถอนคำฟ้อง เนื่องจากมีข้อกลงหรือประนีประนอมยอมความ กับจำเลยให้ศาลอนุญาตไปตามคำขอันนั้น”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 175 ขอแยกออกพิจารณาเป็น 3 กรณีดังนี้

1. ระยะเวลาถอนฟ้อง
2. วิธีถอนฟ้อง
3. คำสั่งของศาลเมื่อถอนฟ้อง

1. ระยะเวลาถอนฟ้อง ตามบทบัญญัติตามมาตรา 175 ได้กำหนดระยะเวลาถอนฟ้องเป็น 2 ตอนคือ

1.1 การถอนฟ้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ ป.ว.พง มาตรา 175 วรรคแรก บัญญัติว่า “ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์อาจถอนคำฟ้องได้...” คำว่า “ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ” หมายถึงกรณีต่อไปนี้

ก. ยื่นฟ้องแล้วยังไม่ได้สั่งหมายเรียกจำเลยให้มาแก้คดี เพราะโจทก์มีเวลาถึง 7 วัน ในกรณีสั่งหมายเรียก และสำเนาคำฟ้องให้จำเลย ดังนั้น ก่อนจะถึงกำหนด 7 วันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง โจทก์มายื่นคำบอกกล่าวเป็นหนังสือต่อศาลขอถอนคำฟ้อง ดังนี้ ถือว่าก่อนจำเลยยื่นคำให้การ

ข. เมื่อส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยโดยชอบแล้ว แต่จำเลยยังไม่ได้ยืนคำให้การ โจทก์ยื่นคำนับอกรถาวรเป็นหนังสือต่อศาลข้อตอนคำฟ้อง ดังนี้ ถือว่า ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ

ค. ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยโดยชอบแล้ว จำเลยไม่ได้ยืนคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ โจทก์ได้ขอให้ศาลสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ การณ์จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การคงถือว่าก่อนจำเลยยื่นคำให้การเช่นกัน

1.2 ก่อนพ้องภายในหลังจำเลยยื่นคำให้การ ป.ว.แพ่ง มาตรา 175 วรรคสอง บัญญัติว่า “ภายในหลังจำเลยยื่นคำให้การแล้ว โจทก์อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นเพื่อนุญาตให้โจทก์ถอนคำฟ้องได้...”

2. วิธีถอนฟ้อง ก่อนฟ้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ และก่อนพ้องภายในหลังจำเลยยื่นคำให้การ กำหนดวิธีถอนฟ้องดังนี้

2.1 ก่อนพ้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์ประสังค์จะถอนคำฟ้อง โจทก์จะต้องยื่นคำนับอกรถาวรเป็นหนังสือต่อศาล (ป.ว.แพ่ง มาตรา 175 วรรคแรก) กล่าวคือ ยื่นคำแฉลงต่อศาลมั่นเงย แต่คำแฉลงนี้ต้องทำเป็นหนังสือ ศาลไม่มีอำนาจรับคำแฉลงด้วยว่าจากตามมาตรา 21(1) ได้

2.2 ก่อนพ้องภายในหลังจำเลยยื่นคำให้การแล้ว เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้ว จำเลยจึงเข้ามาเป็นคู่ความ ภายในหลังจากจำเลยยื่นคำให้การแล้ว โจทก์ประสังค์จะถอนคำฟ้อง โจทก์จะต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น กรณีโจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียม และต้องมีสำเนาคำร้องให้จำเลยทุกคน เนื่องจากมิใช่คำขอจะทำได้แต่ฝ่ายเดียว ก่อนศาลทำคำสั่งตามคำขอต้องให้โอกาสคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ คัดค้านก่อน

3. คำสั่งของศาลเมื่อขอถอนฟ้อง

ก. ถ้าถอนฟ้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์จะยื่นคำนับอกรถาวรเป็นหนังสือต่อศาล ซึ่งศาลจะอนุญาตให้ถอนได้เสมอ เพราะในชั้นนี้จำเลยยังมิได้ยื่นคำให้การ ยังมิได้เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีด้วย

ข. ถ้าถอนฟ้องภายในหลังจำเลยยื่นคำให้การ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1. อนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือ
2. ไม่อนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือ

3. อันญາตภัยในเงื่อนไขที่เห็นสมควร

การถอนฟ้องตามข้อ ๑. นี้ ศาลจะมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งในสาม
ประการ ดังนี้

ถ้าศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนฟ้อง ศาลย่อมมีคำสั่งไปที่เดียวเลย

แต่ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาต หรืออนุญาตภัยในเงื่อนไขใด ๆ ตามที่
เห็นสมควร และมิใช่ถอนฟ้องอันเนื่องมาจากโจทก์จำเลยตกลงหรือประนีประนอมยอมความ
แล้ว ก่อนมีคำสั่งศาลจะต้องพังคำชี้แจงของจำเลยหรือผู้ร้องฟ้อง (ถ้าหากมี) ก่อน
โดยศาลจะส่งสำเนาคำร้องของโจทก์ให้จำเลย และกำหนดวันให้จำเลยส่งคำชี้แจงต่อศาล
เมื่อได้ฟังคำชี้แจงของจำเลยแล้ว ศาลก็มีอำนาจออกคำสั่งได้ แม้จำเลยจะแตลงคัดค้าน
ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ถอนฟ้องก็อนุญาตได้ (คำพิพากษารูปภาพที่ 284/2505)

การที่กฎหมายบังคับให้ศาลมต้องให้โอกาสจำเลยชี้แจงก่อนจะมีคำสั่ง
ในการถอนฟ้องกรณีนี้ ด้วยเหตุที่จำเลยได้เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีแล้ว และการที่โจทก์
ขอถอนฟ้องอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่จำเลย เช่นเมื่อโจทก์ได้ทราบคำให้การของ
จำเลยแล้ว เห็นว่าฟ้องของตนบกพร่อง หรือเมื่อโจทก์ได้นำพยานมาสืบบ้างแล้ว เห็นว่า
หลักฐานของตนไม่ดึงของถอนฟ้องเสียดังนี้ จำเลยอาจคัดค้านไม่ยอมให้ถอนฟ้องโดย
ขอให้ศาลมติพิพากษาไปที่เดียว ก็ได้ ทั้งนี้ สุดแล้วแต่ศาลจะมีคำสั่งตามที่
เห็นสมควร

ถ้าการถอนฟ้องอันเนื่องมาจากโจทก์จำเลยมีข้อตกลงหรือประนีประนอม
ยอมความกัน ศาลต้องสั่งอนุญาตไปตามคำขอนั้น

ข้อสังเกต

1. ถ้าคดีนี้มิโจทก์หลายคน โจทก์คนใดประสงค์จะถอนฟ้องคงถอน
ได้เฉพาะส่วนของตน จะขอถอนฟ้องในส่วนของโจทก์คนอื่นด้วยมิได้ จะนั้น ศาลจะ
พิจารณาว่าการที่โจทก์บางคนขอถอนฟ้องนั้นกระทบกระทื่นถึงโจทก์คนอื่น ๆ หรือไม่
ถ้าศาลเห็นสมควรศาลก็จะสอบถามโจทก์คนอื่น ๆ ก่อนที่จะสั่งคำขอถอนฟ้องนั้นว่า
ประการใด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของโจทก์คนอื่น ๆ นั้นด้วย

2. ถ้าคดีนี้มีจำเลยหลายคน ศาลต้องสอบถามจำเลยทุกคนในการ
ที่กฎหมายบังคับให้ถกฟ้อง

3. โจทก์ขอถอนฟ้องเวลาใดก็ได้ก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

4. การถอนอุทธรณ์หรือฎีกา คงมีหลักเช่นเดียวกับถอนฟ้องในศาลชั้นต้น กล่าวคือ พิจารณาดูว่าคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งแก้อุทธรณ์แก้ฎีกาแล้วหรือไม่

3. ผลของการทิ้งฟ้องและการถอนฟ้อง

เมื่อมีการทิ้งฟ้องหรือการถอนฟ้องเกิดขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติผลของการทิ้งฟ้องและการถอนฟ้องไว้ในมาตรา 176 ว่า “การทิ้งคำฟ้อง หรือถอนคำฟ้องย่อมลบล้างผลแห่งการยื่นคำฟ้องนั้น รวมทั้งกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ อันมีมาต่อภายหลังยื่นคำฟ้อง และกระทำให้คู่ความกลับคืนเข้าสู่ฐานะเดิมเหมือนหนึ่ง มิได้มีการยื่นฟ้องเลย แต่ว่าคำฟ้องใด ๆ ที่ได้ทิ้งหรือถอนแล้วอาจยื่นใหม่ได้ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอาญาความ”

เมื่อมีการทิ้งฟ้องศาลมจะสั่งจำนำยคดี หรือเมื่อศาลมอนนุญาตให้ถอนคำฟ้อง และศาลมีคำสั่งจำนำยคดีแล้ว การทิ้งฟ้องหรือการถอนฟ้องนั้นย่อมมีผลดังนี้

1) ย่อมลบล้างผลแห่งการยื่นคำฟ้องนั้น รวมทั้งกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ อันมีมาต่อภายหลังการยื่นคำฟ้อง และกระทำให้คู่ความกลับคืนเข้าสู่ฐานะเดิมเหมือนหนึ่งมิได้มีการยื่นฟ้องเลย

ก. ย่อมลบล้างผลแห่งการยื่นคำฟ้องนั้น รวมทั้งกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ อันมีมาต่อภายหลังการยื่นคำฟ้อง หมายความว่าคำฟ้องนั้นย่อมระงับสิ้นไปเสมือนหนึ่งมิได้มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลมาย และการกระทำต่าง ๆ ในกระบวนการพิจารณาซึ่งศาลมีคู่ความได้กระทำไปแล้ว นับแต่มีการยื่นฟ้องเป็นต้นมาถือว่าเป็นย่อมลบล้างไปทั้งสิ้น เช่น เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องแล้วโจทก์ได้ยื่นคำขอต่อศาลมีค่าทรัพย์ของจำเลยไว้ชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาตาม ป.ว.แพ่ง มาตรา 254 (1) ศาลได้ส่วนคำขอของโจทก์แล้วมีคำสั่งอนุญาตให้ยึดทรัพย์ของจำเลยไว้ชั่วคราวได้ตามคำขอ การยื่นคำขอให้ยึดทรัพย์ของจำเลยไว้ชั่วคราว การได้ส่วนและการมีคำสั่งอนุญาตของศาลมีผลต่อการดำเนินการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์ของจำเลยตามคำสั่งศาล เป็นกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ อันมีมาต่อภายหลังการยื่นคำฟ้อง เมื่อศาลมีคำสั่งให้จำนำยคดีจากสารบบความ เพราะเหตุโจทก์ทิ้งฟ้องแล้ว กระบวนการพิจารณาดังกล่าวก็ย่อมถูกลบล้างและสิ้นผลไปด้วยเหมือนหนึ่ง มิได้มีการยึดทรัพย์ของจำเลยมาก่อนเลย

ข. คู่ความกลับคืนสู่ฐานะเดิม หมายถึงฐานะของคู่ความในทางคดีเท่านั้น ไม่รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมด้วย จะนั้น คู่ความจะร้องขอค่าฤชาธรรมเนียมที่เสียไปแล้ว ไม่ได้แต่ศาลอาจผ่อนผันให้บ้าง เช่นกรณีจำหน่ายคดีเพระโจทก์ทึ้งฟ้องตามมาตรา 132 ศาลจึงไม่มีอำนาจที่จะสั่งคืนค่าขึ้นศาลอันเป็นธรรมเนียมศาลได้ คงสั่งคืนค่าธรรมเนียมที่ยังไม่ได้ใช้เช่นค่าตัดสิน ค่าดำเนินคดี (คำสั่งค่าร้องที่ 581/2502) แต่ถ้าเป็นการถอนฟ้อง ศาลสั่งคืนค่าธรรมเนียมให้ตาม ป.ว.พ.ฝ มาตรา 151 วรรคสอง และระเบียบราชการฝ่ายคุ้ลากลับบันทึก 5

2) คำฟ้องได ๑ ที่ได้ทึ้งฟ้องหรือถอนฟ้อง โจทก์อาจยื่นใหม่ได้ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ หมายความว่าศาลสั่งจำหน่ายคดีเพระเหตุโจทก์ทึ้งฟ้องหรือถอนฟ้อง "ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมาอีกใหม่ภายในการกำหนดอายุความฟ้องร้อง"

กรณีคดีเสร็จไปโดยการจำหน่ายคดีเพระเหตุถอนฟ้องหรือทึ้งฟ้อง ให้ถือว่า อายุความจะดูดหยุดลง (ป.พ.พ. มาตรา 193/17) กล่าวคืออายุความจะเดินต่อไป

เว้นแต่การถอนฟ้องของโจทก์ได้แต่งรับรองจะไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทหรือคดีเรื่องนั้นแก่จำเลยอีก คำแต่งรับรองของโจทก์ดังกล่าวย่อๆ ผู้กล่าวโจทก์มีผลเท่ากับโจทก์ยอมสละสิทธิของตนที่มีอยู่ตามมาตรา 176 โจทก์จึงไม่มีสิทธิยื่นฟ้องเป็นคดีใหม่อีก นัยคำพิพากษาริบิกที่ 2002/2511 โจทก์ฟ้องจำเลยและถอนฟ้องไปโดยแต่งต่อศาลว่าจะไม่ฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทนั้นอีก ดังนั้น คำแต่งของโจทก์ในคดีก่อนซึ่งย่อๆ ผู้กล่าวโจทก์ในคดีนี้ได้ทำต่อศาล และต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งผู้กล่าวโจทก์ โจทก์จะมาฟ้องจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์พิพาทอีกไม่ได้ (คำพิพากษาริบิกที่ 2240/2515 วินิจฉัยไว้ หานองเดียวกัน)

คำต่อหน้าท้ายบท

ข้อ 1 โจทก์ยื่นฟ้องพร้อมกับยื่นคำร้องขอค่าเนินคดีอย่างคนอนาคต ศาลสั่งคำร้อง และนัดไต่สวนคำร้องโจทก์ทราบกำหนดนัดแล้ว ถึงวันนัดไต่สวนคำร้อง โจทก์ไม่มาศาล โดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องใด ๆ ให้ศาลทราบ ศาลสั่งว่า “โจทก์ทิ้งฟ้อง ให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ” คำสั่งของศาลดังกล่าว ท่านเห็นว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบ หลักกฎหมาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 174

ตามปัญหาศาลมีเพียงถึงรับคำร้องขอค่าเนินคดีอย่างคนอนาคตของโจทก์และสั่งให้ไต่สวนคำร้องดังกล่าวเท่านั้น ส่วนคำฟ้องของโจทก์ยังมิได้รับไว้แต่อย่างใด ดังนั้นการที่โจทก์มิได้มามาศาลในวันนัดไต่สวนคำร้องขอค่าเนินคดีอย่างคนอนาคตจะว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง จึงไม่เป็นการถูกต้อง ดังนั้nm เมื่อศาลสั่งว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง ให้จำหน่ายคดีออกเสียจากสารบบความ จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ 2 เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว ต่อมาก็ต้องการขอระงับการฟ้องเสียไม่ว่ากล่าวต่อไป โดยโจทก์ยอมถอนประเด็นข้อกล่าวหาหนึ่นไปจากศาลจะได้หรือไม่ และโจทก์จะมีวิธีการขอถอนคำฟ้องนั้นได้โดยประการใด ในทางกลับกัน จำเลยได้ทำการต่อสู้คดีไว้แล้ว จำเลยจะขอถอนคำให้การเดิมจะทำได้หรือไม่ เพียงใด

คำตอบ หลักกฎหมาย ป.ว.แพ่ง มาตรา 175

ตามปัญหา เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว ต่อมาก็ต้องการถอนคำฟ้องของตน โจทก์ยอมกระทำได้ โดยโจทก์อาจจะยื่นคำขอถอนกล่าวเป็นหนังสือ หรือคำร้องต่อศาล ตามระยะเวลาของการถอนคำฟ้อง ดังนี้

1. ถอนฟ้องก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์อาจถอนคำฟ้องได้โดยยื่นคำขอ กกล่าวเป็นหนังสือต่อศาล

2. ถอนฟ้องหลังจากจำเลยยื่นคำให้การแล้ว โจทก์อาจถอนคำฟ้องได้โดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลชั้นต้น (หลักกฎหมาย ป.ว.แพ่ง มาตรา 175) ในทางกลับกัน จำเลยได้ทำการต่อสู้คดีไว้แล้ว จำเลยจะถอนคำให้การเดิมของจำเลยไม่ได้ เพราะไม่มีบทบัญญัติให้จำเลยถอนคำให้การได้ แต่จำเลยอาจจะขอแก้ไขคำให้การ โดยยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ เป็นข้อแก้ข้อหาเดิมหรือที่ยื่นภายหลังได้ ตามมาตรา 179 (3)

ข้อ 3 ในคดีไม่มีข้อพิพาทเรื่องหนึ่ง ศาลรับคำร้องขอไว้แล้ว ได้สั่งให้ประกาศวันนัดไต่สวนสืบพยานผู้ร้อง โดยทางหนังสือพิมพ์รายวัน และให้ผู้ร้องนำเงินค่าประการมา วงศาลาภัยใน 10 วันนับแต่วันทราบคำสั่งศาลซึ่งผู้ร้องได้ทราบคำสั่งแล้ว แต่ไม่นำเงินค่าประการมา วงศาลาภัยในกำหนด ถ้าท่านเป็นศาล จะสั่งคดีของผู้ร้องประการใด

คำตอบ หลักกฎหมาย ป.ว.พ.ง มาตรา 174 (2) ประกอบมาตรา 132

การที่ศาลกำหนดให้ผู้ร้องนำเงินค่าประการกำหนดวันนัดไต่สวนสืบพยานผู้ร้อง ทางหนังสือพิมพ์มา วงศาลาภัยในกำหนด 10 วัน แต่ผู้ร้องซึ่งทราบคำสั่งแล้วไม่นำมา วงย้อมเป็นการเพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภัยในเวลาตามที่ศาลเห็นควรกำหนดไว้เพื่อการนั้น ตามมาตรา 174 (2) จึงเป็นการทิ้งฟ้อง

ถ้าข้าพเจ้าเป็นศาล จะสั่งจำหน่ายคดีผู้ร้องเสีย โดยไม่ต้องมีคำวินิจฉัยชี้ขาดใน ประเด็นตามคำร้องขอตามมาตรา 132

บทที่ 3

การยื่นคำให้การ

การยื่นคำให้การ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 173 วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้รับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลอุกหมายส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลย เพื่อแก้คดี...ฯลฯ” และมาตรา 177 บัญญัติว่า “เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลย แล้วให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในแปดวัน” จากบทบัญญัติทั้งสองนี้ เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้แก้คดีและสำเนาคำฟ้องแล้ว จำเลยชอบที่จะยื่นคำให้การภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันได้รับหมายนั้น (ป.ว.แพ่ง มาตรา 177 วรรคแรก) ถ้าจำเลยยื่นไม่ทันภายในกำหนดจำเลยชอบที่ขอขยายเวลาได้ ตาม ป.ว.แพ่ง มาตรา 23

การที่จำเลยจะยื่นคำให้การหรือไม่นั้น แล้วแต่ความสมัครใจของจำเลย กฎหมาย มิได้บังคับ ถ้าจำเลยต้องการจะให้การจำเลยต้องทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในแปดวัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 177 วรรคแรก) คำให้การต้องแสดงโดยชัดแจ้งว่าจำเลย ยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น (ป.ว.แพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง)

ถ้าจำเลยประสงค์จะฟ้องแย้ง จำเลยจะฟ้องแย้งรวมมาในคำให้การก็ได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 177 วรรคสาม) โจทก์ซึ่งจำเลยฟ้องแย้งจะให้การแก้ฟ้องแย้งหรือไม่ก็ได้ ถ้าให้ การจะต้องยื่นคำให้การภายในกำหนด 15 วันนับแต่วันที่ได้ส่งคำให้การถึงโจทก์ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 178 วรรคแรก)

คำให้การนี้จำเลยต้องนำตนฉบับยื่นไว้ต่อศาลพร้อมด้วยสำเนาสำหรับให้คู่ความ อีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่น ๆ รับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล (ป.ว.แพ่ง มาตรา 71 วรรคแรก)

บทที่ 4

การแก้คำฟ้องและแก้คำให้การ

1. การแก้คำฟ้อง ป.ว.พง มาตรา 179 บัญญัติว่า “โจทก์หรือจำเลยจะแก้ไขข้อหา ข้อต่อสู้ ข้ออ้าง หรือข้อเท็จจริง อันกล่าวไว้ในคำฟ้อง หรือคำให้การที่เสนอต่อศาลแต่แรกได้”

การแก้ไขนั้น โดยเฉพาะอาจเป็นการแก้ไขในข้อต่อไปนี้

- 1) เพิ่มหรือลดจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคารัฐพยสินที่พิพาทในฟ้องเดิม หรือ
- 2) ลดข้อหาในฟ้องเดิมเสียบางข้อ หรือเพิ่มเดิมฟ้องเดิมให้บริบูรณ์ โดยวิธีเสนอคำฟ้องเพิ่มเดิม หรือเสนอคำฟ้องเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งหรือ...ฯลฯ”

พิจารณาการแก้คำฟ้อง

- 1) เพิ่มหรือลดจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคารัฐพยสินที่พิพาทในฟ้องเดิม

คำว่า “ราคารัฐพยสิน”¹ หมายถึงราคากลางของรัฐพยที่โจทก์เรียกมาจากจำเลย เช่น จำเลยเอกสารถยนต์ของโจทก์ไปโดยมิชอบ โจทก์จึงฟ้องเรียกรถยนต์คืน ปรากฏว่าจำเลยไม่สามารถคืนรถยนต์ได้ โจทก์จึงฟ้องเรียกรถยนต์ได้ “ราคารถยนต์” นี้เรียกว่า “ราคารัฐพยสิน”

คำว่า “ทุนทรัพย์”² นั้นหมายรวมถึงค่าเสียหายด้วย กล่าวคือ “ทุนทรัพย์” นี้รวมความทั้ง “ราคารัฐพยสิน” และ “ค่าเสียหาย” เช่น จำเลยเอกสารถยนต์ของโจทก์ไปโดยมิชอบโจทก์จึงฟ้องเรียกรถยนต์คืน ปรากฏว่าจำเลยไม่สามารถคืนรถยนต์ได้ โจทก์จึงฟ้องเรียก “ราคารถยนต์” และค่าเสียหายที่โจทก์ต้องขาดประโยชน์ตลอดเวลาที่จำเลยเอารถยนต์ไป “ราคารถยนต์” และ “ค่าเสียหาย” ที่โจทก์เรียกนั้นรวมกันเรียก “ทุนทรัพย์” ส่วนการ “เพิ่ม” หรือ “ลด” มีความหมายตามธรรมชาติที่เข้าใจกันโดยทั่วไป

¹ ประพนธ์ ศาสตร์มน, ศาสตราจารย์, อ้างแล้ว หน้า 163.

² ประพนธ์ ศาสตร์มน, ศาสตราจารย์, อ้างแล้ว หน้า 163, 165.

“การเพิ่มเติมฟ้องเดิมให้บรรบุลงโดยวิธีเสนอคำฟ้องเพิ่มเติม” นั้น เช่น การเพิ่มเติมฐานความผิด หรือข้อหาขึ้นใหม่ ซึ่งต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 179 วรรคท้าย กล่าวคือ คำฟ้องเดิมกับคำฟ้องที่เสนอภายหลังนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกันพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดด้วยกันได้

“การขอคุ้มครองสิทธิของตนในระหว่างพิจารณา” นั้น เช่นเดิมโจทก์ฟ้องไว้เป็นกรณีที่จะขอให้วิธีการชี้ว่าคราวก่อนพิพากษาตามมาตรา 254 ไม่ได้ คือฟ้องเพียงขอให้แสดงว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าอย่างหนึ่งนั้น โจทก์มีสิทธิ์ดีกว่าจำเลย ต่อมายืนคำร้องขอเพิ่มเดินฟ้องว่า ขอให้ศาลสั่งห้ามจำเลยมิใช้เครื่องหมายการค้านั้น เพราะโจทก์ใช้มาก่อน และเรียกค่าเสียหาย เมื่อยืนคำฟ้องเพิ่มเดิมแล้ว โจทก์ขอให้วิธีชี้ชัวร์คราว ห้ามมิให้จำเลยใช้เครื่องหมายนั้นชี้ชัวร์คราว ก่อนมีคำพิพากษาตามมาตรา 254⁷

“การเสนอคำฟ้องเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง” นั้น เช่นการร้องขัดทรัพย์ตามมาตรา 288 การขอให้กันส่วนหรือแบ่งส่วนของตนในชั้นบังคับคดีตามมาตรา 187 การขอบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน โดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนำองหรือบุริมสิทธิตามมาตรา 289 คำร้องขอหรือคำร้องดังกล่าวถ้วนความผู้ยื่นขอที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมได้เช่นเดียวกัน

2. การแก้คำให้การ ป.ว.แพ่ง มาตรา 179 (3) บัญญัติว่า “ยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ เป็นข้อแก้ข้อหาเดิม หรือที่ยืนวายหลังหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้ออ้างหรือข้อเท็ยงเพื่อ

¹ ประพนธ์ ศาสตร์มาน, ศาสตราจารย์, ยังแล้ว, หน้า 163, 165.

²มาโนช จรมาศ, ศิริบินัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 และ 2 เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บรรณาค์, 2519), หน้า 781.

สนับสนุนข้อหา หรือเพื่อหักล้างข้อหาของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง" ตาม ป.ว.พง มาตรา 179 (3) นี้ เป็นเรื่องจำเลยขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การ โดยจำเลยจะยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่เป็นข้อหาเดิมหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อถียงหรือเพื่อหักล้างข้อหาของโจทก์ในข้อไหนอย่างไรได้ทั้งสิ้นยอมเป็นสิทธิของจำเลยที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมได้ แม้การขอแก้ไขนั้นจะเป็นการยกเลิกคำให้การเดิม และยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับคำให้การเดิม ก็ชอบที่จะทำได้ เพราะการขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การนั้นไม่ตกรอยู่ในบังคับของบทบัญญัติตามมาตรา 179 วรรคสุดท้าย

3. หลักเกณฑ์ในการขอแก้คำฟ้องและคำให้การ

3.1 หลักเกณฑ์ในการขอแก้คำฟ้อง

1) การแก้ไขคำฟ้องที่คู่ความเสนอต่อศาลไว้แล้วให้ทำเป็นคำร้อง (ป.ว.พง มาตรา 180) แม้ว่าจะเป็นการแก้ไขในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ต้องทำเป็นคำร้อง เช่น ร้องขอแก้วัน เดือน ปี ที่พิมพ์ผิด หรือระบุสถานที่ผิด

2) คำฟ้องเดิมและคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องด้องเกี่ยวข้องกัน (ป.ว.พง มาตรา 179 วรรคท้าย) การที่เกี่ยวข้องกันนี้ จะต้องเกี่ยวข้องกันพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินเข้าด้วยกันได้ เช่น โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยเรียกค่าสินใหม่ทดแทนฐานะละเมิดภัยใน 1 ปีนับแต่วันที่จำเลยทำละเมิด อายุความย่อกระดูกหดอยู่จนกว่าคดีจะได้รับนิจฉัยถึงที่สุดหรือเสร็จไปโดยประการอื่นโจทก์จึงขอบที่จะเสนอคำฟ้องเพิ่มเติมได้ แม้จะพ้น 1 ปีนับแต่วันทำละเมิด ในเมื่อฟ้องเพิ่มเติมนั้นเกี่ยวกับฟ้องเดิมและได้ยื่นก่อนวันซึ่งสองสถาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 625/2515) โจทก์ฟ้องในฐานะผู้จัดการมรดกกว่าจำเลยนาทีดินตาม น.ส.3 เลขที่ 97 เนื้อที่ 29 ไร่ ตามบัญชีทรัพย์อันดับ 23 ของเจ้ามรดกไปออกเป็น น.ส. 3 ก. เลขที่ 6035 เป็นของจำเลยเป็นส่วนดัว และขอแก้ไขคำฟ้องจากที่ดินตาม น.ส. 3 เลขที่ 97 เป็นที่ดินตาม ส.ค. 1 เลขที่ 55 หมู่ที่ 6 เนื้อที่ 36 ไร่ ตามบัญชีทรัพย์อันดับ 3 ซึ่งเป็นของ ก. เป็นการขอแก้ฟ้องที่ดินต่างกัน และเป็นที่ดินของบุคคลอื่นจึงไม่เกี่ยวข้องกับฟ้องเดิม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1936/2530) ตามคำฟ้องเดิม โจทก์ฟ้องว่า โจทก์กับจำเลยทำสัญญาภันให้จำเลยชำระหนี้แทนโจทก์และรับโอนที่ดินประทานบัตรของโจทก์ไว้เพื่อจัดตั้งบริษัทร่วมทุนระหว่างโจทก์จำเลยประกอบกิจการทำเหมืองแร่ จำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่จัดตั้งบริษัท แต่กลับขุดเอาระดับของโจทก์ไปขายเป็นประโยชน์ส่วนตัว เป็นทั้งผิดสัญญาและละเมิดคำร้องขอแก้ฟ้องของโจทก์กล่าวความเดิม

ที่จำเลยทำผิดสัญญาและโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้ว ขอให้ศาลพิพากษาให้คู่สัญญาถูกลับคืน สูญเสียเดิม โดยให้จำเลยชำระหนี้ที่ออกใช้แทนโจทก์ไป และโอนประทานบัตรพิพากษาให้โจทก์ ดังนี้ย่อมเป็นคำฟ้องที่เกี่ยวข้องกันพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินเข้าด้วยกันได้ (คำพิพากษฎีกาที่ 1730/2512)

3) ต้องยื่นคำร้องขอแก้ไขก่อนวันซึ่งสองสถาน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน คำว่า “ก่อนวันซึ่งสองสถาน” หรือ “ก่อนวันสืบพยาน” นั้น หมายความว่า ต้องก่อน “7 วัน” นั้นจริง ๆ เช่น ศาลมีคำชี้สองสถานวันที่ 9 กันยายน 2539 การขอแก้ไขคำฟ้องจะต้องยื่นคำร้องภายในวันที่ 1 กันยายน 2539 จะไปยื่นในวันที่ 9 กันยายน 2539 หรือภายหลังนั้นไม่ได้ มีข้อยกเว้นที่อาจยื่นคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องในภายหลังวันซึ่งสองสถานได้ ถ้าเข้าข้อยกเว้นดังไปนี้

(1) มีเหตุสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้น เช่น จำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งเป็นผู้ค้าประภันจำเลยที่ 1 ขอเพิ่มเติมคำให้การครั้งแรกยกข้อต่อสู้ใหม่ว่า ที่โจทก์ถอนการอายัดทรัพย์จำเลยที่ 1 เท่ากับยอมให้เปลี่ยนแปลงสภาพนี้ตามพ้อง การค้าประภัน จึงเป็นไม่ชอบ ผู้ค้าประภันจากความรับผิด จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 ขอเพิ่มเติมคำให้การ ครั้งหลังยกข้อต่อสู้ใหม่อีกว่าโจทก์ผ่อนเวลา และหลังจากฟ้องแล้วโจทก์ได้รับชำระหนี้จากเงินประภันภัยของจำเลยที่ 1 กับหักหนี้จากเงินขายฝากที่ดินโจทก์หรือผู้แทนรับซื้อฝากไว้จากจำเลยที่ 1 หนี้ของจำเลยที่ 1 เป็นอันระงับ จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 ในฐานะผู้ค้าประภัน หลุดพ้นจากความรับผิด ข้อที่เพิ่มเติมคำให้การจำเลยนี้เพราเมื่อจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 ยื่นคำให้การแก้ฟ้องแล้ว โรงงานทอผ้าของจำเลยที่ 1 ถูกเพลิงไหม้ และในวันซึ่งสองสถานศาลมีคำสั่งอายัดเงินค่าประกันภัยจากบริษัทรับประกันภัย ส่วนการซื้อฝากที่ดินได้กระทำการยหลังวันซึ่งสองสถานแล้ว จึงเห็นได้ว่าเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังทั้งสิ้นซึ่งจำเลยไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันซึ่งสองสถาน จำเลยที่ 2 ที่ 3 จึงมีสิทธิขอยื่นเพิ่มเติมคำให้การได้ตาม พ.ว.แพ่ง มาตรา 180 (คำพิพากษฎีกาที่ 158/2513)

(2). เป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(3). เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย
การแก้ไขในการนี้เป็นการแก้ไขคำฟ้องให้ตรงความเป็นจริง ตามหลักฐานที่มีอยู่ในสำนวน เช่น ขอแก้วันเดือนปี แก้เลขที่โอนด แก้เลขที่ของเช็ค

แก้ไขทะเบียนรายนั้น เป็นดัน คำฟ้องของโจทก์ระบุเลขทะเบียนรายนั้นของจำเลยคืนที่ ชนโจทก์ผิดพลาด จำเลยมิได้ให้การปฏิเสธว่ารายนั้นมิใช่ของจำเลย คงต่อสู้ว่า คนขับรถมิใช่ลูกจ้างของจำเลย หลังจากสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว โจทก์มาขอแก้ไขคำฟ้อง ให้ถูกต้อง ดังนี้เป็นเรื่องแก้ไขความผิดพลาดเล็กน้อย แม้จะขอแก้ไขภายหลังกำหนดเวลา ตาม พ.พ.พ. แพ่ง มาตรา 180 ศาลก็มีอำนาจอนุญาตให้แก้ได้ (คำพิพากษารัฐที่ 1001/2514) โจทก์ขอแก้ชื่อจำเลยจากบริษัทรัชดาเฟอร์นิเจอร์และก่อสร้างจำกัดเป็น บริษัทชฎาเฟอร์นิเจอร์และก่อสร้างจำกัด เป็นการแก้ไขให้ตรงความจริง ยื่นขอแก้ไข หลังวันซึ่งสองสถานได้ (คำพิพากษารัฐที่ 603/2503) การขอแก้ไขเลขที่ของเช็คใน คำฟ้อง ทำให้เป็นเรื่องต้องแก้ในระยะเวลาตาม พ.ว.แพ่ง มาตรา 180 (คำพิพากษารัฐที่ 493/2526) โจทก์ขอแก้ไขคำฟ้องหลังจากที่เสร็จการพิจารณาแล้ว เมื่อเป็นเพียงแก้ไข รายการตามบัญชีแบบท้ายเกี่ยวกับวันซึ่งความที่ถูกต้องในเอกสารที่โจทก์อ้างได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอแก้ไขคำฟ้อง ดังนี้ศาลมั่นใจอนุญาตให้แก้ได้ (คำพิพากษารัฐที่ 2188/2527) คำฟ้องของโจทก์ที่ขอแก้ไขจากคำว่า “เงินมัดจำ” เป็น “เงินที่จ่ายล่วงหน้า” เป็นถ้อยคำที่ก่อให้เกิดผลตามกฎหมายขึ้นแตกต่างกัน จึงมิใช่แก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย (คำพิพากษารัฐที่ 4580/2528)

3.2 หลักเกณฑ์ในการขอแก้ไขคำให้การ

1) การแก้ไขคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาลไว้แล้วให้ทำเป็นคำร้อง (พ.ว.แพ่ง มาตรา 180)

2) ต้องยื่นคำร้องขอแก้ไขคำให้การก่อนวันซึ่งสองสถานหรือก่อนวัน สืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน เว้นแต่

(1) มีเหตุสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้น

(2) เป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน เช่น ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน (คำพิพากษารัฐที่ 1117/2512) คำร้องขอเพิ่มเติมฟ้องยังเป็นการขอแก้ คำฟ้องอย่างหนึ่ง จึงต้องบังคับตาม พ.ว.แพ่ง มาตรา 179, 180 ด้วย เมื่อคำร้องขอ เพิ่มเติมฟ้องยังของจำเลยระบุว่าโจทก์โงน้ำหนักสินค้าอันเป็นการผิดสัญญาของโจทก์ อิกประการหนึ่งนอกเหนือจากการผิดสัญญา ตามฟ้องยังจึงเป็นเรื่องที่จำเลยกล่าวหา โจทก์ว่าเป็นฝ่ายผิดสัญญา ทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย ทำให้เรื่องหรือคดีเกี่ยวด้วย

ความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ จำเลยยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมพ้องัยหลังวันชี้สองสถาน (คำพิพากษาฎีกที่ 2868/2532) โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยให้การว่าได้ทำสัญญาเช่ากับโจทก์แต่ได้เลิกเช่ากันแล้ว ภายหลังวันชี้สองสถานและได้สืบพยานโจทก์ไปบ้างแล้ว จำเลยได้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การว่าโจทก์ไม่ใช้เจ้าของกรรมสิทธิ์ จำเลยเพิ่งทราบเมื่อสืบพยานโจทก์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ทั้งเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จำเลยจึงยื่นภายหลังวันชี้สองสถานได้ (คำพิพากษาฎีกที่ 884/2508) จำเลยให้การว่า สัญญาภูที่โจทก์ฟ้องนั้นเป็นสัญญาปลอมหลังวันชี้สองสถานจำเลยขอเพิ่มเติมคำให้การเดิมแสดงความเป็นมาของสัญญาปลอมนั้น ความเป็นมาของสัญญาปลอมนั้นเป็นอย่างไรจำเลยยื่นทราบได้ก่อนวันชี้สองสถาน เมื่อจำเลยยื่นภายหลังวันชี้สองสถานและคดีไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คำร้องของจำเลยจึงต้องยกตาม 'ป.ว.พง' มาตรา 180 (คำพิพากษาฎีกที่ 313/2510) จำเลยยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การเกี่ยวกับเรื่องอายุความ เมื่อจำเลยอาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันชี้สองสถาน และเรื่องอายุความไม่ใช้ปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่ศาลชั้นต้นยกคำร้องจึงชอบแล้ว (คำพิพากษาฎีกที่ 2354/2529)

(3) เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย เช่น จำเลยยื่นคำร้องในวันพิจารณาว่าอ้างเลขคดีในคำให้การของจำเลยผิดปีไปนั้น โดยพิมพ์เลข พ.ศ. 2489 เป็น 2491 นั้นเป็นเรื่องไม่ใช้แก้ข้อความ แต่เป็นเรื่องแก้เลข พ.ศ. ของคดีที่พิมพ์ผิดพลาดมาเล็กน้อยเท่านั้น แม้จะเพิ่งมาขอแก้ภายหลังวันชี้สองสถานแล้ว ก็ควรอนุญาตให้แก้ได้ (คำพิพากษาฎีกที่ 1425/2494) ข้อความที่จำเลยขอแก้ไข เพิ่มเติมคำให้การเป็นเรื่องจำเลยยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่เป็นข้อแก้ข้อหาเดิมเปลี่ยนแปลงข้ออ้างข้อเทียง เพื่อสนับสนุนข้อหาหรือเพื่อหักล้างข้อหาของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตาม 'ป.ว.พง' มาตรา 179 (3) ไม่ใช่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยในรายละเอียดจำเลยจึงต้องขอแก้ไขเสียก่อนวันชี้สองสถาน (คำพิพากษาฎีกที่ 241/2535)

ข้อสังเกต คำร้องขอแก้ไขคำให้การเพิ่มเติมไม่ต้องเกี่ยวข้องกับคำให้การเดิม นัยคำพิพากษาฎีกที่ 2297/2515 การแก้ไขคำให้การนั้น กกฎหมายมิได้บัญญัติว่าข้อความที่ขอแก้ไขใหม่จะต้องเกี่ยวกับคำให้การเดิมหรือข้ออ้างเดิม

คำatham (เรื่องการแก้ค่าฟ้องและแก้ค่าให้การ)

ข้อ 1 โจทก์ฟ้องจ้าเลยเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดเป็นเงิน 15,000 บาท จ้าเลยให้การสู้คดีว่า การกระทำของจ้าเลยไม่เป็นละเมิด ก่อนวันซื้อสถาน โจทก์ยืนคำร้องขอแก้ฟ้องเพิ่มค่าเสียหายเป็นจำนวนเงิน 25,000 บาท ศาลชั้นต้นสั่งว่าการกระทำของโจทก์ตามที่บรรยายในฟ้องไม่เป็นละเมิด แม้ศาลมจะให้แก้ฟ้องก็ไม่เป็นประโยชน์อันได้แก่คดีของโจทก์ เพราะโจทก์ก็ไม่อาจชนะคดีได้ ให้ยกคำร้อง ดังนี้ท่านเห็นด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ 2 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจ้าเลยที่ไม่ยอมรับข้าวเปลือก และไม่ชำระราคาข้าวตามสัญญา จ้าเลยให้การสู้ว่าโจทก์ผิดสัญญา โดยส่งข้าวที่มีคุณภาพไม่ตรงตามสัญญา จึงมีสิทธิไม่รับและไม่ต้องชำระราคา การกระทำของโจทก์ได้ทำให้จ้าเลยเสียหาย จ้าเลยจึงฟ้องแย้งขอให้โจทก์ชดใช้ค่าเสียหายแก่จ้าเลย 50,000 บาท ศาลซื้อสถานและสั่งให้โจทก์สืบพยานก่อน ต่อมาจ้าเลยยืนคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องแย้งว่าข้าวเปลือกที่ส่งให้แก่จ้าเลยด้วยฟองไม่มีคุณภาพตามสัญญาแล้วโจทก์ยังโงน้ำหนักของข้าวเปลือกที่ส่งให้แก่จ้าเลยอีกด้วย ดังนี้ ท่านเห็นว่าจ้าเลยมีสิทธิขอกำกับเพิ่มเติมฟ้องแย้งของจ้าเลยได้เพียงใดหรือไม่ ให้อธิบาย

ข้อ 3 โจทก์ฟ้องขับไล่จ้าเลยออกจากที่ดินพิพาท อ้างว่าที่ดินเป็นของโจทก์ จ้าเลยให้การรับว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์จริง จ้าเลยขออาศัยโจทก์อยู่ จ้าเลยขอเวลาขอย้าย 6 เดือน ต่อมาก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาที่จ้าเลยให้การ จ้าเลยยืนคำร้องขอถอนคำให้การดังกล่าว อ้างว่าที่ให้การไปนั้นจ้าเลยให้การไปเองโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บัดนี้จ้าเลยได้ปรึกษากับทนายความของจ้าเลยแล้ว จ้าเลยขอให้การใหม่ว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมือเปล่า เดิมเป็นของโจทก์จริง แต่จ้าเลยได้แย่งการครอบครองกันเกินกว่า 1 ปี แล้ว โจทก์จึงหมดสิทธิฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1375 ขอให้ยกฟ้อง โจทก์ดัดค้านว่าคำให้การของจ้าเลยฉบับใหม่ขัดแย้งไม่เกี่ยวข้องคำให้การฉบับใหม่ ดังนี้ ศาลชั้นต้นจะสั่งอนุญาตตามคำร้องของจ้าเลยหรือไม่ อย่างไร

แนวคิดตอน

ข้อ 1 หลักกฎหมาย ป.ว.พง มาตรา 180

ตามปัญหาข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้น เพราะข้อที่ว่า แม้ศาลจะให้ฟ้องก็ไม่เป็นประโยชน์อันได้แก่คดีของโจทก์นี้ไม่เป็นข้อที่ศาลจะยกขึ้นอ้างได้ ศาลจะอ้างได้แต่เพียงว่า (1) คำฟ้องที่เสนอแต่แรกและที่เสนอภายหลังโดยทำเป็นคำร้อง ไม่มีความเกี่ยวข้องกันหรือ (2) ถูความที่ข้อแก้ไขคำฟ้องอาจยืนคำร้องได้ก่อนวันซื้อขายสถาน หรือก่อนวันสืบพยาน แล้วแต่กรณี และคดีไม่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนเท่านั้นที่ศาลจะสั่งยกคำร้องนั้นเสียได้

ดังนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้นด้วยเหตุผลดังกล่าว

ข้อ 2 หลักกฎหมาย ป.ว.พง มาตรา 179 และมาตรา 180

คำร้องแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องแย้งของจำเลยถือว่าเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องอย่างหนึ่ง จึงต้องอยู่ในบังคับของมาตรา 179 และมาตรา 180 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย เมื่อคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องแย้งจำเลยระบุว่าโจทก์โกรน้ำหนักข้าวเปลือกที่ส่งให้แก่จำเลยอันเป็นการผิดสัญญาของโจทก์อีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากการผิดสัญญาตามที่กล่าวไว้ในฟ้องแย้งเดิม จึงเป็นเรื่องที่จำเลยกล่าวหารว่าโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาทำให้จำเลยได้รับความเสียหายอย่างเดียวกัน หากใช้เป็นเรื่องหรือเป็นคดีที่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ ดังนั้น จำเลยจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องแย้งภายหลังวันที่ศาลได้ทำการซื้อขายสถาน (คำพิพากษายืนที่ 2868/2532)

ข้อ 3 หลักกฎหมาย ป.ว.พง มาตรา 179 (3) และมาตรา 179 วรรคท้าย

ตาม ป.ว.พง มาตรา 179 (3) บัญญัติให้สิทธิจำเลยแก้ไขคำให้การโดยยกข้อต่อสู้ใหม่เป็นข้อแก้ข้อหาเดิมได้ และในมาตรา 179 วรรคท้ายก็ไม่ได้บังคับว่า คำให้การแก้ไขใหม่ต้องเกี่ยวข้องกับคำให้การเดิมดังเช่นการขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องดังนี้ แม้คำให้การใหม่ของจำเลยจะเป็นการยกข้อต่อสู้ขึ้นใหม่ซึ่งไม่เกี่ยวกับคำให้การเดิม เลยกตาม ศาลชั้นต้นก็ชอบที่จะสั่งอนุญาตให้จำเลยให้การใหม่ได้ โดยถือว่าเป็นคำให้การใหม่แทนคำให้การฉบับเดิมได้

บทที่ 5

การนัดพร้อม การชี้ส่องสถาน และการนัดพิจารณา

ภายหลังจากโจทก์ยื่นคำฟ้อง และจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ศาลจะได้พิจารณาคำฟ้องและคำให้การทั้งหมดว่าตามรูปคดีความค่าเนินการประการใด มีวิธีการที่ศาลจะสั่งอยู่ 3 วิธีคือ

1. การนัดพร้อม
2. นัดพิจารณา
3. นัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งข้าคดี

ในที่นี้จะขออธิบายเฉพาะการนัดพร้อม การชี้ส่องสถาน และการนัดพิจารณาเท่านั้น

1. การนัดพร้อม คำว่า “นัดพร้อม” เป็นคำที่ใช้ในทางปฏิบัติของศาล ไม่มีกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “นัดพร้อมกัน” หมายความว่าศาลนัดให้คู่ความมาพร้อมกันต่อหน้าศาล ด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

ก. เพื่อไก่เล็กให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาท (ป.ว.แพ่ง มาตรา 20)

ข. เพื่อชี้ส่องสถาน (จะได้กล่าวโดยละเอียดในเรื่องชี้ส่องสถาน)

ค. เพื่อให้มีการทำแผนที่พิพาท ในคดีเกี่ยวกับที่ดิน ถ้ารูปคดีจำเป็น ต้องมีแผนที่พิพาทเพื่อให้รู้เขตที่ดินแน่นอน เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่ดินซึ่งโจทก์หาว่าจำเลยบุกรุกเข้ามา ศาลจะต้องรู้ว่าจำเลยบุกรุกเข้ามาแค่ไหน และจะได้ปรากฏในสำนวนว่าที่ดินนั้นมีสภาพอย่างไร เช่น มีดันไม้ คู และรั้วเขตประการใด ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการพิจารณาและเวลาศาลพิพากษាដับไล่จำเลย จะได้รู้ว่าขับไล่ให้ออกจากที่ตรงไหนแน่ จำเลยได้ออกตามคำบังคับของศาลหรือยัง ในคดีเช่นนี้ศาลจะนัดโจทก์จำเลยมาพร้อมกันเพื่อให้ดำเนินการทำแผนที่พิพาท โดยให้เจ้าพนักงานศาลหรือเจ้าพนักงานร่วมด้วยที่ดินไปทำ

2. การชี้ส่องสถาน โดยที่กระบวนการพิจารณาขั้นชี้ส่องสถานเป็นกระบวนการพิจารณาสำคัญในอันที่จะกำหนดประเด็นข้อพิพาท และกำหนดหน้าที่นำเสนอเพื่อให้การ

พิจารณาพิพากษากดีเรื่จไปได้โดยรวดเร็ว จึงสมควรกำหนดให้ศาลทำการชี้สองสถานทุกกรณี เว้นแต่บางกรณีที่ไม่มีความจำเป็นต้องทำการชี้สองสถาน

การชี้สองสถานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัตไว้ใน มาตรา 182, 183, 183 ทวิ และมาตรา 184 ซึ่งแยกออกพิจารณาได้ดังนี้

1. การชี้สองสถานคืออะไร
2. กรณีที่มีการชี้สองสถาน
  - 2.1 ศาลต้องทำการชี้สองสถาน
  - 2.2 ศาลต้องแจ้งกำหนดวันชี้สองสถานให้คู่ความทราบล่วงหน้า
  - 2.3 กระบวนการพิจารณา ก่อนการชี้สองสถาน
  - 2.4 อ่านจากคำในวันที่มีการชี้สองสถาน
  - 2.5 หน้าที่คู่ความในวันที่มีการชี้สองสถาน
  - 2.6 ผลของกรณีที่คู่ความไม่มาศาลในวันชี้สองสถาน
  - 2.7 กระบวนการพิจารณาหลังการชี้สองสถาน
3. กรณีที่ไม่มีการชี้สองสถาน
  - 3.1 ศาลต้องสั่งคณะกรรมการชี้สองสถานและกำหนดวันสืบพยาน
  - 3.2 ศาลต้องแจ้งกำหนดวันนัดสืบพยานให้คู่ความทราบ
  - 3.3 การขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การ

1. การชี้สองสถานคืออะไร

การชี้สองสถานคือกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งในศาลชั้นต้นภายหลังที่โจทก์ยื่นคำฟ้องจำเลยยื่นคำให้การและคำให้การแก้ฟ้องแย้งถ้าหากมีแล้ว เพื่อกำหนดประเด็นแห่งคดีทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ในการนี้ศาลมีอำนาจตรวจค่าคุ้มครองและคำแตลงร่วมกันของคู่ความที่ตกลงกันจะประดิษฐ์ข้อพิพากษา แล้วนำข้อเดียงที่ปรากฏในค่าคุ้มครองและคำแตลงเสนอก่อนประดิษฐ์ข้อพิพากษาเบียบกันๆ และสอบถามความคุ้มครองทุกฝ่ายถึงข้ออ้างข้อเดียงว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้างข้อเดียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คู่ความยอมรับกันก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คู่ความอีกฝ่ายไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพากษาของคู่ความ ให้ศาลกำหนดให้เป็นประเด็นข้อพิพากษา และกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

การซื้อส่องสถานจังมีสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

ก. ศาลตรวจคุ่ความและคำแฉลงของคุ่ความ แล้วนำข้ออ้างข้อเทียง

ที่ปรากฏในคำคุ่ความและคำแฉลงของคุ่ความเทียบกันคู่

ข. ศาลจะทำการกำหนดประเด็นข้อพิพาท

ค. ศาลจะกำหนดหน้าที่นำเสนอว่าฝ่ายใดมีหน้าที่นำเสนอ ก่อนหรือหลัง

2. กรณีที่มีการซื้อส่องสถาน

2.1 ศาลมต้องทำการซื้อส่องสถาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เมื่อได้ยืนคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก่ฟ้องແย়ังถ้าหากมีแล้วให้ศาลมต้องทำการซื้อส่องสถาน โดยแจ้งกำหนดวันซื้อส่องสถานให้คุ่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า สิบห้าวัน ฯลฯ” ตามบทบัญญัติตามมาตรา 182 วรรคหนึ่งนี้ในคดีแพ่งทุกคดีศาลมต้องทำการซื้อส่องสถาน เว้นแต่บางกรณีตามมาตรา 182 (1) – (6) ที่ไม่ต้องทำการซื้อส่องสถาน

2.2 ศาลมต้องแจ้งกำหนดวันซื้อส่องสถานให้คุ่ความทราบล่วงหน้า

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “....ให้ศาลมต้องทำการซื้อส่องสถานโดยแจ้งกำหนดวันซื้อส่องสถานให้คุ่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน....” เมื่อกำหนดวันซื้อส่องสถานแล้ว เป็นหน้าที่ของศาลมต้องแจ้งให้คุ่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เหตุที่กฎหมายกำหนดเวลาให้สิบห้าวัน ก็เพื่อให้เวลาคุ่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ ที่กฎหมายบังคับให้กระทำการก่อนวันซื้อส่องสถาน

2.3 กระบวนการพิจารณา ก่อนการซื้อส่องสถาน

มีกระบวนการพิจารณา ก่อนการซื้อส่องสถาน ได้แก่ การขอแก้ไขคำฟ้อง คำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 180 บัญญัติว่า “การแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การที่คุ่ความเสนอต่อศาลมไว้แล้ว ให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลมก่อนวันซื้อส่องสถาน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวันในกรณีที่ไม่มีการซื้อส่องสถาน เว้นแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้น หรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย หรือข้อผิดหลง เล็กน้อย”

2.4 ยานาจของศาลในวันที่มีการชี้ส่องสถาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในวันชี้ส่องสถาน ให้คุ้มครองมาศาล และให้ศาลมراجคุ้มครองและค่าແຄลง ของคุ้มครอง แล้วนำข้ออ้างข้อเดียงที่ปรากฏในคุ้มครองและค่าແຄลงของคุ้มครองเทียบ กันดู และสอบถูกความทุกฝ่ายถึงข้ออ้าง ข้อเดียง และพยานหลักฐานที่จะยืนต่อศาลว่า ฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้างข้อเดียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คุ้มครองยอมรับกัน ก็เป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คุ้มครองฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง แต่คุ้มครองฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทตามคุ้มครองให้ศาลมراجหันด้วยว่าเป็นประเด็นข้อพิพาท และกำหนดให้คุ้มครองฝ่ายใดนำพยานหลักฐานมาสืบใน ประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้” ตามบทบัญญัติตามมาตรา 183 วรรคหนึ่งนี้ศาลเมียานาจดังนี้

ก. ตรวจคุ้มครองและค่าແຄลงของคุ้มครวณ

การกิจประการแรกของศาลในการชี้ส่องสถานคือการตรวจคุ้มครองและค่าແຄลงของคุ้มครอง แล้วนำข้ออ้างข้อเดียงที่ปรากฏในคุ้มครองและค่าແຄลง ของคุ้มครองเทียบกันดู

ข. สอนถกคุ้มครวณ

ศาลเมียานาจสอนถกคุ้มครองทุกฝ่ายถึงข้ออ้างข้อเดียง และ พยานหลักฐานที่จะยืนต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโต้แย้งข้ออ้างข้อเดียงนั้นอย่างไร ในกรณีที่ต้องสอบถามคุ้มครองแต่ละฝ่ายต้องตอบคำถามที่ศาลถามเองหรือตามคำขอของ คุ้มครองฝ่ายอื่น

ผลของการที่คุ้มครองไม่ตอบคำถามของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183 วรรคสองบัญญัติว่า “....ถ้าคุ้มครองฝ่ายใด ไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด หรือปฏิเสธข้อเท็จจริงใดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้น ๆ แล้วเว้นแต่คุ้มครองฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือ แสดงเหตุผลแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น” กส่าวคือ เมื่อศาลสอนถกคุ้มครองเพื่อให้ได้ ความชัดในประเด็นข้อพิพาท คุ้มครองมีหน้าที่ต้องตอบคำถามหากไม่ตอบถือว่าไม่มี ประเด็นในคดีในเรื่องที่ศาลสอนถกคุ้มครอง มีผลเท่ากับยอมรับข้อเท็จจริงนั้น ๆ และถ้าคดีไม่มี ประเด็นข้อพิพาทในข้อเท็จจริงอื่นอีก ศาลอาจสั่งให้คดีสืบพยานได้ อย่างไรก็ตาม

ถ้าคุ่ความที่ถูกตามไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุผลแห่งการปฏิเสธได้ในขณะนั้น ก็ไม่ถือว่าคุ่ความนั้นยอมรับข้อเท็จจริงนั้น

การสอบถามของศาล เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาท โดยคุ่ความยอมรับกันหรือโดยไม่ยังข้ออ้างข้อเดียงนั้นจะกระทำเพื่อประเด็นใหม่ในชั้นชี้สอง สถานนี้โดยไม่มีการขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องหรือคำให้การนั้นาได้ไม่

ค. กำหนดประเด็นข้อพิพาท

เมื่อศาลสอบถานคุ่ความทุกฝ่ายถึงข้ออ้างข้อเดียงและพยานหลักฐานที่จะยืนต่อศาลว่าฝ่ายใดยอมรับหรือโดยไม่ยังข้ออ้างข้อเดียงนั้นอย่างไร ข้อเท็จจริงใดที่คุ่ความยอมรับกันเป็นอันยุติไปตามนั้น ส่วนข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่คุ่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้างแต่คุ่ความฝ่ายอื่นไม่รับและเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับประเด็นข้อพิพาทดามคำคุ่ความให้ศาลกำหนดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท คำว่า “ประเด็นพิพาท” หมายถึงปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คุ่ความฝ่ายหนึ่งไม่รับ และปัญหานั้นเกิดจากข้ออ้างข้อเดียงตามคำฟ้องและคำให้การของคุ่ความทั้งปัญหานั้นจะมีผลทำให้คุ่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะหรือแพ้คดีทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลจะจดลงไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท

ง. การกำหนดหน้าที่นำเสนอ

เมื่อศาลได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทและจดไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาซึ่งประเด็นแห่งข้อพิพาททั้งปวงแล้ว ศาลจะกำหนดให้คุ่ความฝ่ายใดนำเสนอหลักฐานมาสืบในประเด็นข้อใดก่อนหรือหลังก็ได้

การกำหนดหน้าที่นำเสนอให้เป็นไปตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84

2.5 สิทธิและหน้าที่คุ่ความในวันที่มีการชี้สองสถาน

ก. สิทธิของคุ่ความในวันที่มีการชี้สองสถาน

1) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 182 วรรคสาม บัญญัติให้สิทธิแก่คุ่ความอาจตกลงกันจะประเด็นข้อพิพาทโดยการยื่นคำแฉลงร่วมกันต่อศาล ซึ่งในการนี้เข่นว่านี้ก็ให้ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทไปตามนั้น แต่ถ้าศาล

* ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาสตราจารย์, การชี้สองสถาน, ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สมการณ์ ออมทรัพย์การทรงยุติธรรม, 2521), หน้า 36.

เห็นว่าค่าແຄลงนั้นไม่ถูกต้องให้ศาลมีอำนาจที่จะยกค่าແຄลงนั้น แล้วดำเนินการชี้ส่องสถานไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 183

2) เมื่อศาลมีได้ทำการชี้ส่องสถานและกำหนดประเด็นข้อพิพากษาหน้าที่นำเสนอแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายใดเห็นว่าไม่ถูกต้อง อาจใช้สิทธิคัดค้านได้ด้วยการใช้สิทธิดังนี้

(1) โดยແຄลงด้วยว่า佳ในขณะนั้น หมายถึงในวันที่ศาลมีกำหนดชี้ส่องสถาน โดยคู่ความฝ่ายที่คัดค้านได้มีศาลมี

(2) คู่ความฝ่ายที่คัดค้านต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ศาลมีสั่งกำหนดประเด็นข้อพิพากษาหรือหน้าที่นำเสนอ ศาลมีกำหนดชี้คัดค้านนั้นก่อนวันสืบพยานคำชี้ขาดคัดค้านดังกล่าวเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา จึงอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 226

ข้อยกเว้น ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีศาลมีกำหนดชี้ส่องสถาน คู่ความฝ่ายนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านว่าประเด็นข้อพิพากษาและหน้าที่นำเสนอที่ศาลมีกำหนดไว้ันนั้นไม่ถูกต้อง เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สามารถมาศาลได้ในวันชี้ส่องสถานเพระเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ หรือเป็นการคัดค้านในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในกรณีเช่นนี้ให้นามาตรา 183 วรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม (ป.ว.แพ่ง มาตรา 183 ทว)

3) การສละประเด็นข้อพิพากษา

นอกจากคู่ความจะร่วมกันจะประเด็นข้อพิพากษาแล้ว คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจແຄลงต่อศาลมีกำหนดในเวลาใดเวลาหนึ่ง ขอสละประเด็นข้อพิพากษาทั้งหมดหรือสละประเด็นข้อพิพากษาเป็นบางข้อได้ดังนี้

(1) โดยการແຄลงด้วยว่า佳ต่อหน้าศาลมีกำหนดชี้ส่องสถาน

(2) โดยการยื่นเป็นคำແຄลงขอสละประเด็นข้อพิพากษาทั้งหมดหรือบังส่วนในเวลาใดก่อนศาลมีคำพิพากษา

2.6 ผลของกรณีคู่ความไม่มีศาลมีกำหนดชี้ส่องสถาน

ถ้าคู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีศาลมีกำหนดชี้ส่องสถานให้ศาลมีกำหนดชี้ส่องสถานไป โดยศาลมีกำหนดประเด็นข้อพิพากษาและกำหนดหน้าที่นำเสนอ แล้วกำหนดวันสืบพยานต่อไป ผลอันเกิดขึ้นกับคู่ความที่ไม่มีศาลมีกำหนดชี้ส่องสถานมีดังนี้

1) ให้ถือว่าคู่ความที่ไม่มาศาลได้ทราบกระบวนการพิจารณาในวันนั้นแล้ว เช่น ศาลไม่ต้องหมายแจ้งวันนัดสืบพยานให้ทราบอีก

2) คู่ความที่ไม่มาศาลนั้นไม่มีสิทธิคัดค้านว่าประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำเสนอสืบที่ศาลกำหนดไว้นั้นไม่ถูกต้อง เช่น ศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทและหน้าที่นำเสนอสืบที่ไม่อยู่ในคำฟ้องหรือคำให้การอันขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 183 วรรคหนึ่ง เช่นนี้คู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลในวันชี้ส่องสถานจะคัดค้านไม่ได้

2.7 กระบวนการพิจารณาหลังการชี้ส่องสถาน

หลังจากการชี้ส่องสถาน ศาลจะทำการสืบพยานหลักฐานในประเด็นข้อพิพาทที่จำเป็นต้องมีการสืบพยานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยพยานหลักฐานและพึงคำแฉลงกรณ์ด้วยว่าจากของคู่ความกระบวนการพิจารณาหลังวันชี้ส่องสถานเมื่องี้

1) กำหนดวันสืบพยาน ในกรณีที่มีการชี้ส่องสถาน ให้ศาลกำหนดวันสืบพยานซึ่งมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบวันนับแต่วันชี้ส่องสถาน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 184 วรรคหนึ่ง)

2) การแจ้งกำหนดวันสืบพยานให้คู่ความทราบ โดยปกติศาลมีกำหนดวันสืบพยานไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาในวันชี้ส่องสถาน คู่ความที่มาศาลในวันนั้นและลงลายมือชื่อไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาอย่างทราบนัดแล้ว และคู่ความที่ไม่มาศาลในวันชี้ส่องสถานก็ถือว่าได้ทราบนัดแล้วเช่นกัน แต่ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาลในวันชี้ส่องสถาน ศาลก็ต้องออกหมายแจ้งวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายที่ไม่มาศาลทราบ

3) การยื่นบัญชีระบุพยาน ให้ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมทั้งสำเนา ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 88 วรรคหนึ่ง) ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนาจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม ให้ยื่นคำแฉลงขอระบุพยานเพิ่มเติมต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมและสำเนาระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าวได้ภายในสิบห้าวันนับแต่สืบพยาน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 88 วรรคสอง) ถ้าระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานดังกล่าวได้สิ้นสุดลง ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถทราบได้ว่าตนต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตนหรือไม่ทราบพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใดหรือคู่ความฝ่ายใดที่มิได้ยื่นบัญชีระบุพยานและแสดงให้เป็นที่พอใจ

แก่ศาลได้ว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถยื่นบัญชีระบุพยานตามกำหนดเวลาดังกล่าวได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตอ้างพยานหลักฐาน เช่นว่านั่นต่อศาลพร้อมกับบัญชีระบุพยานและสำเนาบัญชีระบุพยานได้ก่อนศาลพิพากษาคดี (ป.ว.พง มาตรา 88 วรรคสาม)

4) การยื่นสำเนาเอกสารต่อศาล ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงของตนตามมาตรา 88 วรรคหนึ่ง ยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารนั้นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ป.ว.พง มาตรา 90 วรรคหนึ่ง)

5) แจ้งรายการข้อเท็จจริงให้คู่ความฝ่ายอื่นรับรอง

คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งประสงค์จะอ้างอิงข้อเท็จจริงได้ และขอให้คู่ความฝ่ายอื่นตอบว่าจะรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ อาจส่งคำบอกร่าง เป็นหนังสือแจ้งรายการข้อเท็จจริงนั้นไปให้คู่ความฝ่ายอื่นก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ป.ว.พง มาตรา 100 วรรคหนึ่ง) ถ้าในวันสืบพยานคู่ความผู้รับคำบอกร่างอาจร้องขอต่อศาลให้สอบถามคู่ความผู้รับคำบอกร่างว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงนั้นหรือไม่ คำตอบให้ศาลมตไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา ถ้าคู่ความผู้รับคำบอกร่างไม่ตอบหรือปฏิเสธข้อเท็จจริงโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งให้ถือว่ายอมรับข้อเท็จจริงนั้น แล้วแต่ศาลมจะเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อยู่ในวิสัยที่จะตอบหรือแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธโดยชัดแจ้งขณะนั้น ศาลมจะมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นนำคำแฉลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้นmay ยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลมตเห็นสมควรก็ได้ (ป.ว.พง มาตรา 100 วรรคสอง)

6) การนำต้นฉบับเอกสารที่อ้างอิงและอยู่ในความครอบครองมาแสดงต่อศาล

เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างอิงเอกสารฉบับใดเป็นพยาน หลักฐาน และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านเอกสารนั้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 125 ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสาร ให้คู่ความฝ่ายนั้นนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน (ป.ว.พง มาตรา 122 วรรคหนึ่ง)

7) การนำพยานหลักฐานที่ศาลมจะทำการตรวจที่เป็นบุคคลหรือสัมภาริมทรัพย์มาศาลในวันสืบพยาน

ถ้าพยานหลักฐานที่ศาลจะทำการตรวจที่เป็นบุคคลหรือสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจนำมาศาลได้ ให้คุณความฝ่ายที่ได้รับอนุญาตให้นำสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นนำบุคคลหรือทรัพย์นั้นมาในวันสืบพยานหรือวันอื่นใดที่ศาลจะได้กำหนดให้นำมา (ป.ว.ส.พ.ง มาตรา 128 วรรคหนึ่ง)

8) การคัดค้านเอกสารที่อ้างอิงมาเป็นพยานหลักฐานยันตน

คุณความฝ่ายที่ถูกอิกรฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตน อาจคัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบโดยเหตุที่ว่าไม่มีดันฉบับหรือตันฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับหรือบางส่วน หรือสำเนาหนึ่นไม่ถูกต้องกับตันฉบับ โดยคัดค้านต่อศาล ก่อนการสืบพยานเอกสารนั้นเสร็จ (ป.ว.ส.พ.ง มาตรา 125 วรรคหนึ่ง)

3. กรณีที่ไม่มีการชี้ส่องสถาน

คดีแพ่งที่ไม่มีการชี้ส่องสถาน มีดังนี้

1) จำเลยคนใดคนหนึ่งขาดนัดยื่นคำให้การ กรณีคดีมีจำเลยหลายคน ถ้าจำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลจะไม่ชี้ส่องสถานทั้งคดี โดยถือว่าโจทก์ต้องนำสืบก่อนเต็มตามฟ้องอยู่แล้ว การชี้ส่องสถานจะไม่ทำให้การพิจารณาสะดวกขึ้นแต่อย่างใด

2) คำให้การของจำเลยเป็นการยอมรับโดยชัดแจ้งตามคำฟ้องโจทก์ ทั้งสิ้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น หรือบางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น” ดังนั้น การยอมรับโดยแจ้งชัดและเต็มตามฟ้องของโจทก์ย่อมไม่มีข้อเท็จจริงใดจะต้องนำสืบต่อไปอีกศาลสามารถพิพากษากดีไปได้โดย จึงไม่ต้องชี้ส่องสถาน

3) คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น โดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธ ซึ่งศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชี้ส่องสถาน คำให้การดังแสดงโดยชัดแจ้งว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธ ถ้าปฏิเสธต้องมีเหตุแห่งการปฏิเสธ หากปฏิเสธโดยไม่มีเหตุแห่งการปฏิเสธเป็นคำให้การที่ไม่ชอบ ไม่ก่อให้เกิดประเด็นข้อพิพาท ศาลอาจพิพากษากดีไปได้ จึงไม่ต้องชี้ส่องสถาน

4) ศาลเห็นควรนิจฉัยข้อหาคดีให้เสร็จไปทั้งเรื่องโดยไม่ต้องสืบพยาน กรณีข้อหาด้อยภูมายเบื่องต้นทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่องโดยไม่ต้องสืบพยานในข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นข้อพิพาทก็ไม่ต้องชี้ส่องสถาน

5) คดีในสาระ ตามมาตรา 189 หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยากตามมาตรา 196 คดีในสาระศาลจะนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่นัดจำเลยมาให้การตามมาตรา 193 วรรคสี่ ส่วนคดีไม่มีข้อยุ่งยากการพิจารณาเป็นไปตามมาตรา 196 วรรคสอง จึงไม่ต้องมีการชี้สองสถาน

6) คดีที่ศาลมีอำนาจประเด็นข้อพิพาทไม่ยุ่งยากหรือไม่จำเป็นที่จะต้องชี้สองสถาน กล่าวคือ เป็นคดีที่เห็นได้โดยชัดแจ้งว่ามีประเด็นข้อพิพาทไม่ยุ่งยาก และไม่จำเป็นที่ศาลมีอำนาจสอนถามคู่ความ จึงไม่ต้องชี้สองสถาน

3.1 ศาลมีอำนาจชี้สองสถานและกำหนดวันสืบพยาน

ในการณ์ที่ไม่ต้องมีการชี้สองสถาน ให้ศาลมีคำสั่งคณะกรรมการชี้สองสถานและกำหนดวันสืบพยาน ถ้าหากมี (ป.ว.แพ่ง มาตรา 182 วรรคสอง) กล่าวคือ ถ้าศาลยังไม่อาจตัดสินคดีได้โดยจะต้องสืบพยานต่อไป ศาลมีอำนาจกำหนดวันสืบพยาน

3.2 ศาลมีอำนาจชี้สองสถานให้คู่ความทราบ

ในการณ์ที่ไม่ต้องมีการชี้สองสถาน ให้ศาลมีคำสั่งคณะกรรมการชี้สองสถาน และกำหนดวันสืบพยานถ้าหากมี แล้วศาลมีอำนาจต้องสั่งคำสั่งคณะกรรมการชี้สองสถานและกำหนดวันสืบพยานแจ้งให้คู่ความทราบ เว้นแต่คู่ความฝ่ายใดจะได้ทราบหรือถือว่าได้ทราบคำสั่งดังกล่าวแล้ว (ป.ว.แพ่ง มาตรา 182 วรรคสอง) กำหนดวันสืบพยานต้องแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 184 วรรคสอง)

3.3 การขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การ

ในการณ์ไม่มีการชี้สองสถาน หากจะมีการขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน เว้นแต่มีเหตุอันสมควรไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้นหรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 180)

3.4 การยื่นบัญชีระบุพยาน พยานหลักฐานที่คู่ความนำมานับสนุนข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นบัญชีระบุพยานโดยยื่นต่อศาลก่อนสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 88 วรรคหนึ่ง) กรณีอื่นเกี่ยวกับพยานหลักฐานคงดำเนินกระบวนการพิจารณาเขียนเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในคดีแพ่งที่มีการชี้สองสถาน

การท้ามอยู่ 2 แบบ คือ

1. ท้ากันในประเด็น
2. ท้ากันเรื่องพยาน

1. ท้ากันในประเด็น ในคดีแพ่งคู่ความอาจตกลงกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่ปรากฏในคำฟ้อง และคำให้การ เนพะประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ให้เป็นข้อแพ้ชนะเรียกว่า “ท้าประเด็น” เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 515/2499 นายโจทก์ขอเลื่อนการพิจารณาโดยอ้างว่า ตัวโจทก์ซึ่งอ้างตนเองเป็นพยานป่วยหนักมาศาลไม่ได้ จำเลยคัดค้านว่า โจทก์ไม่ป่วย คู่ความจึงท้าประเด็นเป็นข้อแพ้ชนะแห่งคดีกันข้อเดียว โดยจะให้แพทย์ไปตรวจอาการป่วยของโจทก์ถ้าแพทย์เบิกความสมช่างได้ ฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ ดังนี้ เป็นข้อตกลงกันเกี่ยวกับการที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างไรจึงมีผลบังคับได้

2. ท้ากันเรื่องพยาน ในคดีแพ่ง คู่ความอาจตกลงกันให้ศาลวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทที่ปรากฏในคำฟ้องคำให้การ ให้ศาลมีสืบพยานปากได้หากหนึ่งและให้ถือว่า ข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดียุติตามที่พยานปากนั้นเบิกความ ซึ่งเรียกว่า “ท้าพยาน。” เช่น คดีคู่ความตกลงท้ากันให้สืบพยาน 2 ปาก ถือเป็นข้อแพ้ชนะ โดยให้ศาลวินิจฉัยจากพยาน 2 ปาก นี้ว่าเป็นจริงดังโจทก์หรือไม่ ถ้าจริงจำเลยยอมแพ้ ถ้าไม่ได้ความดังกล่าว โจทก์ยอมแพ้ เมื่อพยาน 2 ปาก ให้การสมฝ่ายโจทก์จำเลยจะขอนำเอกสารอื่นมาวินิจฉัย หักล้างมิได้ เพราะเป็นพยานนอกเหนือจากที่ตกลงกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 817/2509)

3. การนัดพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำให้การแก้ฟ้องหรือคำให้การแก้ฟ้องແย়ং แล้วแต่กรณี พิเคราะห์เห็นว่าไม่สมควรจะต้องนัดคู่ความมาพร้อมกัน เพราจะจากตรวจสอบค่า คู่ความแล้วประเด็นแจ้งชัด เมื่อจะทำการสืบพยานตามข้อโต้เดียงอนเป็นประเด็นในคดี ต่อไปศาลจะสั่งให้ “นัดพิจารณา” กล่าวคือ พนักงานศาลจะต้องเรียกทุกฝ่ายมาเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยาน

สำหรับคดีที่ศาลงัด “พร้อมกัน” เมื่อศาลมีการทำการไกล่เกลี่ยแล้วคู่ความไม่ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความก็ได้ หรือศาลมีส่วนถูกและชอบเดินเรื่องแล้วก็ได้ หรือทำแผนที่พิพาทเรียบร้อยก็ได้ แล้วแต่กรณี หากคดีนี้จำต้องสืบพยานต่อไปศาลก็จะสั่ง “นัดพิจารณา” เช่นเดียวกัน

ตอนที่ 2

คดีไม่มีข้อพิพาท

ป.ว.แพ่ง มาตรา 188 บัญญัติว่า “ในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้ข้อบังคับต่อไปนี้”

(1) ให้เริ่มคดีโดยยื่นคำร้องขอต่อศาล

(2) ศาลอาจเรียกพยานมาสืบได้เองตามที่เห็นจำเป็นและวินิจฉัยข้อหาตามที่เห็นสมควร และยุติธรรม

(3) ทางแก้แห่งคاضि�พากษา หรือคำสั่งของศาลนั้นให้ใช้ได้แต่โดยวิธียื่นคำอุทธรณ์หรือฎีกาเท่านั้น และให้อุทธรณ์ฎีก้าได้แต่เฉพาะในสองกรณีต่อไปนี้

ก. ถ้าศาลได้ยกคำร้องขอของคู่ความฝ่ายที่เริ่มคดีเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ

ข. ในเหตุที่มิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการพิจารณา หรือพิพากษา หรือคำสั่ง

(4) ถ้าบุคคลอื่นใดนอกจากคู่ความที่ได้ยื่นฟ้องคดีอันไม่มีข้อพิพาทได้เข้ามาเกียร์ข้องในคดีโดยตรง หรือโดยอ้อม ให้ถือว่าบุคคลเช่นว่านี้เป็นคู่ความ และให้ดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคดีอันไม่มีข้อพิพาท แต่ในคดีที่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพากษา หรือคำสั่งให้คำอนุญาตที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ปฏิเสธเสีย หรือให้ศาลมีคำพากษา หรือคำสั่งถอนคืนคำอนุญาตอันได้ให้ไว้แก่ผู้ไว้ความสามารถนั้น ให้ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท แม้ถือว่าผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้ไว้ความสามารถนั้นจะได้มาศาลและแสดงข้อคดค้านในการให้คำอนุญาต หรือถอนคืนคำอนุญาตเช่นว่านั้น”

1. คดีไม่มีข้อพิพาทดีอะไร

คดีไม่มีข้อพิพาทนั้น คือ คดีที่มีคู่ความฝ่ายเดียวซึ่งบุคคลนั้นจำเป็นจะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอรับความรับรองคุณครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ จึงได้เสนอคดีของตนต่อศาล เช่นคดีเรื่องขอตั้งเป็นผู้จัดการมรดก เรื่องร้องขอเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม ของผู้เยาว์ เป็นต้น แต่ในการที่จะมายื่นคำร้องขอเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทด้วยต่อศาลนั้น ไม่ใช่ว่า ใครก็มายื่นต่อศาลให้สั่งอะไรมาตามใจชอบ เช่น จะมายื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้ศาลมั่นคงและรวดเร็ว ไม่ใช่ว่าผู้ร้องเป็นคนโสดก็ดี เช่น จะมาร้องขอต่อศาลให้สั่งว่าพินัยกรรมที่ผู้ตายทำไว้เป็น

พินัยกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย (โดยไม่ได้ฟ้องค索) ก็ต้องยื่นไม่อาจทำได้ การที่จะยื่นคำร้องขอตามมาตรา 188 จะต้องเป็นเรื่องที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลซึ่งหมายความว่า จะต้องมีกฎหมายสนับสนุนให้ใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องเรื่องนี้ได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1317/2495 การใช้สิทธิทางศาล คดีไม่มีข้อพิพาท

ป.ว.พ.ง มาตรา 188 นั้น เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องร้องและดำเนินคดีไม่มีข้อพิพาท แต่กรณีได้ฟ้องได้หรือไม่เป็นบทบัญญัติของมาตรา 55 กล่าวคือ ต่อเมื่อ มีสิทธิฟ้องตามมาตรา 55 แล้ว จึงจะใช้มาตรา 188 ในเมื่อเป็นคดีไม่มี ข้อพิพาท

การร้องขอต่อศาลเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท อ้างว่าตนเป็นคนไทยแต่บิดาไปขอจดทะเบียนว่าเป็นคนต่างด้าว จนพนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวให้ ยังถือเป็นการผิดพลาด จึงขอให้ศาลมัตยชนว่าผู้ร้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยนั้นไม่ใช้กรณีจะต้องใช้สิทธิทางศาล ตาม ป.ว.พ.ง มาตรา 55 จึงจะมายื่นคำร้องต่อศาลไม่ได้ หากจะถือว่าเป็นการตัดแย้งสิทธิ์ของที่จะดำเนินการฟ้องร้องผู้ที่ตัดแย้งสิทธิ์เป็นคดีมีข้อพิพาท

คำพิพากษาฎีกาที่ 995/2510 กรณีที่ผู้มาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนทะเบียนคนต่างด้าวเพื่อไม่ให้การมีสัญชาติของผู้ร้อง ต้องเป็นปัญหาต่อไปนั้นกฎหมายได้ให้สิทธิที่จะเสนอคดีเช่นนี้ต่อศาลไม่ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องนี้โดยอาศัย ป.ว.พ.ง มาตรา 55 ไม่ได้

กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อดำเนินคดีอย่างไม่มีข้อพิพาทนั้น ต้องพิจารณาตามกฎหมายสารบัญญัติ ถ้ากฎหมายบัญญัติให้สิทธิไว้จึงจะมีอำนาจยื่นคำร้องขอได้ สำหรับกรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตาม ป.พ.พ. กม (เช่น)¹

- 1) การร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งมอบอำนาจให้ผู้เยาว์ทำการค้าขายในเมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อนุญาต ตามมาตรา 27
- 2) การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลวิกฤตเป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา 29
- 3) การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถตาม มาตรา 34
- 4) การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งการเพื่อจัดการทรัพย์สิน หรือตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ ตามมาตรา 53

¹ ประพันธ์ คาดะมาน, ศาสตราจารย์, สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์, 2517), หน้า 232-233.

- 5) การร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนสามัญ ตามมาตรา 64
- 6) การร้องขอให้ศาลมีอำนาจห้ามส่วนเลิกกัน ตามมาตรา 1057
- 7) การร้องขอให้ศาลมีอำนาจที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบ ตามมาตรา 1195 (คำพิพากษาริบบ์ที่ 467/2501)
- 8) การร้องขอให้ศาลมอนผู้ชำระบัญชี ตามมาตรา 1257 (คำพิพากษาริบบ์ที่ 467/2501)
- 9) การร้องขอให้ศาลมีอำนาจแสดงกรรมสิทธิ์ ตามมาตรา 1382 (คำพิพากษาริบบ์ที่ 109/2506)
- 10) การร้องขอให้ศาลดังผู้ปักครองผู้เยาว์ ตามมาตรา 1556
- 11) การร้องขอให้ศาลมอนนุญาตให้ผู้ใช้อำนาจปักครองทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ ตามมาตรา 1574
- 12) คดีร้องขอให้ศาลดังผู้จัดการมรดกตามมาตรา 1713

2. คดีไม่มีข้อพิพาทจะยื่นคำร้องขอที่ศาลใหม่

การที่จะยื่นคำร้องต่อศาลใดนั้น มาตรา 188 ไม่ได้กล่าวไว้ คงกล่าวเฉพาะแต่ ในมาตรา 4 (2) “คำร้องขอให้เสนอต่อศาลที่มูลค่าเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล” ดังนั้นคำร้องขอในคดีไม่มีข้อพิพาทจึงต้องเสนอต่อศาลที่มูลค่าเกิดขึ้นในเขตศาลหรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

3. วิธีดำเนินคดีไม่มีข้อพิพาท

มาตรา 188 (1) บัญญัติว่าให้เริ่มคดีโดยยื่นคำร้องขอต่อศาล แต่ไม่ใช่ว่าการเริ่มคดีด้วย “คำร้อง” นั้นจะเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทไปเสียทั้งหมด เช่นการร้องขัดทรัพย์ตามมาตรา 288 ก็ให้ทำเป็นคำร้องเหมือนกัน แต่เรื่องร้องขัดทรัพย์ ไม่ใช่คดีไม่มีข้อพิพาท เพราะจะต้องส่งสำเนาให้โจทก์ ซึ่งถือสมมุติเป็นจำเลย และโจทก์ก็ต้องให้การแก้คำร้องขัดทรัพย์นั้นด้วย

ผู้มีสิทธิยื่น “คำร้อง” ในคดีไม่มีข้อพิพาทก็ต้องแล้วแต่ว่ากฎหมายสารบัญญัติกล่าวไว้ว่าอย่างไร เช่น ผู้ที่จะร้องขอให้ศาลดังผู้จัดการมรดก ป.พ.พ. มาตรา 1713 บัญญัติว่า “หากายาทรหรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลให้ดังผู้จัดการมรดกได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ ยลฯ” ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นบุคคล 3 จำพวกนี้เท่านั้นที่จะยื่นคำร้องตามนี้ได้

4. กระบวนการพิจารณาหลังจากยื่นคำร้องขอแล้ว

เมื่อผู้ร้องยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว เจ้าพนักงานศาลต้องรับไว้ตรวจสอบและนำเสนอผู้พิพากษาเพื่อมีคำสั่ง เช่นเดียวกับการยื่นคำพ้อง เมื่อมีผู้พิพากษาตรวจเห็นว่า ถูกต้องแล้วก็มีคำสั่งให้ดำเนินการพิจารณาต่อไป

แต่ก่อนที่จะทำการพิจารณา ตามระเบียบศาลต้องประกาศแจ้งซึ่งคำร้องนั้นให้ เป็นที่ทราบกันทั่วไปเสียก่อน ทั้งนี้ ก็ เพราะคดีชนิดนี้เป็นการพิจารณาฝ่ายเดียวจึงต้องให้ โอกาสผู้มีส่วนได้เสียได้รับสิทธิตามสมควร วิธีทำก็คือ โดยวิธีลงในหนังสือพิมพ์รายวัน ตามระยะเวลาสุดแล้วแต่ศาลจะกำหนด โดยปกติถ้าคำร้องขอนั้นเกี่ยวกับบุคคลซึ่งอยู่ใน ห้องถินใกล้เคียงกัน ศาลกำหนดให้ประกาศ 15 วันบ้าง 1 เดือนบ้าง ถ้าคำร้องนั้นเกี่ยวกับ ส่วนได้เสียของบุคคลที่อยู่ห่างไกล เช่นอยู่ในเมืองต่างประเทศ ศาลอาจกำหนดให้ ประกาศมีกำหนดนานกว่านั้น เช่น 2 เดือน เพื่อให้โอกาสแก่บุคคลผู้อยู่ห่างไกลจะได้ ทราบคำประกาศ ค่าลงหนังสือพิมพ์ผู้ร้องขอเป็นผู้เสีย กำหนดวันในประกาศนี้ มิใช่ กำหนดวันในหมายเรียกให้ยื่นคำให้การ แม้จะยื่นคำร้องคัดค้านเกินกำหนดนั้นก็ไม่ใช่ การณีขาดคดีศาลมิจึงเป็นผู้คัดค้านได้ (คดีพิพากษารัฐ 1636/2511)

ผู้ใดจะคัดค้านคำร้องขอเรื่องนี้ประการใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลก่อนกำหนดนี้

ผู้ที่สนใจจะคัดค้านจะต้อง (1) ยื่นเป็นคำร้อง (2) ยื่นเสียก่อนวันนัดไต่สวนหรือ ย่างเข้าในวันนัด บางทีก็มายื่นเวลา晚ได้สวนเลยก็มี เช่น คดีพิพากษารัฐ 236/2514 แต่บางเรื่องศาลก็ไม่วรับคัดค้านก็มี เช่น คดีพิพากษารัฐ 939/2511

5. การไต่สวนคำร้องขอ

เมื่อถึงวันนัดไต่สวน และไม่มีผู้ใดคัดค้านคำร้องขอของผู้ร้อง ถ้าผู้ร้องมาศาล และนำพยาน หรือได้หมายเรียกพยานมาพร้อม ในกรณีศาลมิจึงได้ดำเนินการสืบพยาน ของผู้ร้อง หรือศาลมิจึงได้เรียกพยานมาสืบได้เองตามที่เห็นจำเป็นตามมาตรา 188 (2) แล้ว ทำคำสั่งไปตามที่เห็นสมควรและยุติธรรม

ถ้าถึงวันนัดไม่มีผู้ใดคัดค้าน แต่ผู้ร้องและทนายความไม่มาศาล ศาลมิจึง ดำเนินคดีตามมาตรา 132 (1)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าครัวบ้างจะมีสิทธิคัดค้านได้ ก็เห็นว่าผู้ที่จะมีสิทธิคัดค้านได้จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียอยู่ด้วยจึงจะคัดค้านได้ นัยคดี พิพากษารัฐ 842/2478, 380/2509

6.2 ผู้คัดค้านมีสิทธิคัดค้าน เมื่อผู้คัดค้านมีสิทธิคัดค้าน และได้คัดค้านเข้ามา ในคดีแล้ว การดำเนินคดีต่อไป แยกออกเป็น 2 กรณีคือ

- (1) ดำเนินคดีต่อไปอย่างคดีมีข้อพิพาท
- (2) ดำเนินคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทดามเดิม
- (1) ดำเนินคดีต่อไปอย่างคดีมีข้อพิพาท

มาตรา 188 (4) ตอนต้นบัญญัติว่า “ถ้าบุคคลอื่นในอกจากคู่ความที่ได้ยื่นฟ้องคดีอันไม่มีข้อพิพาทได้เข้ามาเกียร์ข้องในคดีโดยตรงหรือโดยอ้อมให้ถือว่าบุคคลเช่นว่านี้เป็นคู่ความและให้ดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยคดีอันมีข้อพิพาท ฯลฯ”

ตามมาตรา 188 (4) นี้จะเห็นว่าเมื่อ มีผู้คัดค้านเข้ามาให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นคู่ความ และให้ดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยคดีมีข้อพิพาท เ雷ย ที่เดียว ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีแล้วให้ไปตั้งค้านฟ้องเป็นคดีใหม่นั้นไม่ถูกนัยคำพิพากษา ฎีกาที่ 626/2485, 737/2499

(2) ดำเนินคดีต่อไปอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทดามเดิม

มาตรา 188 (4) ตอนท้ายบัญญัติว่า “ฯลฯ แต่ในคดีที่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้ค่าอนุญาตที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ปฏิเสธเสีย หรือให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถอนคืนค่าอนุญาตอันได้ให้ไว้แก่ผู้ไว้ความสามารถนั้นให้ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท ถึงแม้ว่าผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ไว้ความสามารถนั้นจะได้มาศาล และแสดงข้อคัดค้านในการให้ค่าอนุญาตหรือถอนค่าอนุญาตเช่นว่านั้น”

คดีไม่มีข้อพิพาท แม้มีผู้คัดค้านเข้ามา ก็หมายความว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท มีดังนี้

1. ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่น หรือในการทำสัญญาเป็นสูญจ้างในสัญญาจ้างแรงงานได้ ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 27 วรคหนึ่ง) กล่าวคือ ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตได้ เมื่อผู้เยาว์ยื่นคำร้องขอต่อศาล และผู้แทนโดยชอบธรรมร้องคัดค้านเข้ามา ก็ยังให้ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท

2. ถ้าการประกอบธุรกิจหรือการทำงานที่ได้รับความยินยอมหรือได้รับอนุญาตตามวาระหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายถึงขนาดหรือเสื่อมเสียแก่ผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจบอกเลิกความยินยอมที่ได้ให้แก่ผู้เยาว์เสียได้ หรือในกรณีที่ศาลอนุญาต ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนการอนุญาตที่ได้ให้แก่ผู้เยาว์ นั้นเสียได้ (ป.พ.พ. มาตรา 27 วรรคสาม) กล่าวคือ ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมได้ยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว และผู้เยาว์ได้ยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามา ก็ยังถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท

ส่วนที่ 2

วิธีพิจารณาวิสามัญในชั้นศาลา

วิธีพิจารณาวิสามัญ หมายถึงวิธีพิจารณาคดีบางชนิด ได้แก่

1. วิธีพิจารณาคดีในศาล
2. วิธีพิจารณาคดีไม่มีข้อบุญยก
3. การพิจารณาโดยขาดนัด
4. อนุญาโตตุลาการ

บทที่ 1

คดีมโนสาเร่

คดีมโนสาเร่นี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542 มีห้างหนด 14 มาตรา คือ มาตรา 189, 190, 190 ทวิ, 190 ตรี, 190 จัตวา, 191, 192, 192, 193, 193 ทวิ, 193 ตรี, 193 จัตวา, 193 เบญจ, 194, 195 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยวิธีพิจารณาคดี มโนสาเร่ที่ใช้อยู่ยังไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้าและ คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควรเมื่อคำนึงถึงทุนทรัพย์ในคดีที่พิพาทกันสมควร แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่ให้เหมาะสมขึ้น โดยให้ศาล ดำเนินการไก่ล่ำเกลี่ยและเข้าช่วยเหลือคู่ความซึ่งไม่มีความรู้ทางกฎหมายได้ เพื่อให้คดีได้ เสร็จสิ้นไปโดยเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายของคู่ความ

การแก้ไขเพิ่มเติมคดีมโนสาเร่มีวัตถุประสงค์คือ

1. ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมโนสาเร่ไม่ว่าจะเป็นค่าขึ้นศาล หรือ ค่าทนายความ เนื่องจากคดีเหล่านี้มีทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อยหากต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกับคดีมีทุนทรัพย์สูงจะไม่คุ้มกับผลที่จะได้รับ และทำให้ผู้ที่มีกำลังทรัพย์ มากกว่าเป็นผู้ได้เปรียบในการดำเนินคดี

2. คู่ความสามารถดำเนินคดีได้อย่างโดยไม่จำเป็นต้องจ้างทนายความเนื่องจากจะ มีการจัดทำแบบพิมพ์คำฟ้อง และคำให้การสำหรับคดีมโนสาเร่โดยเฉพาะซึ่งคู่ความที่ไม่มี ความรู้ทางด้านกฎหมายก็สามารถกรอกข้อความได้อย่าง และมีนิติกริให้คำแนะนำ และ การดำเนินคดีมีลักษณะไม่เป็นพิธีการคู่ความดำเนินคดีได้ด้วยตนเอง

3. การพิจารณาคดีจะเริ่มด้วยการไก่ล่ำเกลี่ยซึ่งจะทำให้คดีเสร็จไปด้วยความ รวดเร็ว เนื่องจากคดีมีทุนทรัพย์เพียงเล็กน้อย คู่ความมีโอกาสตกลงกันได้โดยง่าย การสืบพยานจะใช้วิธีต่อส่วน คือ ศาลเป็นผู้ซักถามพยานเอง ส่วนการเลื่อนคดีจะเลื่อนได้ ครั้งละไม่เกิน 7 วัน

คดีมโนสาเร่เป็นคดีเล็กน้อยหรือคดีเบ็ดเตล็ดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่ไว้ในมาตรา 189 ถึงมาตรา 195 รวม 14 มาตราด้วยกัน ซึ่งแยกออกพิจารณาได้ดังนี้

- (1) ความหมายของคดีมโนสาเร่
- (2) ลักษณะของคดีมโนสาเร่
- (3) การคำนวนทุนทรัพย์คดีมโนสาเร่
- (4) วิธีฟ้องคดีมโนสาเร่
- (5) ค่าใช้สอยในคดีมโนสาเร่
- (6) การยื่นคำให้การในคดีมโนสาเร่
- (7) การไก่ส่องกล้องและประนีประนอมยอมความ
- (8) จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ
- (9) คู่ความในคดีมโนสาเร่ไม่มาศาลในวันนัด
- (10) การสืบพยาน (วันนัดพิจารณา)
- (11) การนั่งพิจารณา
- (12) การทำคำพิพากษาคดีมโนสาเร่

(1) ความหมายคดีมโนสาเร่

คำว่า “มโนสาเร่” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึงเรื่องเบ็ดเตล็ดหยุ่นหยิม โดยเรียกคดีเล็กน้อยว่าคดีมโนสาเร่ คดีมโนสาเร่ จึงหมายถึง คดีแพ่งที่มีจำนวนให้ปลดเปลือกทุกชื่อันอาจคำนวนเป็นราคางานได้ ไม่เกิน สามแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติ หรือคดีฟ้องขับไล่บุคคล ได้ ๆ ออกจากสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่า หรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกิน เดือนและสามหมื่นบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติ (ตาม ป.ว.ส.พ. มาตรา 189)

(2) ลักษณะคดีมโนสาเร่

คดีมโนสาเร่มี 2 ประเภทคือ

ก. คดีที่มีจำนวนให้ปลดเปลือกทุกชื่อันอาจคำนวนเป็นราคางานได้ไม่เกิน 300,000 บาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

บ. คดีพ้องขับไล่ออกจากสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่า หรืออาจให้เช่า ในขณะยืนคำพ้องไม่เกินเดือนละ 30,000 บาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

“คดีที่มีคำขอให้ปลดปล่อยทุกข้ออันอาจคำนวณเป็นราคางานได้” หมายถึง คดีที่มีทุนทรัพย์ซึ่งได้แก่ (1) คดีพิพาทกันในเรื่องทรัพย์สินหรือมีการเรียกหนี้เงิน เช่น คดีพิพาทย่างกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ (2) คดีเรียกรับทรัพย์คืนหรือให้ใช้ราคางานทรัพย์ เช่น ยืม ฝากทรัพย์ เป็นต้น (3) คดีเรียกค่าจ้างตามสัญญาจ้าง เช่น จ้างแรงงาน จ้างทำของ และรับขน เป็นต้น (4) คดีพ้องเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินใหม่ทดแทน เช่น ผิดสัญญา ละเมิด เป็นต้น

(3) การคำนวณทุนทรัพย์คดีมโนสาเร

ประมาณกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 190 บัญญัติว่า “จำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาก้อนพิพาทกันในคดีนี้ให้คำนวณดังนี้

1. จำนวนทุนทรัพย์หรือราคานั้นให้คำนวณตามคำเรียกร้องของโจทก์ ส่วนดอกผลอันมีถึงกำหนดเกิดขึ้นในเวลาอื่นพ้องหรือค่าธรรมเนียมศาลซึ่งอาจเป็นอุปกรณ์รวมอยู่ในคำเรียกร้อง ห้ามไม่ให้คำนวณรวมเข้าด้วย

2. ในการณ์มีข้อสงสัยหรือมีข้อโต้แย้งจำนวนทุนทรัพย์หรือราคานั้นให้ศาลมีประมาณตามที่เป็นอยู่ในเวลาอื่นพ้องคดี

3. คดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีข้อหาหลักข้อ อันมีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคามิ่งเงินสิ่งของ หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติ ให้รวมจำนวนทรัพย์ หรือราคาก่อนนั้นเข้าด้วยกัน แต่ถ้าข้อหาเหล่านั้นจะต้องเรียกร้องเอาแก่จำเลย หลักคน ถึงแม้ว่ารวมความรับผิดชอบของจำเลยหลักคนนั้นเข้าด้วยกันแล้วจะไม่เป็นคดีมโนสาเร ให้ถือเอาจำนวนที่เรียกร้องเอาจากจำเลยคนหนึ่ง ๆ นั้นเป็นประมาณแก่การที่จะถือว่าคดีนี้เป็นคดีมโนสาเรหรือไม่”

ราคาระบบสินกับจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทนั้นต่างกัน คือราคาระบบสินหมายถึง ราคา เช่นพ้องเรียกคืนระบายนครั้นหนึ่งราคากลาง 300,000 บาท การณ์เช่นนี้เป็นราคาระบบสิน แต่ถ้าพ้องเรียกระบบสินคืนหนึ่งราคากลาง 300,000 บาท เพราะจำเลยกระทำการละเมิด โดยยึดรากอนตัวไปแล้วไม่ส่งคืน การที่จำเลยไม่ส่งคืนทำให้โจทก์เสียหายเพราะต้องไปรับจ้างระบายนครั้นอื่นมารับส่งเสียค่าใช้จ่ายวันละ 300 บาท เป็นเวลา

30 วัน เป็นเงิน 9,000 บาท กรณีเช่นนี้ราคารัพย์สิ้นรวมกับค่าเสียหาย เป็นจำนวนทุนทรัพย์ 309,000 บาท ทุนทรัพย์จึงหมายรวมถึงราคายังและทุนทรัพย์ที่พิพาทนี้หมายถึงทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้องตามค่าขอห้ามฟ้องจนถึงวันฟ้องเท่านั้น ส่วนค่าขอในอนาคต เช่น ดอกเบี้ย ค่าเสียหาย หรือค่าเช่าในอนาคตไม่วรอมอยู่ในทุนทรัพย์ด้วย

จากบทบัญญัติตามตรา 190 การคำนวณทุนทรัพย์คิดมโนสาเร็จให้คำนวณดังนี้

1. จำนวนทุนทรัพย์หรือราคารัพย์สิ้นนั้นให้คำนวณตามค่าเรียกร้องของโจทก์ จึงถือค่าฟ้อง ค่าขอของโจทก์เป็นสำคัญ มิใช่ถือเอาข้อต่อสู้ของจำเลยมาคำนวณ เป็นทุนทรัพย์ เช่น โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ยืมมาจากจำเลย 50,000 บาท จำเลยรับว่ากู้จากโจทก์ไปจริง 10,000 บาท เช่นนี้จะถือทุนทรัพย์ 50,000 บาท หรือ 40,000 บาท เพราะจำเลยรับแล้วกู้ 10,000 บาท ที่ได้เดียงกันจริง ๆ 40,000 บาท แต่ต้องถือว่าทุนจริง ๆ 50,000 บาท เพราะตามค่าเรียกร้องของโจทก์นั้นเรียกร้องมา 50,000 บาท

ส่วนดอกผลอันมีถึงกำหนดเกิดขึ้นในเวลาอื่นค่าฟ้องหรือค่าธรรมเนียมศาลซึ่งอาจเป็นอุปกรณ์รวมอยู่ในค่าเรียกร้อง ห้ามไม่ให้คำนวณรวมกันเป็นทุนทรัพย์ กล่าวคือ ทุนทรัพย์นั้นโจทก์มีสิทธิจะเรียกในขณะใดยืนฟ้องกิจให้คำนวณเป็นทุนทรัพย์ สิทธิอันเกิดขึ้นหลังจากโจทก์ยื่นฟ้องแล้วโจทก์จะนำมาคำนวณรวมเป็นทุนทรัพย์ สิทธิอันเกิดขึ้นหลังจากโจทก์ยื่นฟ้องแล้วโจทก์จะนำมาคำนวณรวมเป็นทุนทรัพย์ด้วยไม่ได้ อันได้แก่ ดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้องถึงชำระหนี้เสร็จ ค่าเช่านับแต่วันฟ้องถึงวันที่ออกใบจากทรัพย์สินที่เช่า หรือค่าเสียหายอันเกิดขึ้นในอนาคต ค่าธรรมเนียมศาลกรณีให้จำเลยรับผิดชอบได้แก่ค่าทนายความค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ เหล่านี้โจทก์จะนำมาคำนวณเป็นทุนทรัพย์ไม่ได้

2. กรณีมีข้อสังสัยหรือมีข้อโต้แย้งในจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้อง หรือราคารัพย์พิพาท ให้ศาลมีประมาณตามที่อยู่ในเวลาอื่นฟ้องคดี

3. คดีอันเกี่ยวตัวทรัพย์ต้นที่มีหลายข้อหาให้คำนวณดังนี้

ก. คดีหลายข้อหาหนึ่นเรียกເเอกสารแก่จำเลยคนเดียว ให้รวมคำนวณทุนทรัพย์ถ้าไม่เกิน 300,000 บาท เป็นคดีมโนสาเร็จ แต่ถ้าเกิน 300,000 บาท ไม่ใช่คดีมโนสาเร็จ

ข. คดีหมายเลขชี้หานั้นเรียกร้องเอาแก่จำเลยหลักคน ให้แยกคำนวณ
ทุนทรัพย์ของจำเลยแต่ละคน

(4) วิธีฟ้องคดีในสาเร็จ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 191 บัญญัติว่า “วิธีฟ้องคดีในสาเร็จนั้น โจทก์อาจยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือหรือมาແຄลงข้อหาด้วยวิชาต่อศาลก็ได้

ในการนี้ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องดังกล่าวไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือซัดเจนขึ้นก็ได้

ถ้าโจทก์มาແຄลงข้อหาด้วยวิชาดังกล่าวแล้วให้ศาลมันทึกรายการแห่งข้อหาเหล่านั้นไว้อ่านให้โจทก์ฟัง และให้โจทก์ลงลายมือไว้เป็นสำคัญ”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 191 นี้จะเห็นว่าการฟ้องคดีในสาเร็จ 2 วิธีคือ

1. ฟ้องแบบคดีสามัญ คือทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาล ในกรณีที่โจทก์ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือนี้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องดังกล่าวไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้อง หรือซัดเจนขึ้นก็ได้ (ป.ว.พ.ง มาตรา 191 วรรคสอง)

2. ฟ้องด้วยวิชา โดยโจทก์ແຄลงข้อหาด้วยวิชาต่อศาล ในกรณีฟ้องด้วยวิชา ให้ศาลมันทึกรายการแห่งข้อหาเหล่านั้นไว้อ่านให้โจทก์ฟังแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ (ป.ว.พ.ง มาตรา 191 วรรคสาม)

เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องแล้ว ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าเป็นคดีในสาเร็จหรือไม่

ก. ถ้าไม่เป็นคดีในสาเร็จ

1. ไม่เป็นคดีในสาเร็จแต่นั้น ถ้าอยู่ในอำนาจศาล เช่นได้ยื่นฟ้องที่ศาลจังหวัด เพราะไม่มีศาลแขวง แต่ศาลเห็นว่าไม่เป็นคดีในสาเร็จ ถ้าโจทก์ฟ้องด้วยวิชาศาลจะสั่งให้โจทก์ไปทำคำฟ้องเป็นหนังสืออย่างคดีสามัญ แต่ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเป็นหนังสืออยู่แล้วศาลก็รับฟ้องและดำเนินการออกหมายเรียกอย่างคดีสามัญ เพราะคดีนี้อยู่ในอำนาจศาล กรณีไม่อยู่ในอำนาจศาล เช่นได้ยื่นฟ้องไว้ที่ศาลแขวง ศาลเห็นว่าไม่เป็นคดีในสาเร็จและศาลไม่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีสามัญ ศาลจะมีคำสั่งให้คืนคำฟ้องนั้นไปยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ คำสั่งนี้เป็นคำสั่งไม่รับคำคุณความโจทก์อุทธรณ์ คำสั่งได้ทันที (ป.ว.พ.ง มาตรา 192 วรรคแรก และวรรคสาม)

2. เป็นคดีมโนสาเร็มาแต่ต้น หมายความว่า เดิมที่เป็นคดีมโนสาเร็ และศาลรับคำเนินคดีอย่างคดีมโนสาเร็มาแล้ว ต่อมาภายหลังปรากฏว่าไม่ใช่คดี มโนสาเร็ เนื่องจากได้มีคำฟ้องเพิ่มเติมยืนเข้ามาภายหลัง เช่นชั้นเริ่มยื่นฟ้องโจทก์ เรียกร้องทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท และศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ ต่อมาโจทก์ยื่น คำร้องขอเพิ่มทุนทรัพย์เป็น 600,000 บาท คดีนี้ไม่เป็นคดีมโนสาเร็ต่อไป ถ้าศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ ต่อไป ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีสามัญได้ ก็ให้ศาลมีคำฟ้องเป็นคดีสามัญต่อไป แต่ถ้าศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ ต่อไป ไม่มีอำนาจพิจารณาคดีสามัญได้ เช่น เป็นศาลมแขวงที่ต้องจำหน่ายเสียจากการบุบความ หรือยกฟ้องโจทก์ เพราะเกินเขตอำนาจที่จะพิจารณาคดีนั้นได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 192 วรรคสอง)

ข. ถ้าเป็นคดีมโนสาเร็

ถ้าศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ ให้ศาลมกำหนดวันนัดพิจารณา โดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายเรียกนั้นให้จดแจ้งประเด็นแห่งคดีและ จำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาน้ำที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไต่เลกิล ให้การและสืบพยานในวันเดียวกันและให้ศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ในวันนัดพิจารณาด้วย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคหนึ่ง)

ค. การณีจ้าเหลยฟ้องแย้งเข้ามาในคดีมโนสาเร็

ในการณีที่จ้าเหลยฟ้องแย้งเข้ามาในคดีมโนสาเร็ และฟ้องแย้งนี้มิใช่คดี มโนสาเร็ หรือในการณีที่ศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ให้ศาลมีคำฟ้องแย้งเข้ามาในคดีมโนสาเร็ แต่เมื่อศาลมีคำฟ้องแย้งนี้มิใช่คดี มโนสาเร็ หรือในกรณีที่ศาลมีคำฟ้องเป็นคดีมโนสาเร็ไปยังคดีสามัญ แต่เมื่อศาลมีคำฟ้องแย้งนี้มิใช่คดี มโนสาเร็ ให้ทำการฟ้องคดีสามัญเช่นวันนี้จะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย ก็ให้ศาลมี อำนาจพิจารณาคดีในส่วนของฟ้องแย้ง หรือคดีสามัญนี้อย่างคดีมโนสาเร็ได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 192 วรรคสี่)

(5) ค่าชี้นศาลในคดีมโนสาเร็

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 190 จัตวา บัญญัติว่า ในคดีมโนสาเร็ ให้โจทก์เสียค่าชี้นศาลในศาลชั้นต้นเท่ากับจำนวนค่าชี้นศาลที่เรียกเก็บ ในคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข้ออ้างไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้

ค่าชั้นศาลชั้นอุทธรณ์ หรือภัยการันน์ให้ผู้อุทธรณ์หรือภัยการเสียตามจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ภัยการแล้วแต่กรณี”

ตามบทบัญญัติตามมาตรา 190 จัดว่า “ได้นบัญญัติให้โจทก์เสียค่าชั้นต้นเท่ากับจำนวนค่าชั้นศาลที่เรียกเก็บในคดีไม่มีทุนทรัพย์คือเรื่องละ 200 บาท (ตามมาตรา 1 (2) (ก)) ส่วนค่าชั้นศาลในชั้นอุทธรณ์หรือภัยการ ให้ผู้อุทธรณ์ หรือผู้ภัยการเสียตามจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์หรือภัยการ แล้วแต่กรณี”

(6) การยื่นคำให้การในคดีในสาเร็จ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความไม่อาจตกลงกัน หรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การ ให้ศาลอสอบถามคำให้การของจำเลย โดยจำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือจะให้การด้วยวาจา ก็ได้ ในกรณียื่นคำให้การเป็นหนังสือให้นามาตรา 191 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีให้การด้วยวาจา ให้ศาลมันทึกคำให้การรวมทั้งเหตุแห่งการนี้ไว้อ่านให้จำเลยฟัง แล้วให้จำเลยลงลายมือชื่อ”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 193 วรรคสามนี้ จะเห็นว่าจำเลยทำคำให้การในคดีในสาเร็จได้ 2 วิธีคือ

1. ทำคำให้การเป็นหนังสือ ในกรณียื่นคำให้การเป็นหนังสือนี้ หากศาลมีเห็นว่าคำให้การดังกล่าวไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยแก้ไขคำให้การในส่วนนั้นให้ถูกต้อง หรือชัดเจนขึ้นก็ได้

2. ให้การด้วยวาจา ในกรณีให้การด้วยวาจาให้ศาลมันทึกให้การรวมทั้งเหตุแห่งการนี้ไว้อ่านให้จำเลยฟังแล้วให้จำเลยลงลายมือชื่อ

(7) การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ

ในคดีในสาเร็จเมื่อศาลมีคำฟ้องแล้วให้ศาลมีกำหนดวันพิจารณาโดยเร็ว และออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายเรียกนี้ให้จดแจ้งประเด็นแห่งคดี และจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ยให้การ และสืบพยานในวันเดียวกัน และให้ศาลมั่นใจให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณาด้วย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคหนึ่ง)

ในวันพิจารณาันนเมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันที่ศาลแล้วศาลจะทำการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประเมินประเมินความในข้อพิพาทนั้นก่อน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคสอง)

ในการไกล่เกลี่ยนั้นถ้าคู่ความตกลงกันหรือประเมินประเมินความในข้อพิพาทนั้นศาลจะพิพากษาตามยом แต่ถ้าคู่ความไม่อาจตกลงหรือไม่อาจประเมินประเมินความ ศาลต้องทำการพิจารณาต่อไป ก่อนที่จะทำการพิจารณาคดีต่อไป และจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การให้ศาลสอบถามคำให้การของจำเลย โดยจำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือจะให้การด้วยวาจา ก็ได้ ในกรณียื่นคำให้การเป็นหนังสือนั้น หากศาลเห็นว่าคำให้การตั้งกล่าวไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจสั่งให้จำเลยแก้ไขคำให้การในส่วนนั้นให้ถูกต้อง หรือชัดเจนขึ้นก็ได้ ในกรณีให้การด้วยวาจาให้ศาลบันทึกคำให้การรวมทั้งเหตุแห่งการนั้นไว้ อ่านให้จำเลยฟัง และให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคสาม)

(8) จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

ในคดีมโนสาเร เหตุศาลมีกำหนดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกไปยังจำเลยในหมายนั้น ให้จดแจ้งประเด็นแห่งคดีและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาที่เรียกร้อง และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ยให้การ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคหนึ่ง) ถ้าจำเลยไม่ให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 193 วรรคสาม ให้ศาลมีอำนาจใช้คุลพินิจมีค่าสั่งไม่มียอมเลื่อนเวลาให้ยื่นคำให้การและดำเนินการพิจารณาต่อไป โดยถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 วรรคสี่) นอกจากนี้เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้มาศาลตามมาตรา 193 แล้วจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การก่อนหรือในวันนัดที่กำหนดในหมายเรียกให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การด้วย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 ทวิ วรรคสอง)

(9) คู่ความในคดีมโนสาเรไม่มาศาลในวันนัด

ในคดีมโนสาเรเมื่อโจทก์ได้ทราบคำสั่งให้มาศาลตาม มาตรา 193 แล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยมิได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาลให้ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไปให้ศาลมีค่าสั่งจานทรัพย์คดีออกจากสารบบความ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 ทวิ วรรคหนึ่ง) และเมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้มาศาลตาม มาตรา 193 แล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยมิได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่

มาศาล ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาและให้บังคับตามมาตรา 202 (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 ทวีรุคสอง)

(10) การสืบพยาน

เมื่อศาลได้รับคำให้การของจำเลยตามมาตรา 193 วรรคสาม หรือจำเลย ตกเป็นผู้ขาดนัดยื่นคำให้การตามมาตรา 193 วรรคสี่ หรือมาตรา 193 ทวี แล้ว ให้ศาล พิจารณาคดีต่อไปโดยเร็ว โดยจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลัง กันได้ และให้ศาลมอบหมายคู่ความฝ่ายที่จะต้องนำพยานเข้าสืบว่าประ孀ค์จะอ้างอิง พยานหลักฐานใดแล้วบันทึกไว้ หรือสั่งให้คู่ความจัดทำบัญชีระบุพยานยืนต่อศาลภายใต้ ระยะเวลาตามที่เห็นสมควร (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 ตรี)

ในคดีในสาเร็จ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ศาลมีอำนาจเรียก พยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร

ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายได้อ้าง หรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลมีผู้ซักถามพยานก่อนเสร็จแล้วจึงให้ตัวความ หรือทนายความซักถามเพิ่มเติมได้

ให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงได้ ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับ คดี แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตามแล้วให้พยานลงลายมือชื่อไว้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 จัตวา)

(11) การนั่งพิจารณาคดีในสาเร็จ

ในคดีในสาเร็จให้ศาลงั่นพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่ต้องเลื่อน เว้นแต่มีเหตุขึ้นเป็น ศาลมีคำสั่งเลื่อนได้ครั้งละไม่เกินเจ็ดวัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 193 เปญจ)

(12) การทำคำพิพากษาคดีในสาเร็จ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 194 บัญญัติว่า “คดีในสาเร็จนั้นให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่ง หรือคำพิพากษาด้วยว่าจากด้วยที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 141” คดีในสาเร็จนั้นศาลมีอำนาจทำคำสั่งหรือคำพิพากษาด้วยว่าจากได้ การที่ จะต้องทำรายงานเกี่ยวกับคำสั่ง หรือคำพิพากษานั้นไม่จำต้องจดแจ้งรายการแห่งคดี หรือ เหตุผลแห่งการนิจฉัย แต่เมื่อคู่ความฝ่ายใดแจ้งความจำนวนที่จะอุทธรณ์ หรือได้ยื่น อุทธรณ์ขึ้นมา ให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งซึ่งแจ้งและคงรายการข้อสำคัญ หรือเหตุแห่ง คำนิจฉัยกลับไว้กับบันทึกในเวลาอันสมควร (ป.ว.แพ่ง มาตรา 141 วรรคสาม)

บทที่ 2 คดีไม่มีข้อยุ่งยาก

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติถึงวิธีพิจารณาสำหรับคดีสามัญที่ไม่มีข้อยุ่งยาก โดยรวมรวมไว้ในหมวดว่าด้วยการพิจารณาคดีในสาระ ทั้งนี้เพาะคดีสามัญบางเรื่องมีสภาพเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่มีข้อยุ่งยากมากนักพอที่จะใช้วิธีพิจารณาเช่นเดียวกับคดีในสาระ อันจะทำให้การพิจารณาสามัญชนิดนี้รวดเร็วเจรจาเรียบง่ายโดยรวดเร็วขึ้น

คดีสามัญไม่มีข้อยุ่งยากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 196 วรรคหนึ่งว่า “ในคดีสามัญซึ่งโจทก์ฟ้องเพียงขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรอง หรือการชำระเงินตามตัวเงินนั้นได้ถูกปฏิเสธ หรือตามสัญญา เป็นหนังสือ ซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่า เป็นสัญญาอันแท้จริง มีความสมบูรณ์ และบังคับได้ตามกฎหมาย โจทก์จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องพิจารณาคดีนั้น โดยรวดเร็วได้”

ตามบัญญัติตามมาตรา 196 วรรคหนึ่ง นั้น คดีไม่มีข้อยุ่งยากซึ่งโจทก์ อาจมีคำขอพิจารณาโดยรวดเร็วได้นั้น ได้แก่คดีดังต่อไปนี้

1. คดีสามัญ ซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรอง หรือการชำระเงินตามตัวเงินนั้นได้ถูกปฏิเสธ

2. ในคดีสามัญ ซึ่งโจทก์ฟ้องตามสัญญา เป็นหนังสือซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่า เป็นสัญญาอันแท้จริง มีความสมบูรณ์ และบังคับกันได้ตามกฎหมาย

วิธีการขอดำเนินคดีไม่มีความยุ่งยาก

1. โจทก์ต้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องขอให้พิจารณาคดีนั้นโดยรวดเร็ว หมายความว่า โจทก์ต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือ จะฟ้องด้วยวาจาไม่ได้ และยื่นคำขอโดยรวดเร็วตาม ป.ว.พ.ง มาตรา 196

2. ศาลเห็นว่าคดีนั้นไม่มีข้อยุ่งยากไม่ว่าโจทก์จะยื่นคำขอให้คดีรวดเร็วหรือไม่ ก็ให้ศาลมีคำสั่งพิจารณาคดีนั้นไปตามข้อบังคับที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ว่าด้วยคดีในสาระ

แก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2542
มาตรา 11.

เว้นแต่มาตรา 190 จัตวาในเรื่องค่าเขียนศาลซึ่งคดีมโนสาเร็จเรียกเก็บค่าเขียนศาลในอัตราเดียวกับคดีไม่มีทุนทรัพย์ คือ 200 บาท จะนำมาใช้บังคับคดีไม่มีข้อยุ่งยากໄว้ได้ (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสอง)

การดำเนินไม่มีข้อยุ่งยาก

- ให้ศาลอุกหมายเรียกไปยังจำเลย แสดงจำนวนเงินที่เรียกร้องและเหตุแห่งการเรียกร้องและให้จำเลยมาศาลและให้การ (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสอง)
- จำเลยจะต้องยื่นคำให้การในวันใดวันหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดโดยมิให้เป็นการเสียหายแก่การต่อสู้คดี (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรค (1))
- ถ้าจำเลยมาศาล ศาลจะถามจำเลยว่าจะให้การอย่างไร ถ้าจำเลยให้การต่อสู้ด้วยว่า ให้ศาลมติค่าแผลงของจำเลยไว้ในรายงาน หรือถ้าจำเลยยื่นคำให้การแล้วเห็นว่าจำเลยไม่มีเหตุต่อสู้คดีนั้นก็ให้ศาลมติคดีโดยเร็วไม่ต้องสืบพยาน แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมีข้อต่อสู้อันสมควร ก็ให้ศาลมติดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่ชักช้า และฟังคำพยานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสอง (2))
- ถ้าจำเลยไม่มาศาลตามกำหนดเวลาตามข้อ 2 ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้าว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา แล้วให้ศาลมติคดีไปฝ่ายเดียว และพิพากษาโดยเร็วเท่าที่พึงกระทำได้ (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสอง (3))
- คดีไม่มีข้อยุ่งยาก จำเลยจะมาขอเลื่อนเวลา y ยื่นคำให้การ หรือเลื่อนคดีในการนัดสืบพยานไม่ได้ ถ้าจำเลยมาร้องขอห้ามให้ศาลอุญญาต เพราะจำเลยไม่มาศาล ถือว่าจำเลยไม่ติดใจต่อสู้คดี หรือไม่ติดใจสืบพยาน จำเลยจึงขอเลื่อนไม่ได้ เว้นแต่จำเลยจะแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลมว่าคำขอของตนมีเหตุผล และสนนนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่าจำเลยมีข้อต่อสู้คดีอันสมควร หรือเมื่อศาลมติเห็นว่าโดยพฤติกรรมนักอุกเห็นใจอาจบังคับได้เป็นการพนิชย์ที่จำเลยจะมาศาลหรือยื่นคำให้การก่อน หรือในวันที่กำหนดໄว้ได้ (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสาม)
- ในระหว่างการพิจารณาหากปรากฏว่าคดีไม่ควรอยู่ภายใต้บังคับมาตรานี้ศาลอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเดิมที่เคยอนุญาตให้ดำเนินคดีนั้นโดยรอบรั้ด แล้วดำเนินการพิจารณาต่อไปตามข้อบังคับแห่งคดีสามัญ (ป.ว.พง มาตรา 196 วรรคสี่)

การทำคำพิพากษากดีไม่มีข้อยุ่งยาก

คำพิพากษารือคำสั่งคดีไม่มีข้อยุ่งยากให้ทำเป็นหนังสือตาม ป.ว.พง มาตรา 141

บทที่ 3

การพิจารณาคดีโดยขาดนัด

โดยปกติการนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาล (ป.ว.พ.พ. มาตรา 36) ด้วยเหตุนี้ศาลจึงต้องให้โอกาสเดิมที่แก่คู่ความทุกฝ่ายในอันที่จะมาฟังการพิจารณาและใช้สิทธิเกี่ยวด้วยกระบวนการพิจารณาเช่นวันนั้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด การร้องถอน และการขับไล่ออกนอกศาล ฯลฯ (ป.ว.พ.พ. มาตรา 103) จะนั้น กกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งขาดนัด คู่ความฝ่ายนั้นได้ละเสียชิงโอกาสที่จะฟังการพิจารณา และใช้สิทธิเกี่ยวด้วยกระบวนการพิจารณาเช่นวันนั้น

การพิจารณาคดีโดยขาดนัด คือการพิจารณาคดีโดยคู่ความมาศาลเพียงฝ่ายเดียวคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่มาศาล หรือไม่มาดำเนินกระบวนการพิจารณาคดียังศาลตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นฝ่ายขาดนัด การพิจารณาคดีโดยขาดนัดนั้นทำให้การพิจารณาคดีเรื่องนั้นต้องดำเนินไปแตกต่างจากกระบวนการพิจารณาโดยปกติ กล่าวคือ การพิจารณาเป็นทำนองคล้ายกับว่าศาลได้ดำเนินการพิจารณาคดีของผู้ที่มิได้ขาดนัดแต่ฝ่ายเดียว และการพิจารณาตนเป็นผลบังคับคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดด้วยเสมอหนึ่งเป็นการลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อยังให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับมัตระวังหน้าที่ของตนด้วยกรรมมาต่อสู้คดี และดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างศาลโดยสมำเสมอ

คดีที่ต้องพิจารณาโดยขาดนัดนั้นมิได้เฉพาะการพิจารณาในศาลชั้นต้นเท่านั้น ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาจะไม่มีการพิจารณาคดีโดยขาดนัด โดยเหตุที่การพิจารณาคดีโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งขาดนัด จึงเท่ากับเป็นการพิจารณาคดีของผู้ที่มิได้ขาดนัดฝ่ายเดียว นั่นเอง ดังนั้น การพิจารณาศาลมต้องกระทำอย่างระมัดระวังเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์และความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย มืออาชีวิศวกรรม

1. เมื่อปรากฏว่าการขาดนัดของคู่ความมิได้เป็นไปโดยจใจหรือมีเหตุอันสมควร ก็ควรให้โอกาสแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดเพื่อต่อสู้คดี และใช้สิทธิเกี่ยวด้วยกระบวนการพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2. เมื่อปรากฏว่าคดีเรื่องนั้นได้พิจารณาเสร็จสิ้น และมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยถูกความฝ่ายที่ขาดนัดแพ้คดี หากการขาดนัดมิได้เป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควร เช่นน์ศาลความมีคำสั่งให้พิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ เพื่อให้โอกาสคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดได้ต่อสู้คดีและใช้สิทธิเกียรติฯลฯกระบวนการพิจารณาความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

3. เมื่อปรากฏว่าการขาดนัดในคดีเรื่องนั้นได้เป็นไปด้วยความจงใจหรือไม่มีเหตุอันสมควร ศาลความมีคำสั่งให้ดำเนินคดีไปโดยขาดนัด จำกัดสิทธิของผู้ขาดนัดในการต่อสู้คดีและใช้สิทธิเกียรติฯลฯกระบวนการพิจารณาความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพราะการที่ถูกความฝ่ายนั้นมีความประพฤติดีดี จึงขาดนัดการพิจารณาคดีของศาล

ในการศึกษาเรื่องการพิจารณาคดีโดยขาดนัด ย้อมศึกษาได้จากบทบัญญัติแก้ไขปรับปรุงในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543 มาตรา 197 ถึงมาตรา 207 ซึ่งในการอธิบายจะขอแบ่งหัวข้อออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การขาดนัดยื่นคำให้การ

ส่วนที่ 2 การขาดนัดพิจารณา

ส่วนที่ 1

การขาดนัดยื่นคำให้การ

การขาดนัดชั้นยื่นคำให้การนี้เป็นกรณีที่คดีมิได้มาถึงศาลโดยสมบูรณ์ ศาลได้ทราบแต่คำฟ้องของโจทก์ฝ่ายเดียว ส่วนคำให้การของจำเลยศาลไม่ทราบ

การขาดนัดยื่นคำให้การมีบัญญัติอยู่ในมาตรา 197, 198 ทวิ, 198 ตรี, 199, 199 ทวิ, 199 ตรี, 199 จัตวา, 199 เบญจ, 199 ณ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพาระบบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543 ซึ่งมีหัวข้ออธิบายดังนี้

1. ขาดนัดยื่นคำให้การคืออะไร
2. หลักเกณฑ์ของการขาดนัดยื่นคำให้การ
3. หน้าที่โจทก์เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

4. การพิพากษาหรือมีคำสั่งชักดิ้นโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีเมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

5. กรณีจำเลยหลบ藏 และจำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ
6. จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การขอพิจารณาคดีใหม่
7. โจทก์ที่ถูกฟ้องแย้งขาดนัดยื่นคำให้การแก้ฟ้องแย้ง

1. ขาดนัดยื่นคำให้การคืออะไร

ขาดนัดยื่นคำให้การ คือ กรณีที่จำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว จำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล (ป.ว.พ.ง มาตรา 197) อนึ่ง การขาดนัดยื่นคำให้การนี้จะมีได้เฉพาะแต่การพิจารณาของศาลชั้นต้นเท่านั้น ในชั้นอนุทธรณ์ หรือชั้นฎีกาไม่อาจมีการขาดนัดยื่นคำให้การได้ เพราะ การที่จำเลยอุทธรณ์ หรือจำเลยฎีกาไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ หรือคำแก้ฎีกานั้นไม่ถือว่าเป็น การขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.พ.ง มาตรา 237 วรรคสอง และมาตรา 247) แม้คำแก้อุทธรณ์ หรือคำฎีกาจะมีลักษณะเป็นคำให้การก็ตี (ป.ว.พ.ง มาตรา 1(4))

2. หลักเกณฑ์ของการขาดนัดยื่นคำให้การ

กรณีจะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- 2.1 จำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว
- 2.2 จำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือ ตามคำสั่งศาล

2.1 จำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว

“จำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว” หมายความว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้รับคำฟ้องแล้วให้ศาลออกหมายส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยเพื่อแก้คดี และภายในกำหนด 7 วันนับแต่ยื่นคำฟ้องให้โจทกร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายนั้น (ป.ว.พ.ง มาตรา 173 วรรคหนึ่ง) ในการส่งหมายเรียกให้ยื่นคำให้การเป็นหน้าที่ของ พนักงานศาลเป็นผู้ส่ง ส่วนการนำส่งนั้นโจทก์จะนำส่งหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ศาลจะสั่ง

แก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543.

(ป.ว.แฟง มาตรา 70 วรรคท้าย) และการส่งหมายเรียกให้ยื่นคำให้การจะมีผลในทางกฎหมายว่าเป็นการส่งที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นต่อเมื่อได้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 67-83 อัญชัญ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารในคดี

2.2 จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล

หมายความว่า เมื่อศาลออกหมายเรียกและสำเนาคำพ้องได้ส่งให้จำเลย โดยชอบแล้ว จำเลยจะต้องทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาลระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายมีดังนี้

2.2.1 ในคดีที่ว่า ๑ ไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคหนึ่ง ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน

2.2.2 ในคดีในส่วนเรื่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193 วรรคหนึ่ง ให้ศาลออกหมายเรียกไปยังจำเลยให้มาศาล และให้การในวันเดียวกันนั้น หรือในวันอื่นต่อมาตามแต่ศาลจะเห็นสมควร

2.2.3 ในคดีไม่มีข้อบุญยากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 196 วรรคสอง (1) ให้ศาลมีกำหนดวันให้กับผู้ต้องหาที่เดินสวนทางให้การแต่ต้องไม่เกิน 5 วันนับแต่วันส่งหมายเรียกไปยังจำเลย

2.2.4 ในกรณีจำเลยขอขยายเวลาอย่างยื่นคำให้การและศาลอนุญาตระยะเวลาอย่างยื่นคำให้การต้องยื่นภายในกำหนดเวลาที่ศาลขยายให้

2.2.5 ในกรณีที่มีการส่งหมายเรียกโดยวิธีอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 79 จะมีผลต่อเมื่อกำหนดเวลา 15 วัน หรือระยะเวลานานกว่า นั้น ตามที่ศาลเห็นสมควรได้ถ่วงพันไปแล้ว ดังนั้น กำหนดเวลาอย่างยื่นคำให้การ 15 วัน ตามหลักทั่วไปในมาตรา 177 วรรคหนึ่ง จึงต้องนับต่อจากวันครบกำหนด 15 วันผลจะเป็นว่า อาจยื่นคำให้การภายใน 30 วันนับแต่วันที่หมายเรียกนั้นได้ส่งโดยวิธีอื่นโดยชอบแล้ว

2.2.6 คำให้การแก้พ้องยังต้องยื่นต่อศาลภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้ส่งคำให้การถึงโจทก์ (ป.ว.แฟง มาตรา 178 วรรคหนึ่ง)

2.2.7 ในคดีที่มีการร้องถอนความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 แบ่งออกเป็น 3 กรณีดัง

ก. การร้องสอดตามมาตรา 57 (1) เป็นการร้องสอดเข้ามายังความสมัครใจเอง เพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับความรับรองคุณครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ การร้องสอดตามมาตรา 57 (1) นี้เป็นการร้องสอดเข้าไปเพื่อโดยเด็ดขาดโดยไม่ได้อาศัยสิทธิของคุณความในคดีเดิม แต่เป็นการอาศัยสิทธิของตนเอง ดังนั้นผู้ร้องสอดตามมาตรา 57 (1) จึงมีฐานะเสมือนเป็นโจทก์ คำร้องสอดถือเสมือนเป็นคำฟ้อง (คำพิพากษารัฐฎากรที่ 163/2507) โจทก์หรือจำเลยเดิมยอมมีฐานะเสมือนเป็นจำเลย (คำพิพากษารัฐฎากรที่ 940/2511) ศาลจึงต้องออกหมายเรียกส่งสำเนาคำร้องสอดให้โจทก์หรือจำเลยเดิมเพื่อยื่นคำให้การ (คำพิพากษารัฐฎากรที่ 7592/2540) กรณีการร้องสอดตามมาตรา 57 (1) ในฐานะเป็นจำเลย คำร้องสอดของผู้ร้องสอดนั้นเป็นทั้งคำให้การต่อสู้และฟ้องแบ่งคดีโจทก์อยู่ในตัว ผู้ร้องสอดจึงไม่ต้องยื่นคำให้การอีก และจะนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่าด้วยการขาดนัดยื่นคำให้การมาใช้แก่ผู้ร้องสอดไม่ได้ เพราะโจทก์ไม่ได้ฟ้องผู้ร้องสอดเป็นจำเลยด้วย (คำพิพากษารัฐฎากรที่ 163/2507)

ข. การร้องสอดตามมาตรา 57 (2) เป็นการร้องสอดด้วยความสมัครใจเอง เพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดี โดยขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม หรือจำเลยร่วม หรือเข้าแทนที่คุณความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เสียที่เดียวโดยได้รับความยินยอมของคุณความฝ่ายนั้น ผู้ร้องสอดจะใช้สิทธิอย่างอื่นนอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่คุณความเดิมไม่ได้ และห้ามใช้สิทธิในทางที่ขัดกับสิทธิของคุณความเดิม (ป.ว.พง มาตรา 58 วรรคสอง) ดังนั้นผู้ร้องสอดตามมาตรา 57 (2) โดยเข้าเป็นจำเลยร่วมยื่นมีหน้าที่ยื่นคำให้การต่อศาล (คำพิพากษารัฐฎากรที่ 2295/2520 ร้องสอดเข้าเป็นจำเลยร่วมตามมาตรา 57 (2) ใช้สิทธิออกจากที่จำเลยเดิมมีอยู่ในขณะร้องสอด จำเลยเดิมขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณา ผู้ร้องสอดจึงยื่นคำให้การและศึกษาพยานตามข้อต่อสู้ไม่ได้)

ค. การร้องสอดตามมาตรา 57 (3) เป็นการร้องสอดด้วยถูกหมายเรียกให้เข้ามายังคดีบุคคลภายนอกที่ถูกหมายเรียกเข้ามายังคดีอาจเข้ามายังคดีเป็นคุณความตามมาตรา 57 (3) มีสิทธิเสมือนหนึ่งว่าตนได้ฟ้อง หรือถูกฟ้องเป็นคดีเรื่องใหม่ เมื่อถูกหมายเรียกเข้ามายังคดีเป็นคุณความในฐานะจำเลย หรือจำเลยร่วมจึงต้องยื่นคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 บัญญัติว่า “บกบัญญัติแห่งมาตราหนึ่งให้ใช้บังคับแก่บุคคลภายนอกที่ถูกหมายเรียกเข้ามายังคดีเป็นผู้ร้องสอด ตามมาตรา 57 (3)

โดยอนุโลม” ดังนั้น ผู้ร้องสอดที่ถูกหมายเรียกเข้ามาเป็นจำเลย หรือจำเลยร่วมหากไม่ยื่นคำให้การต้องถูกอยู่ในบังคับมาตรา 197 ที่ถือว่าผู้ร้องสอดขาดนัดยื่นคำให้การ เจ้าหนี้ตามคاضิพากษาในคดีร้องขัดทรัพย์

การร้องขัดทรัพย์เป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดีที่บุคคลภายนอกผู้ถูกโถด้วยสิทธิอันเนื่องจากเจ้าหนี้ตามคاضิพากษาได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดี ยิดทรัพย์สินเพื่อออขายทอดตลาด ได้กล่าวอ้างว่าจำเลย หรือถูกหนี้ตามคاضิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ บุคคลภายนอกผู้ถูกโถด้วยสิทธิอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สิน เช่นว่านั้นได้ซึ่งเรียกว่า ผู้ร้องขัดทรัพย์ เมื่อยื่นคำร้องต่อศาลมแล้วประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเหมือนอย่างคดีธรรมชาติ...” ดังนั้น ผู้ร้องขัดทรัพย์จึงมีฐานะสมมุติเป็นโจทก์คำร้องขัดทรัพย์ถือเป็นค้าฟ้อง และเจ้าหนี้ตามคاضิพากษาที่นำเจ้าพนักงานบังคับคดียิดทรัพย์สินเป็นการโถด้วยสิทธิของผู้ร้องขัดทรัพย์มีฐานะเป็นจำเลยที่จะต้องยื่นคำให้การแก่คำร้องขัดทรัพย์ของผู้ร้องขัดทรัพย์หากไม่ยื่นคำให้การย่อมถือว่าขาดนัดยื่นคำให้การ

ข้อสังเกต

- ผู้ร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) และ (2) ที่ร้องสอดเข้ามาเป็นจำเลยไม่ต้องยื่นคำให้การจึงนำบัญญัติว่าด้วยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การภัยในกำหนดมาใช้บังคับแก่ผู้ร้องสอดไม่ได้ (คاضิพากษารัฐ ที่ 163/2507 ประชุมใหญ่)
- ถ้าคดีนั้นมีจำเลยหลายคน คำให้การของจำเลยแต่ละคนจะขาดนัด หรือไม่ต้องแยกพิจารณาเป็นรายคนไป
  - คดีไม่มีข้อพิพาท การไม่คัดค้านไม่เป็นขาดนัดยื่นคำให้การ
  - การขอพิจารณาคดีใหม่ไม่มีการยื่นคำให้การ
  - ชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกาไม่มีการขาดนัดยื่นคำให้การ
  - ถ้าโจทก์ฟ้องไว้หลายประเด็น จำเลยให้การต่อสู้ไม่ครบถ้วนประเด็น จะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การไม่ได้ เพราะประเด็นที่จำเลยไม่ได้ให้การถึงก็ต้องถือว่าจำเลยรับไว้ในประเด็นนั้น

- กรณีจำเลยยื่นคำให้การไว้แล้ว ต่อมาโจทก์ฟ้องเพิ่มเติมจำเลย
ไม่ได้ยื่นคำให้การแก้คำฟ้องเพิ่มเติมของโจทก์ไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

3. หน้าที่โจทก์เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.พ.ง มาตรา 197)

เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โจทก์มีหน้าที่ 2 ประการคือ

- ยื่นคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

1.1 โจทก์ทำคำขอต่อศาล โดยในคำขอต้องอ้างว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การและขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

1.2 ระยะเวลา y คำขอ

- ต้องนำพยานมาสืบตามคำสั่งศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ให้โจทก์มีคำขอต่อศาลภายใน 15 วันนับแต่วันกำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สันสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด”

จากบทบัญญัติมาตรา 198 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การเป็นหน้าที่โจทก์ที่จะต้องมีคำขอต่อศาลภายใน 15 วันนับแต่วันกำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สันสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัดไปเลย โดยไม่จำต้องสืบพยานโจทก์แต่อย่างใด และโจทก์ก็ไม่ต้องมีคำขอเพื่อให้ศาลมีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การด้วย

คำว่า โจทก์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 198 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้แก่บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง ผู้ร้องสอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) และ (3) ที่เข้ามาในคดีในฐานะโจทก์ จำเลยซึ่งฟ้องแบ่งและผู้ร้องขัดทรัพย์ (นัยคำพิพากษากฎกาที่ 310/2523 ในคดีร้องขัด

---

* แก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543.

ทรัพย์มีฐานะเป็นโจทก์ หรือเจ้าหนี้ ตามคاضิพากษามีฐานะเป็นจำเลย เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การจึงเป็นหน้าที่ของผู้ร้องขัดทรัพย์ต้องมีคำขอต่อศาลให้สั่ง แสดงว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การภายใน 15 วันนับแต่วระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การสิ้นสุดลง)

ในการนับ 15 วันนั้นต้องระวังให้ดี กล่าวคือ ต้องนับตั้งแต่กำหนดเวลาที่ยื่นคำให้การสิ้นสุดลง กำหนดยื่นคำให้การตามปกติก็มีกำหนด 15 วัน ตั้งแต่ได้ส่งหมายเรียกให้จำเลยโดยชอบ ดังนั้น โจทก์จะขอให้ศาลมั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การได้ต่อเมื่อ 15 วันถ้วนไปแล้ว แต่ต้องไม่เกิน 15 วัน ตัวอย่างเช่น จำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 กำหนดยื่นคำให้การคือ ภายในวันที่ 16 พฤษภาคม 2550 และถ้าจำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนดนั้น ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การโจทก์จะมีคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคاضิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด โจทก์ต้องยื่นคำขอภายในวันที่ 31 พฤษภาคม 2550 (15 วัน + 15 วัน) แต่ถ้าการส่งหมายเรียกได้ส่งโดยวิธีอื่น เช่น โดยวิธีปิดหมาย หรือทางจดหมายลงทะเบียน หรือโดยประกาศทางหนังสือพิมพ์ก็ตาม กำหนดยื่นคำให้การ 15 วันต้องเริ่มนับตั้งแต่การส่งหมายนั้นมีผลตามกฎหมาย คือมีผลต่อเมื่อ 15 วันผ่านไปแล้ว ดังนั้น จำเลยไม่ยื่นคำให้การภายใน 15 วันนับแต่วันที่การส่งหมายมีผล (คือภายใน 30 วัน) โจทก์ยื่นคำขอเพื่อให้ศาลมีคاضิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีได้ภายใน 45 วัน (15 วัน + 15 วัน + 15 วัน)

ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจ้างนายคดีนั้นเสียจากสารบบความ (ป.ว.ส.พง มาตรา 198 วรรคสอง) เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแล้ว จึงเป็นหน้าที่โจทก์ที่จะต้องมีคำขอต่อศาลภายใน 15 วันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ศาลมีคำสั่งจ้างนายคดีนั้นเสียจากสารบบความ คำสั่งจ้างนายคดีตามมาตรา 198 วรรคสองนี้ เป็นคุลpinิจของศาลที่จะสั่งจ้างนายคดีหรือไม่ก็ได้ นัยคاضิพากษารัฐฎาที่ 1464/2495, 951-952/2500, 6127/2537, 2902/2538 และ 4713/2541 เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โจทก์มิได้ยื่นคำร้องให้ศาลมั่ง แสดงว่า ขาดนัดยื่นคำให้การภายใน 15 วันนั้น ตามบทบัญญัติ ป.ว.ส.พง มาตรา 198 ให้ยานาจศาลที่จะสั่งจ้างนายคดีเมื่อพ้น 15 วันได้ จะนั้น ศาลย่อนมายานาจที่จะสั่งให้ทำการพิจารณาฝ่ายเดียว เมื่อโจทกร้องขอได้แม้จะเป็นเวลาภายนหลัง 15 วันในเมื่อศาลมิได้สั่งจ้างนาย

คดีนั้น คำพิพากษาฎีกាដที่ 951-952/2505 ข้าสั่งฯ คดีนี้ค่าให้การ โจทก์ไม่ขอให้ศาล สั่งว่าจ้าสั่งฯ คดีนัดภายใน 15 วัน ศาลไม่สั่งจ้าหน่ายคดีได้ คำพิพากษาฎีกាដที่ 498-499/2509 บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 มิได้บังคับให้ศาลมีกำหนดจ้าหน่ายคดีเสนอไป เพียงแต่ให้ศาลมีกำหนดจ้าหน่ายคดีเมื่อพ้น 15 วันก็ได้ ฉะนั้นในกรณีที่ศาลมีกำหนดจ้าหน่ายคดี แม้โจทก์จะยื่นคำขอเมื่อพ้น 15 วัน ก็ได้ แต่ในกรณีที่ศาลมีกำหนดจ้าหน่ายคดี แม้โจทก์จะยื่นคำขอเมื่อพ้น 15 วัน ศาลมีกำหนดจ้าหน่ายคดีให้การได้ (อ้างคำพิพากษาฎีกាដที่ 1464/2495)

ถ้าโจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนด 15 วันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จ้าสั่งฯ ค่าให้การได้สิ้นสุดลง มาตรา 198 วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยขาดนัดไปตามมาตรา 198 ทวิ แต่ถ้าศาลมีเหตุสูงสั้นจ้าสั่งฯ ไม่ทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การก็ให้ศาลมีคำสั่งให้มีการส่งหมายเรียกใหม่โดยวิธีส่งหมายธรรมด้า หรือโดยวิธีอื่นแทน และจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อให้จ้าสั่งฯ ได้ทราบหมายเรียกนั้นก็ได้” ตามบทบัญญัติตามมาตรา 198 วรรคสามนี้ เมื่อจ้าสั่งฯ ให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดโจทก์ ได้มีคำขอต่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยขาดนัดไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ ศาลมี คำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดก็ต่อเมื่อเป็นที่แน่ใจว่าจ้าสั่งฯ ได้รับหมายเรียกแล้ว แต่ถ้ามีเหตุสูงสั้นจ้าสั่งฯ ไม่ทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การ ศาลมอาจให้มีการส่งหมายเรียกใหม่โดยวิธีส่งหมายธรรมด้า หรือโดยวิธีอื่นแทนและจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามเห็นสมควร เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าจ้าสั่งฯ ได้รับหมายเรียกและสำเนาคำพ้องเรียบรองร้อยแล้ว

ข้อสังเกต

- เมื่อจ้าสั่งฯ ให้การ โจทก์ต้องขอให้ศาลมีกำหนดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด แม้ว่าคดีนี้ศาลมีกำหนดสืบพยานไว้ล่วงหน้าก็ตาม
- ในการจ้าสั่งฯ ให้การ โจทก์ก็ต้องมีคำขอ โจทก์จะอ้างว่าจ้าสั่งฯ ที่ขาดนัดนี้ค่าให้การได้ยื่นคำร้องขออนุญาต ยื่นคำให้การ โจทก์ก็ต้องมีคำขอ โจทก์จะอ้างว่าจ้าสั่งฯ ที่ขาดนัดนี้ค่าให้การได้ยื่นคำร้องขออนุญาต ยื่นคำให้การ และศาลมีกำหนดนัดให้สวนศารอง โจทก์จึงไม่ต้องมีคำขอไม่ได้ เพราะ

แก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543.

แก้ไขตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2543.

กรณีจำเลยยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นคำให้การเป็นเรื่องระหว่างศาลกับจำเลยไม่เกี่ยวกับโจทก์ โจทก์ยังต้องมีหน้าที่ไปยื่นคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ตนชนะคดี แม้ว่าศาลมีอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การ จำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนดคือ โจทก์ต้องมีคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีอีกรอบหนึ่ง

3. ในคดีที่มีจำเลยหลายคน และมีจำเลยหลายคนนัดยื่นคำให้การ โจทก์ต้องยื่นคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัดสำหรับจำเลยแต่ละคน

4. ในคดีที่มีโจทก์หลายคนฟ้องจำเลย และจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โจทก์แต่ละคนก็ต้องยื่นคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี

5. ในคดีร้องขัดทรัพย์ ผู้ร้องขัดทรัพย์มีฐานะเดเมียนเป็นโจทก์ เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นจำเลย และขาดนัดยื่นคำให้การ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ร้องขัดทรัพย์ต้องยื่นคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

4. การพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีเมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

ถ้าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การให้โจทก์มีคำขอต่อศาลมายใน 15 วันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด (ป.ว.แพ่ง มาตรา 198 วรรคหนึ่ง) ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดตามคำขอของโจทก์ได้ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ บัญญัติว่า “ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การมิได้ เว้นแต่ศาลมเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์มีมูล และไม่ขัดต่อกฎหมายในการนี้ศาลมจะยกเว้นอ้างสำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้”

เพื่อประโยชน์ในการพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีตามวรรคหนึ่งศาลอจสืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์หรือพยานหลักฐานอื่นไปฝ่ายเดียวตามที่เห็นว่าจำเป็น ก็ได้ แต่ในคดีเกี่ยวด้วยสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือคดีพิพาทเกี่ยวด้วยกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ให้ศาลมีคำสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียวและศาลอจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ในการกำหนดจำนวนเงินตามคำขอเบิกบัญชีของโจทก์ให้ศาลมีบัญชีดังนี้

1. ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชาระหนี้เป็นจำนวนแน่นอนให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานและสารตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแทนการสืบพยาน

2. ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชาระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น

ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานตามมาตราคนนี้ให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา

ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในมาตรานี้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าคดีของโจทก์ไม่มีมูลและให้ศาลมยกฟ้องของโจทก์"

ตามมาตรา 198 ทวิน ศาลจะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ได้ต่อเมื่อศาลมีคำฟ้องของโจทก์มีบุตและไม่ขัดต่อกฎหมาย ในการนี้ศาลมีอย่างขึ้นอ้างได้โดยสำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 วรรคหนึ่ง จะบัญญัติว่า "เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โจทก์ต้องยื่นคำขอเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัดก็ตาม แต่เมื่อโจทก์ยื่นคำขอดังกล่าวแล้ว ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีตามคำขอโจทก์ไปเป็นไปได้ ศาลต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 หริ ก่อน" (ป.ว.แพ่ง มาตรา 198 วรรคสาม บัญญัติว่า "ถ้าโจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดไปตามมาตรา 198 ทวิ....") ซึ่งตามมาตรา 198 ทวิ วรรคหนึ่งนั้น ได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำคัญว่าศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การมิได้เว้นแต่ศาลมีคำ 1) คำฟ้องของโจทก์มีมูล และ 2) คำฟ้องของโจทก์ไม่ขัดต่อกฎหมาย ตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การก่อนศาลจะพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีตามคำขอของโจทก์ได้ ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความว่าคำฟ้องของโจทก์มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย

1. คำฟ้องของโจทก์มีมูลนั้นหมายความว่าความสภาพแห่งคำฟ้องและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาที่โจทก์กล่าวอ้างมาในคำฟ้องนั้นมีมูลหนึ่ตามกฎหมาย

สารบัญญัติที่จำเลยจะต้องรับผิด เช่น โจทก์พ้องขอให้จำเลยรับผิดฐานละเมิด ก็ต้องบรรยายให้เห็นว่าจำเลยกระทำต่อโจทก์โดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 หรือการพ้องข้อ栽ื่อออกจากอสังหาริมทรัพย์ ก็ต้องบรรยายให้เห็นว่าจำเลยได้เข้าไปปียัดกีอครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้น โดยมีชอบด้วยกฎหมายอย่างไร

2. คำพ้องของโจทก์ไม่ขัดต่อกฎหมาย เช่นในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับผิดเป็นสำคัญจึงพ้องร้องบังคับคดีกันได้ หากมูลหนี้นั้นสมบูรณ์จริงแต่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ แล้วนำมาพ้องร้องย่อเป็นคำพ้องที่ขัดต่อกฎหมายหรือกรณีที่โจทก์ไม่ยื่นฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดก็เป็นคำพ้องที่ขัดต่อกฎหมาย

ดังนั้น เมื่อศาลมีการณาแล้วเห็นว่าคำพ้องของโจทก์มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย ศาลขอบคุณพิพากษาหรือมีคำสั่งให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี โดยไม่จำต้องสืบพยานโจทก์ให้ได้ความตามคำพ้องอีก แต่ถ้าศาลมีการณาข้อเท็จจริงจากคำพ้องของโจทก์แล้วเห็นว่ายังมีปัญหาศาสตร์มีอำนาจที่จะสืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์ หรือพยานหลักฐานอื่นไปฝ่ายเดียวตามที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 198 วรรคสอง)

มีคดีบางประเภทที่กฎหมายบังคับให้ศาลมีสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว ได้แก่

1. คดีเกี่ยวด้วยสิทธิแห่งสภาพบุคคล

2. คดีเกี่ยวด้วยสิทธิในครอบครัว

3. คดีพิพาทเกี่ยวด้วยกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

1. คดีเกี่ยวด้วยสิทธิแห่งสภาพบุคคล หมายถึง สิทธิของบุคคลดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 1 ส่วนที่ 1 เช่นการเริ่มและสิ้นสภาพบุคคล สัญชาติของบุคคล เป็นต้น

2. คดีเกี่ยวด้วยสิทธิในครอบครัว หมายถึง สิทธิในครอบครัวตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว เช่น การพ้องหน้า การขอแบ่งสินสมรส ขอให้แสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ การฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี และการฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3. คดีพิพาทเกี่ยวด้วยกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง กรรมสิทธิ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 หมวดที่ 1

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ หมวดที่ 2 แผนแห่งกรรมสิทธิ์และการใช้กรรมสิทธิ์ หมวดที่ 3 กรรมสิทธิ์รวม เช่น โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยรื้อถอนโรงเรือนรุกสิ่งที่ดินของโจทก์ตามมาตรา 1312 อยู่ในหมวด 1 เรื่องการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ ผู้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ฟ้องเพื่อ ปลดเปลี่ล้อความเดือดร้อนรำคาญเป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ เพราะว่าต้องอ้างความเป็นเจ้าของเป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ โจทก์ฟ้องขอให้ถอนชื่อจำเลยออกจากโฉนดที่ดินและให้ใส่ชื่อโจทก์เป็นเจ้าของแทน การณ์นี้ ถ้าโจทก์ชนะคดีโจทก์ได้สิทธิ์ในความเป็นเจ้าของจึงเป็นคดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

ข้อสังเกต คดีต่อไปนี้ไม่ใช่คดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์

1. คดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าตามสัญญาเช่า เพราะการให้เช่า ผู้ให้เช่าไม่จำเป็น ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เช่า เมื่อจำเลยขาดด้วยคำให้การจำเลยไม่ได้ต่อสู้ว่าโจทก์ ไม่มีอำนาจให้เช่า เพราะไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์จึงไม่มีข้อพิพาทกันในเรื่องกรรมสิทธิ์

2. คดีฟ้องขับไล่ผู้ผู้อาศัยออกจากอสังหาริมทรัพย์ก็เช่นเดียวกับคดี ฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากทรัพย์สินที่เช่าไม่ใช่คดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์

3. คดีฟ้องบังคับจำนำไม่ใช่คดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ใน อสังหาริมทรัพย์ เพราะการจำนำไม่ได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ การฟ้อง บังคับจำนำของจึงมิได้เรียกร้องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์

4. คดีฟ้องขอให้เปิดทางภาระจ่ายยอม ไม่ได้พิพาทกันในกรรมสิทธิ์ เพียงแต่ได้เดียงในเรื่องการถอนสิทธิ์ระหว่างผู้เป็นเจ้าของภาระทรัพย์กับผู้เป็นเจ้าของ สามารถทรัพย์เท่านั้นจึงไม่ใช่คดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์

5. คดีฟ้องขอให้เรียกโฉนดที่ดินคืนจากผู้ไม่มีสิทธิ์ดีก็อไว้ไม่ใช่เป็น คดีที่พิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ เพราะไม่ได้เรียกกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สิน แต่เรียกให้คืนเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

คดีทั้งสามประเภทนี้ศาลต้องสืบพยานหลักฐานไปฝ่ายเดียก่อนและ ศาลมอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้ลงความที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความ ยุติธรรมจึงจะพิพากษาหรือมีคำสั่งรื้อขัดคดีได้

คดีที่บังคับให้ชำระหนี้เป็นเงิน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิรรคสาม บัญญัติว่า “ในการกำหนดจำนวนเงินตามคำขอ บังคับของโจทก์ให้ศาลปฏิบัติตามนี้

1. ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินจำนวน แห่งน่อน ให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแทนการสืบพยาน

2. ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจ กำหนดจำนวนได้โดยแห่งน่อน ให้ศาลอธิบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจ เรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น”

คดีที่บังคับให้ชำระหนี้เป็นเงินนี้ในการพิจารณาคดีทางด้วยปฎิบัติตาม มาตรา 198 ทวิรรคหนึ่งก่อนคือตรวจสอบคำพ้องของโจทก์ว่ามีมูลและไม่ขัดต่อ กฎหมาย และกระบวนการพิจารณาทางกฎหมายจึงเข้าสู่มาตรา 198 ทวิรรคสาม

1. กรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นจำนวนเงิน แห่งน่อน ตามมาตรา 198 ทวิรรคสาม (1) บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยาน เอกสารตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแทนการสืบพยาน หันนี้ เพราะกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับ ให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินจำนวนแห่งน่อนเป็นเรื่องที่ศาลอาจกำหนดจำนวนเงินตามคำขอ บังคับของโจทก์โดยการคำนวนจากข้อตกลงหรือกำหนดไว้ในเอกสารสัญญา ดังนั้นศาล จึงมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแทนการสืบพยานเท่านั้น ก็เป็นการเพียงพอที่ศาลจะกำหนดจำนวนเงินตามคำขอบังคับของโจทก์ได้ เช่น ธนาคาร เป็นโจทก์ฟ้องขอให้จำเลยรับผิดชอบต้นทุนภัยเบิกเงินเกินบัญชี และมีคำขอบังคับให้ จำเลยชำระหนี้เป็นจำนวนเงินแห่งน่อน ศาลชอบที่จะกำหนดจำนวนตามคำขอบังคับของ โจทก์ได้โดยการคำนวนจากข้อตกลงเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ภัยเบิกเงินบัญชี อัตราดอกเบี้ย เมะวันล้านสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัดตามสัญญาภัยเบิกเงินบัญชี ประกอบกับบัญชี ประจำรายวัน ศาลเพียงแต่มีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารที่จำเป็นแทนการสืบพยานได้

2. กรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินอันไม่ อาจกำหนดจำนวนได้แห่งน่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิรรคสาม (2) บัญญัติให้ยานาจศาลเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนเงินตามคำขอ บังคับของโจทก์โดยให้ศาลอธิบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียก หมาานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น หันนี้ เพราะกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับ

ให้จำเลยชาระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนศาลไม่อาจกำหนดจำนวนเงินตามคำขอของโจทก์ โดยการคำนวณจึงเป็นเรื่องที่ศาลจะต้องใช้คุลพินิจพิจารณากำหนดให้ตามพยานหลักฐานในส้านวน เช่นคดีละเมิดโจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยใช้ค่าสินใหม่ทดแทนฐานละเมิดหรือกรณีผิดสัญญา โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยใช้ค่าเสียหายจากการผิดสัญญาเหล่านี้เป็นกรณีของให้ชาระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน โจทก์ต้องนำสืบด้วยพยานหลักฐาน ศาลมิอาจกำหนดจำนวนเงินตามคำขอบังคับของโจทก์ได้โดยการคำนวณ

กรณีที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานตามมาตราฯ มิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา” และมาตรา 198 ตรี วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานของคู่ความอื่นมิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา” จากบทบัญญัติตามมาตรา 198 ทวิ วรรคสี่ และมาตรา 198 ตรี กรณีที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานมี 2 กรณี คือ

1. กรณีที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานตามมาตรา 198 ทวิ

2. กรณีที่จำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การและไม่มาศาลให้วันสืบพยานคู่ความอื่นตามมาตรา 198 ตรี

1. กรณีที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานตามมาตรา 198 ทวิ ผลคือมิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา มีดังนี้

1.1 วันสืบพยานที่ศาลมิใช้คุลพินิจสั่งให้สืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์หรือพยานหลักฐานอื่นไป ฝ่ายเดียวตามที่เห็นเจ้าเป็นเพื่อประโยชน์ในการพิพากษาหรือมีคำสั่งซึ่งขาดตามมาตรา 198 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

1.2 วันสืบพยานในคดีอันเกี่ยวค้ายสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 198 ทวิ วรรคสอง

1.3 คดีที่มีคำขอบังคับให้จำเลยชาระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ตามมาตรา 198 ทวิ วรรคสาม (2)

2. การณ์ที่จำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การและไม่มาศาลในวันสืบพยานของคู่ความอื่น ตามมาตรา 198 ศรี ผลคือมิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา การณ์จะเกิดขึ้นได้ในกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยหลายคดี และมีจำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การและมุ่งความแห่งคดีนั้นเป็นการชำระหนี้ซึ่งแบ่งแยกจากกันมิได้ ดังนั้นในวันสืบพยานคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ยื่นคำให้การ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานไม่ถือว่าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การขาดนัดพิจารณา

การณ์ที่โจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 198 ทวิ วรรคห้า บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในมาตรานี้ภายในระยะเวลาที่ศาลมีกำหนด ให้ถือว่าคดีของโจทก์ไม่มีมูลและให้ศาลมยกฟ้องของโจทก์ ตามมาตรา 198 ทวิ วรรคห้านี้เป็นผลบังคับของการที่โจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามมาตรา 198 ทวิ วรรคสองและวรคสาม จึงถือว่าคดีของโจทก์ไม่มีมูลให้ศาลมีพิพากษายกฟ้องของโจทก์” เมื่อศาลมีพิจารณายกฟ้องแล้วไม่มีบทบัญญัติให้โจทก์นำมาฟ้องใหม่หรือขอพิจารณาคดีใหม่ โจทก์ทำได้คืออุทธรณ์ฎีการคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเท่านั้น

5. การณ์จำเลยหลายคดีและจำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ศรี บัญญัติว่า “ในคดีที่จำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ ให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดยื่นคำให้การระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้นไปก่อน และดำเนินการพิจารณาคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ยื่นคำให้การต่อไป แต่ถ้ามูลความแห่งคดีนั้นเป็นการชำระหนี้ซึ่งแบ่งแยกจากกันมิได้ให้ศาลมีพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดยื่นคำให้การไว้ก่อน เมื่อศาลมีคำสั่งชี้ขาดคดีไปตามรูปคดีสำหรับจำเลยที่ยื่นคำให้การเสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีไปตามรูปคดีสำหรับจำเลยทุกคน

ในการณ์ที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานของคู่ความอื่น มิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา”

ตามบทบัญญัติตามมาตรา 198 ศรี นี้เป็นกรณีโจทก์ฟ้องจำเลยหลายคดี จำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลชั้นต้นที่จะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดยื่นคำให้การระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้นไปก่อนแล้วดำเนินการพิจารณาคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ยื่นคำให้การต่อไป แต่คดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยหลาย

ค้นนั้นมุ่งความแห่งคดีนั้นเป็นการชี้ร่างหนึ่งที่สั่งแบ่งแยกจากกันมิได้ และมีจำเลยบางคนขาดนัด ศาลต้องรอพิจารณาหรือมีคำสั่งชี้ขาดโดยขาดนัดยื่นคำให้การไว้ก่อนเพื่อศาลดำเนินการพิจารณาสำหรับจำเลยที่ยื่นให้ก่อนเสร็จสิ้นแล้ว ศาลจึงมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีไปตามรูปคดีสำหรับจำเลยทุกคน

อนึ่ง ในวันสืบพยานระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ยื่นคำให้การถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลไม่ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา

6. จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การขอพิจารณาคดีใหม่

กรณีจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การขอพิจารณาคดีใหม่ กระทำได้ 2 กรณี คือ

ก. ขอพิจารณาใหม่ก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดี

ข. ขอพิจารณาใหม่ภายหลังศาลมิพิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพ้คดี

ก. ขอพิจารณาคดีใหม่ก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดี

ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดี และแจ้งศาลมต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดีเมื่อศาลมเห็นว่าขาดนัดยื่นคำให้การนั้นมิได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร และดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ตั้งแต่วเวลาที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 วรรคหนึ่ง)

การขอพิจารณาคดีใหม่ตามข้อ ก. ต้องพิจารณาถึง

1. หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่ก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดี

2. วิธีการขอพิจารณาคดีใหม่

3. ผลแห่งการที่ศาลมิ่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

4. คำสั่งศาลไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

5. การบังคับคดีแก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ

1. หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่ก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดี

การขอพิจารณาคดีใหม่ก่อนศาลมิจฉัยชี้ขาดคดีต้องประกอบด้วย

หลักเกณฑ์ คือ

1.1 จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

1.2 โจทก์มีคำขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด

1.3 จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี

1.4 และแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี

1.1 จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ หมายความว่า เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือคำสั่งศาลให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 197)

1.2 โจทก์มีคำขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด หมายความว่า เมื่อจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแล้ว โจทก์ต้องมีคำขอต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วремาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การสิ้นสุดลง เพื่อศาลจะได้พิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดี ถ้าโจทก์มิได้มีคำขอภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความได้ ซึ่งถ้าศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีก็จะไม่มีคดีให้ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาด จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจึงนำขอพิจารณาคดีใหม่ไม่ได้

1.3 จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี หมายความว่า จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การต้องมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยขาดนัด

1.4 และแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี หมายความว่า จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การได้มาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และต้องแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกเลยว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี

เมื่อครบหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ประการแล้ว เมื่อศาลมีคำสั่ง หมายความว่า การขาดนัดยื่นคำให้การนั้นมิได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาที่ศาลเห็นสมควร และดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ ดังแต่เวลาที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 วรรคหนึ่ง)

2. วิธีการขอพิจารณาคดีใหม่

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 199 วรรคหนึ่ง ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการขอพิจารณาคดีใหม่ ได้แต่บัญญัติให้ยื่นมาศาลสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร และดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ ดังนั้นจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจึงขอพิจารณาใหม่ได้โดยทำเป็นคำร้อง หรือແลงด้วยวาจาได้

3. ผลแห่งการที่ศาลอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การ และดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ ถือว่าคดีนี้ไม่มีการขาดนัดยื่นคำให้การจะเริ่มต้นพิจารณาคดีใหม่ตั้งแต่วเวลาที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

4. คำสั่งศาลไม่อนุญาตให้จำเลยพิจารณาคดีใหม่

ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมาศาลก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และมิได้แจ้งต่อศาลว่าตนประสงค์จะต่อสู้คดี หรือศาลเห็นว่าการขาดนัดยื่นคำให้การนั้น เป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควร ศาลจะสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การอาจถูกค้านพยานโจทก์ที่อยู่ระหว่างการสืบได้เท่านั้น แต่จะนำสืบพยานหลักฐานของตนไม่ได้ (ป.ว.พง มาตรา 199 วรรคหนึ่ง)

กรณีจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การโดยมิได้จงใจ หรือมีเหตุอันสมควรและศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาดังกล่าว หรือศาลเห็นว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ตาม ป.ว.พง มาตรา 199 ตรี มากร่อน เหล่านี้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจะขออภัยยื่นคำให้การ หรือร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ (ป.ว.พง มาตรา 199 วรรคสาม)

5. การบังคับคดีแก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ

เมื่อศาลมีพิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพ้คดีศาลอ้างกำหนดการอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การโดยวิธีส่งหมายธรรมดา หรือโดยวิธีอื่นแทน หรือศาลจะให้เลื่อนการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งเช่นว่านั้นไปภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

การบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งแก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้นให้บังคับตามมาตรา 273 มาตรา 292 และมาตรา 317 (ป.ว.พง มาตรา 199 ทวิ)

ข. การขอพิจารณาคดีใหม่ภายหลังศาลมีพิพากษาให้จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การแพ้คดี

การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งแล้ว วิธีการขอพิจารณาคดีใหม่มีดังนี้

- บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำขอพิจารณาคดีใหม่
- กำหนดเวลาที่จะยื่นคำขอ
- คำสั่งศาลให้ทำการบังคับคดีไว้ก่อน
- การพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่
- ผลของการที่ศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่

1. บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำขอพิจารณาคดีใหม่

คือ จำเลยซึ่งศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้แพ็คดิโดยขาดยื่นคำให้การถ้าหากจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การมิได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น เว้นแต่

1.1 จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การได้ขอพิจารณาคดีใหม่ และศาลเหยียบคำสั่งให้พิจารณาคดีนั้นใหม่มากรังหนึ่งแล้ว

1.2 คำขอให้พิจารณาคดีใหม่ของจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การนั้น ต้องห้ามตามกฎหมาย

ทั้งสองกรณีจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การซึ่งศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้แพ็คดิจะขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ (ป.ว.พง มาตรา 199 ตร)

2. กำหนดเวลาที่จะยื่นคำขอ

สำหรับกำหนดเวลาที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจะยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ประมาณกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 199 จัตวา บัญญัติว่า คำขอให้พิจารณาคดีใหม่นั้น ให้ยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ แต่ถ้าศาลได้กำหนดการอย่างใด ๆ เพื่อส่งคำบังคับ เช่นวันใดยกเว้นวันนักขรรค์ หรือโดยวิธีอื่นแทน จะต้องได้มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นแล้วในการนี้ที่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่สามารถยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ภายในกำหนด 15 วันนับแต่วันที่พิจารณาคดีนั้นได้สิ้นสุดลง แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามห้ามมิให้ยื่นคำขอเช่นวันนี้เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยื่นทรัพย์ หรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งโดยวิธีอื่น

คำขอตามวรรคหนึ่งให้กล่าวโดยชัดแจ้งชี้เหตุที่จำเลยได้ขาดนัดยื่นคำให้การและข้อคดค้านค่าตัดสินชี้ขาดของศาลที่แสดงให้เห็นว่า หากศาลได้พิจารณาคดีนั้นใหม่ตนอาจเป็นผู้ยานชนะ และในการนี้ที่ยื่นคำขอล่าช้าให้แสดงเหตุแห่งกรณีล่าช้านั้นด้วย"

จากบทบัญญัติมาตรา 199 จัตวา วรรคหนึ่ง จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจะยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ต่อศาลภายในระยะเวลาดังต่อไปนี้

2.1 ยื่นภายใน 15 วันนับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ

2.2 ยื่นภายใน 15 วันนับแต่วันที่ศาลมีกำหนดการอย่างใด ๆ เพื่อส่งคำบังคับเช่นว่านี้โดยวิธีส่งหมายธรรมด้า หรือโดยวิธีอื่นแทน ในการนี้การส่งคำบังคับศาลอาจกำหนดวิธีการใด ๆ ก็ได้ปกติก็ส่งโดยการส่งหมายธรรมด้า ถ้าส่งไม่ได้ศาลอาจสั่งให้ปิดคำบังคับ หรือกำหนดวิธีใดเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งจะนับ 15 วันต่อเมื่อครบกำหนดเวลาดัง ๆ

2.3 ถ้ามีพฤติการณ์ออกเห็นใจไม่อาจบังคับได้ ยื่นภายใน 15 วันนับแต่วันที่พฤติการณ์นั้นได้สิ้นสุดลง หมายความว่า กรณีมีพฤติการณ์ออกเห็นใจไม่อาจบังคับได้ ซึ่งผู้ขาดนัดยื่นคำให้การไม่อาจยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามระยะเวลาที่กล่าวในข้อ 2.1 และ 2.2 จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การอาจยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันที่พฤติการณ์ออกเห็นนั้นได้สิ้นสุดลง พฤติการณ์เช่นว่านี้ เช่น จำเลยถูกจับไปขัง หรือมีเหตุน้ำท่วม หรือมีความจำเป็นอย่างอื่น ซึ่งศาลรับฟัง เป็นต้น

2.4 ห้ามขอพิจารณาใหม่เมื่อพ้นกำหนดห้าเดือนนับแต่วันที่ได้ยื่นทรัพย์หรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธีอื่นในการนี้ถือว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวที่สุดของรายยื่นคำขอพิจารณาใหม่คือ 6 เดือนนับแต่วันที่ยื่นทรัพย์ การยื่น หรืออายัดทรัพย์ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แต่ไม่กินความถึงการยื่นหรืออายัดชั่วคราว

คำขอให้พิจารณาคดีใหม่ที่ยื่นต่อศาลให้กล่าวโดยชัดแจ้ง ซึ่งเหตุดังต่อไปนี้

1. เหตุที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

2. ข้อคดค้านคำตัดสินของศาล

3. เหตุแห่งการล่าช้า

1. เหตุที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ กล่าวคือ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การจะต้องแสดงเหตุให้ชัดแจ้งว่า การขาดนัดยื่นคำให้การนั้นมิได้จงใจหรือมีเหตุอันสมควร

2. ข้อคดค้านค่าตัดสินชีขาดของศาล คำขอให้พิจารณาคดีใหม่ จะต้องมีข้อคดค้านค่าตัดสินชีขาดของศาล และแสดงเหตุผลให้เห็นว่าหากศาลมีพิจารณาคดีนั้นใหม่คนอาจเป็นฝ่ายชนะ

3. เหตุแห่งการล่าช้า กล่าวคือ จำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ มิได้ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ต่อศาล ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1 ถึง 2.4 จำเลยจึงต้องแสดงเหตุแห่งล่าช้าในคดีขอนั้น โดยแสดงเหตุผลให้ปรากฏว่า เหตุใดจึงไม่อาจยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น

3. คำสั่งศาลให้ดูพิจารณาคดีไว้ก่อน เมื่อจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การ ซึ่งศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดให้แพ็คดีได้ยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ และศาลได้รับคำขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว ศาลมีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ดูพิจารณาคดีไว้ก่อนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลมั่นใจว่าได้ดำเนินการบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 เบญจ วรรคหนึ่ง)

4. การพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ในการพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ของศาลจะต้องพิจารณาถึงเหตุควรเชื่อว่าการขาดนัดยื่นคำให้การนั้น มิได้เป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควรและศาลมีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ดูพิจารณาคดีใหม่ตามที่กำหนดไว้ก่อนก็ได้ รวมทั้งกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้านั้นผู้ขอได้ยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ศาลมั่นใจว่าได้ดำเนินการบังคับคดีให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 เบญจ วรรคสอง)

5. ผลของการที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีความแพ่ง มาตรา 199 เบญจ วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามวรรคสอง คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และคำพิพากษา หรือคำสั่งอื่น ๆ ของศาลอุทธรณ์ หรือศาลอธิการในคดีเดียวกันนั้น และวิธีการบังคับคดีก็ได้ดำเนินไปแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และให้ศาลมั่นใจว่าได้ดำเนินการพันธิสัยที่จะให้คุ้มครองกลับคืนสู่ฐานะเดิมดังเช่นก่อนบังคับคดีได้ หรือ เมื่อศาลมีหนังสือไม่จำเป็นที่จะบังคับเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่คุ้มครอง หรือบุคคลภายนอกให้ศาลมีคำสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร แล้วให้ศาลมีพิจารณาคดีนั้นใหม่ด้วยเวลาที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โดยให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลมีหนังสือ

คำสั่งศาลที่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ให้เป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตผู้ข้ออาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ คำพิพากษานองศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด"

จากนั้นบัญญัติมาตรา 199 เบญจ วรรคสามและวรรคสี่ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว มีผลดังนี้

1. คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และคำพิพากษาหรือคำสั่งอื่น ๆ ของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกานัดเดียวกันนั้น เป็นอันเพิกถอนไปในตัว

2. ถ้าการบังคับคดีได้ดำเนินไปให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และให้ศาลมั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ

3. เพื่อการบังคับคดีเพิกถอนไปในตัวคู่ความยื่อมกลับสู่ฐานะเดิม แต่ถ้าเป็นการพันธ์สัมภัยที่จะให้คู่ความกลับคืนสู่ฐานะเดิมดังเช่นก่อนบังคับได้ หรือศาลมเห็นว่า ไม่จำเป็นที่จะบังคับได้ หรือศาลมเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะบังคับเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่คู่ความ หรือบุคคลภายนอก ศาลก็จะสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร

4. เมื่อศาลมีอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว ให้ศาลมีพิจารณาคดีนั้นใหม่ตั้งแต่วงเวลาที่จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ โดยให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลมเห็นสมควร

5. คำสั่งศาลที่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ให้เป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตผู้ข้ออาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ คำพิพากษานองศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด (ป.ว.พ.ง มาตรา 199 เบญจ วรรคสี่)

6. กรณีโจทก์มิได้ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 199 ฉบับญัตติว่า "ในกรณีที่โจทก์มิได้ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้นำบทบัญญัติในส่วนที่ 1 นำมาใช้บังคับเพียงเท่าที่เกี่ยวกับฟ้องแย้ง เช่นว่านั้นโดยอนุโลม" หมายความว่า โจทก์ที่ถูกฟ้องแย้งแล้วมิได้ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การมาใช้บังคับโจทก์มิได้ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลยโดยอนุโลม

ส่วนที่ 2

ขาดนัดพิจารณา

การขาดนัดพิจารณา มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 200 ถึง มาตรา 207 ซึ่งแยกหัวข้อพิจารณาได้ดังนี้

1. ขาดนัดพิจารณาคดีคืออะไร
2. หลักเกณฑ์การขาดนัดพิจารณา
3. วิธีการปฏิบัติเมื่อคุ้มครองขาดนัดพิจารณา
4. ศาลให้ส่งหมายเข้า
5. การพิจารณาคดีในการณ์ขาดนัด
6. การบังคับแก่คุ้มครองฝ่ายที่ขาดนัด
7. การขอพิจารณาคดีใหม่

1. ขาดนัดพิจารณาคืออะไร

ขาดนัดพิจารณา คือ ถ้าคุ้มครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าคุ้มครองฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา (ป.ว.แพ่ง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง)

2. หลักเกณฑ์การขาดนัดพิจารณา

กรณีที่จะถือว่าเป็นการขาดนัดพิจารณาจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 2.1 คุ้มครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาล
- 2.2 เป็นการไม่มาศาลในวันสืบพยาน
- 2.3 ไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี

2.1 คุ้มครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาล

คำว่า คุ้มครอง ได้แก่บุคคลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 1 (11) คือ

- (1) บุคคลผู้ซึ่งยื่นฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล
- (2) บุคคลที่มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่

- ก. ผู้แทนนิตบุคคล
- ข. ผู้อ่อนบาก
- ค. ผู้แทนโดยชอบธรรม
- ง. ผู้รับมอบอำนาจ
- จ. เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งกระทำการแทนบุคคลผู้ล้มละลาย
- ฉ. ผู้แทนเฉพาะคดีตามมาตรา 56 วรรคท้าย

(3) หมายความ

คำว่า “ไม่มากาล” หมายความว่า “ไม่มากาลในวันนั้นเลย และนอกจากนั้นในกรณีที่มาลาลแล้วแต่ไม่ได้เข้าห้องพิจารณาคดี หรือจะด้วยเหตุใดก็ตามถือว่า “ไม่มากาล” เมื่อ он กัน เช่น โจทก์มาถึงห้องพิจารณาซึ่งศาลได้มีคำสั่งแสดงว่า โจทก์ขาดนัดพิจารณาแล้วและโจทก์หายไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 1260/2499) วันนัดสืบพยานโจทก์ปรากฏว่า จำเลยไปศาล แต่เมื่อศาลเรียกเข้าห้องพิจารณา จำเลยไม่ยอมเข้าห้องพิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 522/2524)

กรณีมาลาลแล้วแต่กลับไปก่อนสืบพยานเสร็จ เช่น จำเลยมาลาลในวันสืบพยาน และนั่งฟังการพิจารณาสืบพยานโจทก์อยู่ แต่กลับไปก่อนสืบพยานโจทก์เสร็จ ไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1158/2521)

“คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มากาล” จึงหมายถึงบุคคลดังกล่าวในคำว่า “คู่ความ” “ไม่มากาลในวันนั้นเลย หรือมาแต่ไม่เข้าห้องพิจารณาคดี กรณีตัวความมาลาลแต่ทนายความไม่มาม หรือทนายความมาลาลแต่ตัวความไม่มาม หรือตัวความมาลาลแต่ไม่มีพยานสืบ เหล่านี้ถือว่าคู่ความมาลาล

2.2 เป็นการไม่มากาลในวันสืบพยานครั้งแรก

คำว่า “วันสืบพยาน” หมายความว่าวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานซึ่งหมายถึงวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานกันจริง ๆ กล่าวคือ ถือเอาวันสืบพยานวันแรกของฝ่ายที่มีหน้าที่นำเสนอเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงว่าวันนั้นเป็นวันที่โจทก์ หรือจำเลยนำเสนอสืบก่อนส่วนวันอื่น เช่นวันนัดพร้อม หรือวันซึ่งสองสถานไม่เป็นวันสืบพยาน แต่ถ้าในวันนัดสืบพยานวันแรกคู่ความมาลาล แต่ในวันนัดวันหลังไมมามา ไม่ถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณา คงขาดนัดธรรมดานៅนั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีก

1. คำพิพากษาฎีกที่ 1496/2518 ตามมาตรา 1 (10) ค่าว่า “วันสืบพยาน” หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน

2. คำพิพากษาฎีกที่ 863/2504 (ประชุมใหญ่) วันที่ศาลเริ่มทำการสืบพยานวันแรกในคดินั้น คู่ความฝ่ายใดไม่มาศาล ไม่ว่าตนจะมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบหรือไม่ก็ตาม ก็เป็นการขาดนัดพิจารณาตามความหมายแห่งกฎหมายแล้ว ในกรณีที่เป็นการส่งประเด็นไปสืบพยานนั้น แม้ว่าจะเป็นการสืบพยานครั้งแรก เมื่อคู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนไปศาล (ฝ่ายที่ขอส่งประเด็น) แต้อีกฝ่ายหนึ่งไม่ไปศาล ก็หาได้ว่าเป็นการขาดนัดพิจารณาไม่

3. การที่โจทก์ไม่มาศาลในวันนัดพร้อมกันนั้นจะเรียกว่า โจทก์ขาดนัดพิจารณาไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกที่ 1518/2495)

การไม่มาศาลครั้งแรกในวันสืบพยานครั้งแรกจึงหมายถึงการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานกันจริง ๆ ในครั้งแรกไม่ว่าคู่ความฝ่ายนั้นจะมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน หรือไม่ก็ตามกรณีที่คู่ความไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานครั้งแรกนี้ต้องพิจารณาว่าในวันนัดสืบพยานนั้นได้มีการสืบพยานกันหรือไม่ถ้าศาลไม่ได้ทำการสืบพยานในวันนั้นโดยสั่งเลื่อนไปวันอื่น ก็ยังเรียกไม่ได้ว่าวันนั้นเป็นวันสืบพยานครั้งแรก (คำพิพากษาฎีกที่ 277/2489, 455/2491, 959/2495)

2.3 ไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี

การที่คู่ความไม่มาศาลในวันสืบพยานอันจะถือว่าเป็นการขาดนัดพิจารณาได้นั้น ต้องปรากฏว่า คู่ความฝ่ายนั้นมิได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือร้องขอเลื่อนคดีแต่ไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี

ปัญหาว่า ถ้าคู่ความนั้นได้แจ้งเหตุข้อซองที่ไม่มาศาลเสียก่อนลงมือสืบพยานจะต้องให้ศาลออนุญาตหรือไม่ เมื่อพิจารณาคำร้องขอเลื่อนคดีกับการแจ้งเหตุข้อซองแล้วจะเห็นว่าการร้องขอเลื่อนคดี เป็นเรื่องของอนุญาต ศาลจึงต้องมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาต ส่วนการแจ้งเหตุข้อซองเป็นเรื่องแจ้งให้ศาลทราบ ไม่จำต้องให้ศาลอนุญาต (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกที่ 1452/2530) ดังนั้น ถ้าคู่ความที่ไม่มาศาลในวันสืบพยานแล้วแจ้งเหตุข้อซองไม่มาศาลให้ศาลมารบก่อนลงมือสืบพยาน แม้จะมิใช่เรื่องขออนุญาต ซึ่งไม่จำต้องให้ศาลออนุญาตก็ตาม หากศาลไม่อนุญาตเสียแล้ว ต้องถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา เพราตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 200

วรรคหนึ่ง มิได้บัญญัติให้แจ้งเหตุขัดข้องเหมือนกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 197 วรรคสองเดิม

ข้อสังเกต

กรณีเลื่อนคดีทางวิทยุถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพียงแต่เป็นการแสดงได้ว่าโจทก์ไม่จงใจขาดนัดเท่านั้น (คำพิพากษาริบิกที่ 1078, 1079/2501)

เมื่อครบหลักเกณฑ์ทั้งสามประการแล้วจึงถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณาชั่งบทบัญญัติมาตรา 200 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นบทบัญญัติถึงลักษณะของการที่จะถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณา ส่วนมาตรา 201 ถึงมาตรา 204 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีปฏิบัติเมื่อคู่ความขาดนัด (ดูคำพิพากษาริบิกที่ 786/2512)

ฉะนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา ศาลจำต้องมีคำสั่งจ้างนายคดี หรือให้ศาลมีคำพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว

ตัวอย่างคำพิพากษาริบิกเกี่ยวกับการขาดนัดพิจารณา

คำพิพากษาริบิกที่ 506/2505 ศาลกำหนดให้โจทก์มีหน้าที่นำสืบถึงกำหนดวันนัดสืบพยาน จำเลยไม่มาศาล ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาตาม ป.ว.แพ่ง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง และมาตรา 204 ศาลยอมสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียวแล้วพิพากษาคดีได้

คำพิพากษาริบิกที่ 371/2506 การขาดนัดพิจารณาในนัดหนึ่งนัดใดเพียงแต่เสียผลเฉพาะนัดนั้น ถ้าในวันที่จำเลยขาดนัดพิจารณา โจทก์นำพยานเข้าสืบแต่ยังไม่หมดพยานดังนี้ นัดต่อไปที่จำเลยมาศาล ก็ย้อมมิสิทธิ์ตามค้านพยานโจทก์ได้ เพราะไม่ใช่พยานที่ได้สืบไปแล้ว ส่วนการสืบพยานของจำเลย ห้ามเฉพาะกรณีที่จำเลยมาศาล เมื่อพ้นเวลาที่จะนำพยานของตนเข้าสืบตาม ป.ว.แพ่ง มาตรา 205 วรรคสาม อนุ 1 ไม่ใช่ห้ามการสืบพยานของจำเลยเสียเลย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 206 วรรคสี่ (1) ปัจจุบัน)

คำพิพากษาริบิกที่ 163/2507 (ประชุมใหญ่) ตาม ป.ว.แพ่ง มาตรา 57 ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นคู่ความแต่ต้น ให้ร้องสอดเข้ามายังคดีได้ในระหว่างพิจารณาคดีนั้นหรือเวลาใด ก่อนมีคำพิพากษาเป็นกรณีพิเศษแตกต่างกับจำเลย

เมื่อโจทก์ไม่ได้ฟ้องผู้ร้องสองคนเป็นจำเลยด้วย จึงนำบทบัญญัติใน ป.ว.พงฯ ที่ว่าด้วยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การภายในกำหนดมาใช้แก่ผู้สองคนไม่ได้ ทั้งค้าร้องขอของผู้ร้องสองคนเป็นทั้งคำให้การต่อสู้ และฟ้องแย้ง คดีโจทก์อยู่ในตัว มิใช่เพียงแต่ค้าร้องขอ ยื่นคำให้การ

ผู้ร้องสองคนใช้กระบวนการแบบพิมพ์ค้าร้อง (7) ทำเป็นคำฟ้องแย้งรวมมาด้วยไม่ผิด หรือขัดต่อกฎหมายอย่างใด

คำพิพากษาริบิกที่ 236/2507 ทนายจำเลยทราบวันนัดพิจารณาอย่างไร แล้วทนายจำเลยและจำเลยไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานตาม ป.ว.พงฯ มาตรา 1 (10) ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาตามมาตรา 197 (2) และ 202

คำพิพากษาริบิกที่ 131/2509 ถ้าคุณความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยาน และมิได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาลเสียก่อนลงมือสืบพยาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 197 วรรคสอง ให้ถือว่าคุณความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา หาใช่ให้ศาลมีคดีฟังเหตุผลจากฝ่ายนั้นก่อนไม่

คำพิพากษาริบิกที่ 726/2512 ป.ว.พงฯ มาตรา 197 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติถึงลักษณะของการที่จะถือว่าคุณความขาดนัดพิจารณา ส่วนมาตรา 202 เป็นบทบัญญัติที่กำหนด วิธีการปฏิบัติเมื่อจำเลยขาดนัดพิจารณา บทบัญญัติสองมาตราเป็นคดีแยกต่างกัน

ในการนี้ที่จำเลยไม่มาศาลในวันสืบพยาน และมิได้ร้องขอเลื่อนคดีหรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาลเสียก่อนลงมือสืบพยาน ซึ่งถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา ศาลมีค่าสั่งว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาเสียก่อน และซึ่งจะทำการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีไปฝ่ายเดียวตามบทบัญญัติแห่ง ป.ว.พงฯ มาตรา 202 และมาตราต่อ ๆ ไปได้ หากไม่มีค่าสั่งดังกล่าวเสียก่อน ก็ไม่เป็นการพิจารณาฝ่ายเดียวตามกฎหมาย

คำพิพากษาริบิกที่ 7/2518 ในวันนัดสืบพยานโจทก์จำเลย ทนายจำเลยมาศาลยื่นคำร้องขอถอนตัวจากการเป็นทนาย ศาลจะมีค่าสั่งอนุญาตตามคำขอโดยตัวจำเลย ไม่มาศาลและไม่ปรากฏว่าได้ทราบคำขอของทนายความแล้วพิพากษาคดีไปแล้ว ยอมไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา จึงยื่นคำร้องขอเลื่อนคดีต่อศาลอื่นนั้นเมื่อเวลา 10.00 น. หลังจาก 09.00 น. ทันได้ไว้ ศาลมีคำเดินเรื่องอยู่จน 10.05 น. จึงสั่งว่าโจทก์ขาดนัด ให้เจ้าหน้าที่คดี ดังนั้น เป็นการที่โจทก์ขอเลื่อนก่อนลงมือสืบพยาน เป็นเหตุที่ควรเลื่อนคดีไม่เป็นการขาดนัด โจทก์จึงอุทธรณ์ค่าสั่งเจาหน้าที่คดีว่าโจทก์มิได้ขาดนัด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1510/2520 ขาดนัดในวันสืบพยาน หมายความถึงวันสืบพยานนัดแรก จำเลยมาศาลในวันนั้นจึงไม่ขาดนัดจำเลยไม่มาในวันต่อไปที่นัดสืบพยานจำเลยไม่ใช่ขาดนัด มากอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้

3. วิธีปฏิบัติเมื่อคู่ความขาดนัดพิจารณา

เมื่อปรากฏว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณา (ป.ร. แพ่ง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง) และ การดำเนินการขั้นต่อไปต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 201 ถึงมาตรา 204 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งบทบัญญัติ ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการปฏิบัติเมื่อคู่ความขาดนัดพิจารณา วิธีการปฏิบัติ มีดังนี้

- ก. คู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา
- ข. โจทก์ขาดนัดพิจารณา
- ค. จำเลยขาดนัดพิจารณา
- ก. คู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา

ในคดีมีข้อพิพาทดึงวันสืบพยานนัดแรกทั้งโจทก์จำเลย และทนายความของโจทก์จำเลยไม่มาศาล กรณีนี้ถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา แต่ถ้าทนายความมาศาลแต่ตัวความไม่มาศาลอย่างนี้ไม่ถือว่าขาดนัดพิจารณา ซึ่งเรื่องคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดนี้เป็นบทบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 201 ว่า “ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งช้านายคดีเดียวกับคนบุญธรรม”

มาตราดังกล่าวนี้ว่าด้วยคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัด อย่างไรเป็นการขาดนัดพิจารณา ต้องเป็นไปตามมาตรา 200 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยาน และไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดีให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณาส่วนมาตรา 201 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีการปฏิบัติ เมื่อคู่ความขาดนัดพิจารณา การที่คู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารนานั้น ไม่ต้องคำนึงถึงว่าฝ่ายใดมีหน้าที่นำสืบก่อน การขาดนัดพิจารณาจะมีได้เฉพาะวันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยานเท่านั้น ไม่ใช่วันสืบพยานนัดต่อ ๆ มา กรณีคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลในวันนัดอื่นที่มิใช่วันสืบพยาน ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นละละติขีการดำเนินกระบวนการพิจารณาของตนในนัดนั้น และทราบกระบวนการพิจารณาที่ศาลได้ดำเนินไปในนัดนั้นเท่านั้น (ป.ร.แพ่ง มาตรา 200 วรรคสอง) ตั้งนั้นวันเริ่มต้นสืบพยานจึงมีเพียงวันเดียว

ในคดีที่มีผู้ร้องสองเข้ามาด้วยความสมัครใจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1) พอก็งวันนัดสืบพยานโจทก์นัดแรก โจทก์เดินไม่มา ศาลผู้ร้องสองมาศาลแต่ฝ่ายเดียวเช่นนี้ศาลมีสั่งจำหน่ายคดีไม่ได้ เพราะผู้ร้องสองสองก็เป็นโจทก์คนหนึ่งเหมือนกัน

กรณีศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความเหตุ เพราะคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณาแล้ว ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีได้กันที่ เมื่อจำหน่ายคดีแล้วห้ามโจทก์อุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายคดี โจทก์ชอบที่จะเสนอคำฟ้องของตนใหม่ ภายในกำหนดอยุ่ความเท่านั้น (ป.ว.แพ่ง มาตรา 203) และโจทก์ไม่มีสิทธิขอให้พิจารณาคดีใหม่ เพราะการขอให้พิจารณาคดีใหม่จะต้องมีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวเป็นหลักสำคัญ ถ้าคดีไม่มีการพิจารณาฝ่ายเดียวแล้วคู่ความที่ขาดนัดพิจารณาจะขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้ แม้ไม่จงใจขาดนัด (คำพิพากษากฎหมายที่ 1165/2515)

สรุป ถ้าศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี เพราะคดีที่คู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณาโจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องของตนใหม่ภายในกำหนดอยุ่ความปัญหาว่าโจทก์จะอุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายคดีได้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้ได้มีบัญญัติไว้ใน ป.ว.แพ่ง มาตรา 203 ห้ามโจทก์อุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายคดี

ข้อสังเกต

1. เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานก่อนศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ หากศาลมัยไม่พอใจว่าได้สั่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานไปให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดทราบโดยชอบแล้ว ศาลมีสั่งจำหน่ายคดี แต่จะสั่งเลื่อนวันสืบพยานต่อไปก็ได้ โดยนำบทบัญญัติมาตรา 205 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับมาตรา 201 นี้ด้วย (เทียนเคียงคำพิพากษากฎหมายที่ 821/2522)

2. ถ้าศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีโดยทางผิดว่าโจทก์จำเลยไม่มาศาล ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่งนั้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 27 (นัยคำพิพากษากฎหมายที่ 1692/2516)

ช. โจทก์ขาดนัดพิจารณา

โจทก์ขาดนัดพิจารณาหมายความว่า เมื่อได้สั่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้โจทก์ทราบโดยชอบแล้ว โจทก์และทนาย (ถ้าหากมี) ไม่มาศาลในวัน

สืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณา (ป.ว.พง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง) เมื่อโจทก์ขาดนัดพิจารณาแล้วต่อนต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 202 บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์ขาดนัดพิจารณาให้ศาลมีคำสั่ง จำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ เว้นแต่จำเลยจะได้แจ้งต่อศาลในวันสืบพยานขอให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปก็ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดคดีนั้นไปฝ่ายเดียว”

จากบทบัญญัติตามมาตรา 202 นี้จะเห็นว่า ถ้าโจทก์ขาดนัดพิจารณาให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ

คำว่า “โจทก์” ในที่นี้หมายถึง

1. ผู้ยื่นฟ้องคดีต่อศาล
2. ผู้ร้องสอดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 (1)

และ (3)

3. ผู้ร้องคัดค้านในคดีร้องขัดทรัพย์
4. คดีที่มีฟ้องແย়ংจำเลยยื่นอยู่ในฐานะเป็นโจทก์ฟ้องແয়ং

คำว่า “ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ” หมายความว่า เมื่อโจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ เว้นแต่จำเลยจะได้แจ้งต่อศาลในวันสืบพยานขอให้ดำเนินการพิจารณาต่อไป กล่าวคือ ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีได้โดยไม่ต้องถามจำเลยก่อนว่าประسังจะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไปหรือไม่ เพราะไม่ใช่หน้าที่ของศาลแต่เป็นสิทธิของจำเลย หากประสังจะให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป จำเลยต้องแจ้งต่อศาลในวันสืบพยานนั้นเอง (นัยคำพิพากษาฎีกาที่ 2867/2530)

ถ้าหากศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีไปโดยไม่ชอบ โจทก์จะจำเลยมีสิทธิ

1. ขอเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดพลาดตาม ป.ว.พง มาตรา 27 (นัยคำพิพากษารฎีกาที่ 1692/2516 ถ้าศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีโดยมิชอบ ศาลมีอำนาจเพิกถอนการพิจารณาแล้วได้ตามมาตรา 27)
2. อุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายคดีในที่นี้หมายความว่าอุทธรณ์คำสั่งจำหน่ายคดีที่เป็นไปโดยมิชอบและผิดกฎหมาย

เมื่อศาลมีคำสั่งจ้างแล้ว จำเลยขอให้ศาลมีคำสั่งจ้างนายคดีและศาลได้มีคำสั่งจ้างนายคดี เช่นนี้ ห้ามโจทก์อุทธรณ์คำสั่งจ้างนายคดี โจทก์ได้แต่เสนอคำฟ้องของตนใหม่ภายในกำหนดอยุตความเท่านั้น (ป.ว.พง มาตรา 203)

สรุป กรณีศาลมีคำสั่งจ้างนายคดีเสียจากสารบบความ เพราะเหตุโจทก์ขาดนัดพิจารณา ห้ามโจทก์อุทธรณ์คำสั่งจ้างนายคดี โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องของตนใหม่ภายในกำหนดอยุตความเท่านั้น

ถ้าจำเลยขอให้ดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ศาลมีคำสั่งจ้างนายคดี เสียจากสารบบความไม่ได้ ศาลต้องพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว

การแจ้งต่อศาลของจำเลยขอให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปนี้ เพียงจำเลยแต่งลงต่อศาลว่า เมื่อโจทก์ไม่มาศาล ขอให้ยกฟ้องโจทก์ คำแต่งลงเช่นนี้ หมายความว่า จำเลยประสงค์จะให้ศาลมีคำสั่งระงับพิจารณาคดีต่อไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 235/2495)

ค. จำเลยขาดนัดพิจารณา

จำเลยขาดนัดพิจารณาหมายความว่าจำเลยและทนายความ (ถ้าหากมี) เมื่อได้ทราบถึงกำหนดวันนัดสืบพยานโดยชอบแล้วไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ถือว่าจำเลยขาดพิจารณา (ป.ว.พง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง) เมื่อจำเลยขาดนัดพิจารณาศาลมีคำสั่งต้องดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 204 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าจำเลยขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว” จากบทบัญญัติมาตรา 204 จะเห็นว่าจำเลยในที่นี้หมายถึง

1. ผู้ที่ถูกฟ้องคดี
2. โจทก์ที่ถูกจำเลยฟ้องแย้ง
3. โจทก์ในคดีที่มีผู้ยื่นคำร้องขัดทรัพย์
4. ผู้คัดค้านในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท
5. จำเลยร่วม

การดำเนินกระบวนการพิจารณาเมื่อจำเลยขาดนัด ถ้าจำเลยขาดนัดพิจารณาให้ศาลมีคำสั่งและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียวซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ

ก. ศาลมีคำพิพากษาในวันนั้น ศาลมีคำพิพากษาได้แล้ว โดยไม่ต้องแจ้งวันนัดฟังคำพิพากษาให้จำเลยทราบ และไม่ต้องเลื่อนไปสืบพยานจำเลย (เทียบเคียงคำพิพากษารูปแบบที่ 256/2520 วันสืบพยานโจทก์ จำเลยขาดนัดศาลสืบพยานโจทก์เสร็จ จำเลยก็ไม่มาศาล ศาลมีคำพิพากษาไปได้ไม่ต้องเลื่อนไปสืบพยานจำเลย)

ข. ศาลมีคำพิพากษาในวันต่อมาศาลต้องแจ้งวันนัดฟังคำพิพากษาให้จำเลยทราบ

2. ถ้ายังสืบพยานโจทก์ไม่เสร็จ หมายความว่าในวันที่พิจารณาคดีฝ่ายเดียวนั้นศาลจะสั่งให้โจทก์นำพยานเข้าสืบและในวันนั้นยังสืบพยานโจทก์ไม่เสร็จ หากต้องสืบพยานโจทก์ในวันต่อมา ศาลต้องแจ้งวันนัดให้จำเลยทราบ เพราะหากจำเลยมาศาลก็มีสิทธิถกเถียงค้านพยานโจทก์ได้ และหากยังไม่ทันเวลาที่จะนำพยานของตนเข้าสืบ จำเลยมีสิทธินำพยานเข้าสืบได้

ข้อสังเกต

1. ในกรณีจำเลยฟ้องแย้งด้วยนั้น เมื่อถึงวันสืบพยานจำเลยไม่ได้มาศาล ดังนี้ต้องถือว่าจำเลยมีสองฐานะคือ จำเลยในคดีที่โจทก์ฟ้อง และในฐานะโจทก์ฟ้อง แย้ง เมื่อจำเลยขาดนัดพิจารณา ย่อมถือได้ว่าจำเลยขาดนัดทั้งสองฐานะพร้อมกันไป (เทียบเคียงคำพิพากษารูปแบบที่ 863/2493)

2. ถ้านัดแรกเป็นวันสืบพยานโจทก์ ในกรณีที่มีจำเลยหลายคน จำเลยคนหนึ่งขาดนัดพิจารณาโจทก์สืบพยานเสร็จในวันนั้น คดีต้องเลื่อนไปสืบพยานจำเลยที่มิได้ขาดนัดต่อไปจำเลยฝ่ายที่ขาดนัดมาศาล ต้องถือว่าผู้ที่ขาดนัดมาศาลเมื่อยังไม่พ้นเวลาสืบพยานของตนและแม้จะจงใจขาดนัดก็มีสิทธินำพยานของตนเข้าสืบได้

4. ศาลให้ส่งหมายชี้

ตามบทบัญญัติตามตรา 200 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา 198 ทวี และมาตรา 198 ตรี ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยาน และไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา” บทบัญญัติตามตรา 200 วรรคหนึ่งนี้ เป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาว่าคู่ความขาดนัดพิจารณา เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณา แต่ก่อนที่จะถือว่าคู่ความขาดนัดพิจารณา ศาลต้องพิจารณาว่าได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้ครบถ้วนหรือยัง กล่าวคือ

- (1) ศาลต้องออกหมายกำหนดวันนัดสืบพยานส่งให้แก่คู่ความ
- (2) กำหนดวันสืบพยานดังที่ได้ระบุเวลาล่วงพ้นไปไม่ต่ำกว่า 10 วันนับแต่วันซึ่งสองสถาน หรือในกรณีที่ไม่มีการซื้อสองสถาน ให้ศาลออกหมายกำหนดวันสืบพยานส่งให้แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน (ป.ว.แพ่ง มาตรา 184)
- (3) วันสืบพยานจะต้องเป็นการสืบพยานในประเดิมแห่งคดีที่ฟ้อง
- (4) คู่ความจะจงใจขาดนัดพิจารณาหรือไม่ และการส่งหมายกำหนดวันสืบพยานได้กระทำโดยชอบหรือไม่
- (5) ในคดีแพ่งที่มีการซื้อสองสถาน เมื่อศาลมีการซื้อสองสถานแล้วจะกำหนดวันนัดสืบพยานจึงถือว่าคู่ความได้ทราบวันนัดแล้ว โดยไม่ต้องส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานอีก โดยเฉพาะเรื่องการส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้แก่คู่ความนี้ถ้าศาlaysังไม่เป็นที่พอใจ ศาลจะสั่งให้ส่งหมายเข้าอีกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 205 ว่า “ในกรณีดังกล่าวมาในมาตรา 202 และ 204 ถ้ายังไม่เป็นที่พอใจของศาลว่าได้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานไปให้คู่ความผู้ใดที่ขาดนัดทราบโดยชอบแล้วให้ศาลมีคำสั่งวันสืบพยานไป และกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อให้มีการส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานใหม่แก่คู่ความผู้ใดที่ขาดนัดพิจารณา โดยวิธีส่งหมายธรรมดा หรือโดยวิธีอื่นแทน ถ้าได้กระทำการดังเช่นว่ามาแล้ว คู่ความผู้ใดยังไม่มาศาล ก่อนเริ่มสืบพยานในวันที่กำหนดไว้ในหมายนั้น ก็ให้ศาลดำเนินคดีนั้นไปดังเช่นว่ามาแล้ว คู่ความผู้ใดยังไม่มาศาลก่อนเริ่มสืบพยานในวันที่กำหนดไว้ในหมายนั้น ก็ให้ศาลดำเนินคดีนั้นไปดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 202 หรือมาตรา 204 แล้วแต่กรณี” จากบทบัญญัติมาตรา 205 นี้ หมายความว่า กรณีการขาดนัดพิจารณาตามมาตรา 202 และ 204 ถ้าศาlaysังไม่พอใจว่าโจทก์และจำเลยได้รับหมายกำหนดวันสืบพยานแล้ว ก็ให้ศาลปฏิบัติ ดังนี้

- 1) เลื่อนวันสืบพยานต่อไป
- 2) กำหนดวิธีการอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อให้มีการส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานใหม่แก่คู่ความผู้ใดที่ขาดนัดพิจารณา โดยวิธีส่งหมายธรรมดा หรือโดยวิธีอื่นแทน

ถ้าได้กระทำดังกล่าวมาใน (2) คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดยังไม่มาศาลก่อนเริ่มสืบพยานในวันที่กำหนดไว้ในหมายนั้น ก็ให้ศาลดำเนินคดีนัดดังที่โจทก์หรือจำเลยขาดนัดพิจารณา

5. การพิจารณาคดีในการณ์ขาดนัด

เมื่อคู่ความฝ่ายได้ขาดนัดพิจารณาแล้ว ศาลจะทำการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียว โดยสั่งให้คู่ความฝ่ายที่มาศาลนำพยานเข้าสืบ ไม่ใช่ว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งขาดพิจารณา แล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่มาศาลจะชนะคดีไปโดยการพิจารณาคดีในการณ์ขาดนัดจะชนะ หรือไม่ชนะสุคแล้วแต่รูปคดีของฝ่ายที่ไม่ขาดนัด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 206 วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องต่อศาลให้วินิจฉัยข้อหาคดีให้ตนเป็นฝ่ายชนะโดยอาศัยเหตุแต่เพียงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขาดพิจารณาหน้าหาได้ไม่ ให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยข้อหาคดีให้คู่ความที่มาศาลเป็นฝ่ายชนะต่อเมื่อศาลมีอำนาจวินิจฉัยข้อความเช่นว่านี้มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย ในการนี้ศาลจะยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้”

เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อหาตามวรรคหนึ่งให้นำบทบัญญัติมาตรา 198 ทวิ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับแก่คดีของคู่ความฝ่ายที่มาศาลโดยอนุโลม”

จะเห็นได้ว่าการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดนั้นไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งชนะคดีไปทันที คู่ความฝ่ายที่มาศาลจะชนะไม่ชนะสุคแล้วแต่รูปคดี กล่าวคือ ศาลจะต้องวินิจฉัยไปตามหลักฐานในสำนวน และถ้าศาลมีอำนาจวินิจฉัยข้อความเช่นนี้มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย อีกทั้งศาลมีอำนาจจะยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยไม่จำต้องมีคู่ความฝ่ายได้ร้องขอ แล้วศาลมีอำนาจชี้ขาดให้คู่ความฝ่ายที่ไม่ได้ขาดนัดชนะหรือไม่ชนะคดีได้

อนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อหาคดีศาลอាជสืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์ หรือพยานหลักฐานอื่นไปฝ่ายเดียวตามที่เห็นว่าเป็นก็ได้ แต่ในคดีเกี่ยวด้วยสิทธิสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือคดีพิพาทเกี่ยวด้วยกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ ให้ศาลอាជสืบพยานหลักฐานคู่ความฝ่ายที่มาศาลไปฝ่ายเดียว และศาลอាជเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

๖. การบังคับคดีแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณา

เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้วศาลจะทำเป็นคำพิพากษา หรือคำสั่งซึ่งขาดตัดสินคดีนั้น ในคำพิพากษา หรือคำสั่งจะกำหนดสิทธิ และหน้าที่ของคู่ความว่าให้ปฏิบัติกันอย่างไร ต้องมีคำสั่งศาลกำหนดอันหนึ่งเรียกว่าคำบังคับ หมายความว่า ศาลออกคำบังคับมาให้คู่ความฝ่ายที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าคู่ความฝ่ายที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาภายในเวลาที่ศาลมกำหนดไว้ในคำบังคับนั้นแล้ว ฝ่ายที่ชนะคดีคือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็มีโอกาสที่จะดำเนินการบังคับคดี เช่นนี้เรียกว่า การบังคับคดี ดังนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหากจะต้องมีการปฏิบัติตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลนั้นศาลต้องออกคำบังคับเป็นคำสั่งของศาลให้ฝ่ายที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาปฏิบัติภายในกำหนดเวลาที่วันสุดแล้วแต่ศาลมจะกำหนดซึ่งเรียกว่า “คำบังคับ”

โดยปกติในคดีทั่ว ๆ ไปจะต้องส่งคำบังคับไปยังคู่ความฝ่ายที่แพ้คดี ในคดีขาดนัดก็คงเช่นเดียวกัน เมื่อศาลมีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดแพ้คดี ก็จำเป็นต้องส่งคำบังคับไปยังคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาหรือคำสั่งสำหรับการบังคับคดีแก่คู่ความที่ขาดนัดมีดังนี้

ก. การส่งคำบังคับ การส่งคำบังคับในคดีขาดนัดอาจทำได้โดยประการอื่นคือ ศาลอาจกำหนดการอย่างใด ๆ ลงในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็ได้ เมื่อส่งคำบังคับนั้นให้แก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัด เช่นวันนั้นจะให้ส่งโดยวิธีส่งหมายธรรมดา หรือโดยวิธีอื่นแทน หรือจะให้เลื่อนการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งไปภายในระยะเวลาที่เห็นสมควรกำหนดก็ได้ (ป.ว.ม. พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๒๐๗ ให้นำมาตรา ๑๙๙ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม)

ข. การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อศาลออกคำบังคับแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัด เพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดและแพ้คดีไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำบังคับ ขั้นตอนต่อไปคู่ความฝ่ายที่ชนะหรือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง การบังคับคดีธรรมดานั้นต้องดำเนินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๑ ถึง มาตรา ๓๒๓ แต่การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีซึ่งคู่ความที่ขาดนัดเป็นผู้แพ้คดีนั้นต้องปฏิบัติต่างกับคดีธรรมดาที่ไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ขาดนัด โดยให้นั่งคับตามที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 273, 292 และ 317 (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 ทวิ วรรคสอง นำมาใช้นั่งคับกรณีขาดนัดพิจารณาโดยอนุโลม (ป.ว.แพ่ง มาตรา 207) กล่าวคือ

(1) ในกรณีนั่งคับให้เชิง หรือให้ส่งทรัพย์สิน หรือให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใด ๆ ศาลมต้องให้เวลาไม่ต่ำกว่า 7 วันแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดในการที่จะต้องปฏิบัติการตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น (ป.ว.แพ่ง มาตรา 273)

(2) เมื่อได้มีการขอให้นั่งคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ และศาลมตั้งค่าสั่งให้ศาลมีกำหนดนัดใหม่ในอันที่จะขอต่อศาลให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร (ป.ว.แพ่ง มาตรา 292 (1))

(3) เมื่อได้นั่งคับคดีแล้ว ห้ามมิให้เดลี่ยเงินที่ได้มาแก่ผู้ที่มีสิทธิจะได้รับเงินจนกว่าจะได้ส่วนพันไปแล้ว นับแต่วันยิดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ถ้าเจ้านี้ตามคำพิพากษาแสดงให้ศาลมีกำหนดเป็นที่พอใจว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทราบถึงคดี ซึ่งขอให้มีการนั่งคับแล้ว ไม่จำต้องใช้วิธีการที่กล่าวมาแล้วใช้นั่งคับคือ เฉลี่ยแบ่งไปได้เท่าเดียว (ป.ว.แพ่ง มาตรา 317)

7. การขอพิจารณาคดีใหม่กรณีคู่ความขาดนัดพิจารณา

เมื่อคู่ความฝ่ายได้ขาดนัดพิจารณา แล้วศาลมีกำหนดพิจารณาซึ่งขาดตัดสินคดีไปฝ่ายเดียว หรือได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาอาจมีคำขอให้มีการพิจารณาคดีนั้นใหม่ในระหว่างพิจารณาคดีฝ่ายเดียวหรือภายหลังศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารนานั้นแพ้คดีก็ได้

ในการศึกษาเรื่องขอพิจารณาคดีใหม่กรณีคู่ความขาดนัดพิจารนานี้ ขอแยกหัวข้อศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

- ก. การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาlaysมิได้มีคำพิพากษา
- ข. การพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว
- ก. การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาlaysมิได้มีคำพิพากษา

ถ้าคู่ความฝ่ายได้ขาดนัดพิจารณา และทำการซึ่งขาดตัดสินคดีไปฝ่ายเดียวในระหว่างพิจารณาคดีฝ่ายเดียว ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารนามาศาลภายหลังที่เริ่มต้น

ศิบพยานไปบังแล้ว แจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าคนประสังจะดำเนินคดี เมื่อศาลมีความเห็นว่า การขาดนัดพิจารณาตนนี้มิได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันควรและศาลไม่เคยมีคำสั่งให้ พิจารณาใหม่ตามคำขอของคู่ความฝ่ายนั้นมาก่อนตามมาตรา 199 ตร. ซึ่งให้นำมาใช้บังคับ กับการขาดนัดพิจารณาตามมาตรา 207 ด้วยให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ ในกรณี เช่นนี้หากคู่ความนั้นขาดนัดพิจารณาอีก จะขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามมาตราหนึ่งไม่ได้ (ป.ว.พง มาตรา 206 วรรคสาม) การขอพิจารณาคดีใหม่ตามข้อ ก. นี้ต้องพิจารณาถึง

1. หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษา
2. วิธีการขอพิจารณาคดีใหม่
3. ผลแห่งการที่ศาลมอนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่
4. คำสั่งไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่

1. หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลยังมิได้มีคำพิพากษา

การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาต้อง ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ คือ

- 1.1 คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณา
- 1.2 คดีนี้จะต้องมีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวเป็นหลักสำคัญ
- 1.3 คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาสามารถภายหลังที่เริ่มต้น

ศิบพยานไปบังแล้ว

1.4 คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณา แจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่า คนประสังจะดำเนินคดี

1.1 คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณา หมายความว่า คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาศาลในวันสืบพยาน และไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา (ป.ว.พง มาตรา 200 วรรคหนึ่ง)

1.2 คดีนี้จะต้องมีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวเป็นหลักสำคัญ หมายความว่า ถ้าไม่มีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวแล้วคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดจะขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ แม้จะไม่จงใจขาดนัดก็ตาม คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดจะขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ต่อเมื่อศาลมีพิจารณาและทำการชี้ขาดตัดสินคดีไปฝ่ายเดียว (เที่ยบเคียงคำพิพากษากฎกิจที่ 1165/2515 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาโดยไม่

จงใจดันดจะมีสิทธิขอให้พิจารณาคดใหม่ได้เฉพาะใน 2 กรณีเท่านั้น คือในระหว่างพิจารณาคดฝ่ายเดียวกรณีหนึ่ง และภายหลังจากศาลมีพิจารณาคดฝ่ายเดียวไปเสร็จสิ้น และพิพากษาให้คุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดแพ้คดในประเด็นที่พิพากษากรณีหนึ่ง)

1.3 คุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณามาศาลภายหลังที่เริ่มต้นสืบพยานไปบ้างแล้ว หมายความว่า ในระหว่างการพิจารณาคดฝ่ายเดียว ศาลได้ให้คุ้มความฝ่ายที่มาศาลนำพยานเข้าสืบ และคุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณาได้มาศาลภายหลังที่เริ่มต้นสืบพยานไปบ้างแล้ว

1.4 คุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณาจังต่อศาลในโอกาสแรกว่าตอนประสังค์จะดำเนินคดี หมายความว่า เมื่อคุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณามาศาลภายหลังที่เริ่มต้นสืบพยานไปบ้างแล้ว และแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตอนประสังค์จะดำเนินคดีซึ่งตามมาตรา 206 วรรคสามมิได้บัญญัติว่า การแจ้งต่อศาลจะต้องทำเป็นคำร้อง คุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณาอยู่อมแตลงต่อศาลด้วยว่าจะได้ แต่ในทางปฏิบัติคุ้มความที่ขาดดันดพิจารณาอาจทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลและศาลจะต้องส่งสำเนาคำร้องให้คุ้มความอีกฝ่ายหนึ่ง หลังจากคุ้มความแตลงต่อศาล หรือทำเป็นคำร้องแล้ว ศาลต้องวินิจฉัยว่าการขาดดงของคุ้มความฝ่ายนั้นเป็นไปโดยจงใจหรือมีเหตุอันสมควรหรือไม่

เมื่อครบหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ประการแล้ว เมื่อศาลมีเห็นว่าการขาดดันดพิจารณาตนมิได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควรไม่เคยมีคำสั่งให้พิจารณาคดใหม่ตามคำขอของคุ้มความฝ่ายนั้นมาก่อนตามมาตรา 199 คร ซึ่งให้นำมาใช้บังคับกับการขาดดันดพิจารณาตามมาตรา 207 ด้วย ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดนั้นใหม่ ถ้าคุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณาได้รับอนุญาตให้พิจารณาคดนั้นใหม่ตามมาตรา 206 วรรคสามแล้ว คุ้มความนั้นจะมาขอให้พิจารณาคดนั้นใหม่ตามมาตรา 206 วรรคสาม นี้อีกไม่ได้

2. วิธีการขอพิจารณาคดใหม่

การขอพิจารณาคดใหม่ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ในระหว่างการพิจารณาคดฝ่ายเดียว ถ้าคุ้มความฝ่ายที่ขาดดันดพิจารณามาศาลภายหลังที่เริ่มต้นสืบพยานไปบ้างแล้ว และแจ้งต่อศาลในโอกาสแรกว่าตอนประสังค์จะดำเนินคดี โดยวิธีแตลงต่อศาลด้วยว่า จะทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล

3. ผลแห่งการที่ศาลอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ ถือว่าคดีนี้ไม่มีการขาดนัด พิจารณาเลยจะเริ่มต้นคดีใหม่ตั้งแต่สั่งขาดนัด เช่นในวันนัดสืบพยานนัดแรกโจทก์และทนายมาศาล แต่จำเลยและทนายไม่มาศาล ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา ภายหลังจาก สืบพยานโจทก์ไปบ้างแล้วจำเลยมาศาล และศาลมอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ตามที่จำเลย แจ้งต่อศาลว่าตนประสงค์จะดำเนินคดี ศาลก็เริ่มทำการสืบพยานใหม่ตั้งแต่แรกเลยส่วน การสืบพยานที่แล้วมาเป็นอันเสียไป

4. คำสั่งศาลไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาไม่ได้แจ้งต่อศาลว่าตนประสงค์จะ ดำเนินคดีหรือศาลเห็นว่าการขาดนัดเป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือ คำขอให้พิจารณาคดีใหม่นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย เช่นศาลมีคำแนะนำในการพิจารณา ต่อไปฝ่ายเดียวโดยไม่อนุญาตให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 206 วรรคสี่) ผลแห่งการนี้มาตรา 206 วรรคสี่ บัญญัติว่า "(1) ห้ามไม่ให้ศาลมอนุญาตให้คู่ความที่ขาดนัด พิจารณานำพยานเข้าสืบ ถ้าคู่ความนั้นมาศาลเมื่อพ้นเวลาที่จะนำพยานของตนเข้าสืบ แล้ว" คำว่า "พ้นเวลาที่จะนำพยานของตนเข้าสืบ" นั้นจะขอยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ เข้าใจง่ายขึ้นดังนี้

1) ถ้าเป็นการสืบพยานครั้งแรก เช่นจำเลยขาดนัดพิจารณา ศาลสั่ง ให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ สืบพยานโจทก์ 2 ปากยังไม่หยุด จำเลยมาศาลระหว่างนี้ และยืน คำขอทำเป็นคำร้องว่าตนขาดนัดโดยไม่จงใจ ศาลยกคำร้องดังนี้ จำเลยถ้ามีค้านพยาน โจทก์ได้ และมีสิทธินำพยานของตนเข้าสืบในนัดนั้น หรือขอเลื่อนไปสืบพยานของตน ต่อไปก็ได้

2) ถ้านัดแรกเป็นการสืบพยานจำเลย จำเลยจะขาดนัดพิจารณา ศาลเลื่อนไปสืบพยานโจทก์ในวันต่อไป วันสืบพยานโจทก์จำเลยมาศาล ดังนี้เรียกว่า พ้นเวลาของจำเลยที่จะนำพยานเข้าสืบแล้วจำเลยเพียงมีสิทธิถ้ามีค้านพยานเท่านั้น

3) ถ้าประเด็นหน้าที่นำสืบกลับไปกลับมา ก็ต้องแยกพิจารณาเป็น ตอน ๆ ไปว่าตอนใดพ้นเวลาที่จำเลยจะนำพยานเข้าสืบหรือยัง ถ้ายังไม่พ้นเวลาก่อน จำเลยแม้โจทก์จะสืบไปแล้วในเรื่องใดจำเลยยังสืบได้อีก

มาตรา 206 วรคสี (2) บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความที่ขาดนัดมาศาลเมื่อคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบไปแล้ว ห้ามไม่ให้ศาลยอมให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาคัดค้านพยานหลักฐานเช่นว่านั้นโดยวิธีถามค้านพยานของคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งที่ได้สืบไปแล้ว หรือโดยวิธีคัดค้านการระบุเอกสารหรือคัดค้านคำขอที่ให้ศาลไปทำการตรวจ หรือให้ดังผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่ถ้าคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งนำพยานหลักฐานเข้าสืบยังไม่บริบูรณ์ ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาหักล้างได้แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่นำสืบภายหลังที่ตอนมาศาล” บทบัญญัติในมาตรา 206 วรคสี (2) นี้เป็นการห้ามไม่ให้ศาลยอมให้คู่ความที่ขาดนัดคัดค้านพยานหลักฐานที่คู่ความอึกฝ่ายหนึ่งนำเข้าสืบ ถ้าคู่ความที่ขาดนัดมาศาลเมื่อคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบไปแล้ว การคัดค้านนั้นอาจเป็นการคัดค้านโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

1. โดยวิธีถามค้านพยานของคู่ความอึกฝ่ายหนึ่ง
2. โดยวิธีคัดค้านการระบุเอกสารหรือคัดค้านคำขอที่ให้ศาลไปทำการตรวจหรือให้ดังผู้เชี่ยวชาญของศาล

แต่ถ้าคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งนำพยานหลักฐานเข้าสืบยังไม่บริบูรณ์ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาหักล้างได้แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่นำสืบภายหลังที่ตอนมาศาลเช่นจำเลยขาดนัดพิจารณาและมาศาลเมื่อโจทก์เข้าสืบนาย ก. พยานโจทก์ไปเสร็จแล้วและกำลังจะนำนาย ข. เข้าสืบเป็นพยาน ดังนี้จำเลยจะใช้สิทธิถามค้าน นาย ก. ไม่ได้ ทั้งจะคัดค้านการที่โจทก์ระบุอ้าง นาย ก. เป็นพยานไม่ได้ เพราะเป็นพยานหลักฐานของคู่ความอึกฝ่ายหนึ่งได้สืบไปแล้วเมื่อคู่ความฝ่ายได้ขาดนัดพิจารณา คู่ความฝ่ายนั้นต้องเสียสิทธิบ้างเป็นธรรมดा เพราะตนไม่ระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง แต่จำเลยมีสิทธิถามค้าน นาย ข. พยานโจทก์รวมทั้งมีสิทธิคัดค้านการดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ ๆ ภายหลังที่ตอนมาศาลได้

การขาดนัดพิจารณาในนัดหนึ่งนัดใด เพียงแต่เสียผลเฉพาะนัดนั้นถ้าในวันที่จำเลยขาดนัดพิจารณาโจทก์นำพยานเข้าสืบ แต่ยังไม่หมดพยานดังนี้ นัดต่อไปจำเลยมาศาลก็ยอมมีสิทธิถามค้านพยานโจทก์ได้ เพราะไม่ใช่พยานที่ได้สืบไปแล้ว (คดีพิพาทกฎหมายที่ 341/2506)

มาตรา 206 วรคสี (3) บัญญัติว่า “ในกรณีเช่นนี้คู่ความที่ขาดนัดไม่มีสิทธิที่จะร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่” หมายความว่า กรณีที่ศาลดำเนินการพิจารณาคดี

ต่อไปโดยเห็นว่าการขาดนัดนั้นเป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควรนั้นคู่ความที่ขาดนัดไม่มีสิทธิที่จะร้องขอให้พิจารณาใหม่ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 207 อีกเพียงคราวเดียว การขึ้นการของคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดตามมาตรา 206 วรรคสี่นั้น เท่ากับเป็นการพิจารณาใหม่อีกแล้ว

๙. การขอพิจารณาคดใหม่ในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

ถ้าคู่ความฝ่ายใดขาดนัดพิจารณา และศาลมีการพิจารณาซ้ำขาดตัดสินคดีไปฝ่ายเดียวให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี คู่ความฝ่ายนั้นมีค่าขอให้มีการพิจารณาคดใหม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 ว่า “เมื่อศาลมีพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และคู่ความฝ่ายนั้นอาจมีค่าขอให้พิจารณาคดใหม่ได้ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาตรา 199 จัตวา และมาตรา 199 เปญญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม” ตามบทบัญญัติมาตรา 207 นี้ แยกพิจารณาได้ 2 กรณีด้วยกันคือ

1. การส่งคำบังคับให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดและแพ้คดี

2. การขอพิจารณาคดใหม่

1. การส่งคำบังคับให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดและแพ้คดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 บัญญัติว่า “เมื่อศาลมีพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ฯลฯ” หมายความว่า เมื่อศาลมีพิพากษาให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดีศาลมีอำนาจกำหนดการอย่างใด ตามที่เห็นสมควรเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาและแพ้คดี โดยวิธีส่งหมายธรรมดายหรือโดยวิธีอื่นแทน หรือศาลมีอำนาจเลือนการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่นวันนี้ไปภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาและแพ้คดีนั้น ให้บังคับตามมาตรา 273 มาตรา 292 และมาตรา 317 (ป.ว.พ) มาตรา 199 ทวิ

2. การขอพิจารณาคดใหม่

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 บัญญัติให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาและแพ้คดีขอให้พิจารณาใหม่ได้ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 199 ทวิ มาตรา 199 จัตวา และมาตรา 199 เปญญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษา หรือคำสั่งแล้ว
แยกออกพิจารณาได้ดังนี้

- 2.1 หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่
- 2.2 วิธีขอพิจารณาคดีใหม่
- 2.3 การพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่
- 2.4 ผลแห่งการที่ศาลมอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

2.1 หลักเกณฑ์การขอพิจารณาคดีใหม่

การขอพิจารณาคดีใหม่ในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้วนี้
จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- 2.1.1 เป็นคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณา
- 2.1.2 ศาลได้พิจารณาคดีฝ่ายเดียวและมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
  - ให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดแพ้คดี
  - ไม่ต้องห้ามมิให้ขอพิจารณาคดีใหม่ตาม ป.ว.พง มาตรา 199 ครร (1) และ (2)

2.1.1 เป็นคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณา การขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ต้องปรากฏว่า คดีนั้นคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณา คู่ความที่ขาดนัดพิจารนานี้อาจเป็นฝ่ายโจทก์ จำเลย หรือผู้ร้องสองก็ตาม และคู่ความที่ขาดนัดพิจารณา นั้นเป็นผู้มีสิทธิขอพิจารณาคดีใหม่ได้

2.1.2 ศาลได้พิจารณาคดีฝ่ายเดียวและมีคำพิพากษา หรือคำสั่ง

- ให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดแพ้คดี เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณาศาลมีให้พิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว ถ้าไม่มีการพิจารณาคดีฝ่ายเดียวคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดจะขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ (คำพิพากษาระบุที่ 1165/2515 (ที่ประชุมใหญ่)) และในการพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียวนั้น เมื่อเสร็จสิ้นการพิจารณาแล้วศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
  - ให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดแพ้คดี คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาจึงขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ (คำพิพากษาระบุที่ 1165/2515 (ที่ประชุมใหญ่))

2.1.3 ไม่ต้องห้ามมิให้ขอพิจารณาใหม่ตาม ป.ว.พง มาตรา 199 ครร (1) และ (2) การขอพิจารณาคดีใหม่ได้ต้องไม่ปรากฏว่า

ก. ศาลเคลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่นำครั้งหนึ่งแล้ว หมายความว่า การมีที่ขาดนัดพิจารณาข้าจขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้ นั้นคือ เมื่อถึงความฝ่ายใดขาดนัด (คดีแรก) และแพ้คดี จึงขอให้พิจารณาคดีใหม่ศาลอนุญาต ต่อมาถึงความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา และศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้แพ้คดีอีก ดังนี้ถึงความฝ่ายนั้นจะขอพิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ เพราะเหตุที่ถึงความฝ่ายนั้นได้ขาดนัดพิจารณาครั้งหนึ่งแล้ว

ข. คำขอให้พิจารณาคดีใหม่นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ดังจะเห็นได้ใน ป.ว.ด.พ.ง มาตรา 206 วรรคสี่ (3)

2.2 วิธีขอพิจารณาคดีใหม่

การขอพิจารณาคดีใหม่ในการมีศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แล้ว วิธีการขอพิจารณาคดีใหม่มีดังนี้

ก. บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำขอพิจารณาคดีใหม่ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งแล้วนี้ได้แก่ถึงความฝ่ายที่ขาดนัดและศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้แพ้คดี

ข. กำหนดเวลาที่ยื่นคำขอ สำหรับกำหนดเวลาที่จะยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 บัญญัติให้นำมาตรา 199 จดava มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากบทบัญญัติมาตรา 199 จดava วรรคหนึ่ง จะเห็นได้ว่า คำขอให้พิจารณาคดีใหม่จะต้องยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาดังนี้

1. ยื่นภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งให้แก่ถึงความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาและแพ้คดี

2. ยื่นภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลมีกำหนดการอย่างใด เพื่อส่งคำบังคับโดยวิธีสั่งหมายธรรมด้า หรือโดยวิธีอื่น ในการส่งคำบังคับนี้ศาลอ้างกำหนดวิธีการใด ๆ ก็ได้ ปกติก็สั่งโดยการสั่งหมายธรรมด้า ถ้าสั่งไม่ได้อาจสั่งให้ปิดคำบังคับหรือกำหนดวิธีใด เป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งจะนับ 15 วันต่อเมื่อครบกำหนดเวลาดังนั้น

3. ถ้ามีพฤติการณ์ออกหนีไม่อาจบังคับได้ ยื่นภายใน 15 วันนับแต่วันที่พฤติการณ์นั้นได้ลี้ภัย สำหรับกรณีมีพฤติการณ์ออกหนีไม่อาจบังคับได้ ซึ่งผู้ขาดนัดไม่อาจยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ตามระยะเวลาที่กล่าวใน (1) และ (2) ฝ่ายที่ขาดนัดอาจยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่พฤติการณ์ออกหนีนั้น

ให้สิ้นสุดลง พฤติการณ์เช่นว่านี้ได้แก่ จำเลยถูกจับไปปั้ง มีเหตุน้ำท่วมหรือความชำรุดอย่างอื่นซึ่งศาสตร์รับฟัง เช่นจำเลยถูกพ่องแม้ย้ายภูมิลำเนาภายในห้องหรือหนีคดีไปภูมิลำเนาต่างประเทศ (คำพิพากษาฎีกาที่ 42/2506) เหล่านี้เป็นเรื่องที่ส่งคำบังคับแล้วแต่ศาลมีเห็นว่ามีพฤติการณ์นอกเหนือไม่อารันจ์คับได้ จึงยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ภายใน 15 วัน

4. ห้ามขอพิจารณาคดีใหม่เมื่อพ้นกำหนดหักเดือนนับแต่วันที่ได้ยื่นทรัพย์หรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งโดยวิธีอื่น ในการนี้ถือว่า เป็นระยะเวลาที่ยาวที่สุดของการยื่นคำขอพิจารณาคดีใหม่คือ 6 เดือน นับแต่วันที่ยื่นทรัพย์ การยื่นอยัดทรัพย์ก็เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แต่ไม่เกินความถึงการยื่นอยัดชั่วคราว นอกจากวันที่ยื่นทรัพย์แล้ว หากมีการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่งโดยวิธีอื่น เช่น ตามมาตรา 276 วรรคท้าย หรือตามมาตรา 297 กำหนด 6 เดือน ก็นับ เช่นเดียวกัน แต่ต้องระวังด้วยว่ากำหนด 6 เดือนนี้จะไม่ใช้บังคับเลย ถ้าเป็นเรื่องตามมาตรา 199 จัตวา วรรคแรกตอนด้าน เพาะอยู่ในการนี้ส่งคำบังคับไม่มีการยืด และในเรื่องมีพฤติการณ์นอกเหนือก็ทำงานของเดียวกัน ใช้หลัก 15 วันเมื่อได้กำหนดเวลา 6 เดือนไม่ได้ เช่น ยื่นทรัพย์จำเลยได้ 1 เดือน จำเลยถูกจับไปปั้ง 6 เดือน จึงได้ปล่อย จำเลยยื่นใหม่ได้โอกาสยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องที่ศาลพิพากษาแล้วทั้งสิ้น

ค. คำขอที่ยื่นต่อศาลมีผลต้องกล่าวโดยชัดแจ้ง จากบทบัญญัติตามมาตรา 199 จัตวา วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะเห็นว่าคำขอให้พิจารณาใหม่ต้องกล่าวโดยชัดแจ้ง 3 ประการด้วยกันคือ

1. เหตุที่คู่ความขาดนัดพิจารณา
2. ข้อคัดค้านค่าตัดสินข้อความของศาล
3. เหตุแห่งการล่าช้า

1. เหตุที่คู่ความขาดนัดพิจารณา หมายถึงเหตุอันสมควรที่แสดงว่าคู่ความที่ขาดนัดไม่ได้จังใจขาดนัดพิจารณา เหตุดังกล่าวนี้ต้องกล่าวโดยชัดแจ้ง 2. ข้อคัดค้านค่าตัดสินข้อความของศาล คำขอพิจารณาคดีใหม่จะต้องมีข้อคัดค้านค่าตัดสินข้อความของศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 2150/2515) คือต้องคัดค้านในเนื้อหาของค่าตัดสินและแสดงเหตุผลด้วยว่าตนควรชนะคดีถ้ามีการพิจารณาคดีใหม่เพราเหตุใด คำขอที่ไม่แสดงเหตุข้อนี้แม้แสดงเหตุที่คู่ความขาดนัดถ้ามิได้แสดงข้อ

คัดค้านคำตัดสินข้อหาของศาลมาตวายกไม่ต้อง ด้วยมาตรา 199 จัตวา วรรคสอง ไม่มีเหตุที่ศาลมจะให้พิจารณาคดีใหม่ศาลมจะยกคำขอ (คำพิพากษากฎีกาที่ 230/2505, 179/2508)

3. เหตุแห่งการล่าช้า การณ์ที่ผู้ยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ยื่นคำขอต่อศาลภายใน 15 วันนับจากวันที่ได้สั่งคดีบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแก้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดและแพ็คดี ต้องแสดงเหตุแห่งการล่าช้าในคำขอนั้น โดยแสดงเหตุผลให้ปรากฏว่า เหตุใดจึงไม่อาจยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ภายในระยะเวลาตั้งก่อนเข้าขังตันและมูลเหตุแห่งการล่าช้านั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมนอกเหนือที่คู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจบังคับได้ซึ่งรวมถึงเหตุที่คู่ความฝ่ายนั้นไม่ทราบว่าตนถูกฟ้องและถูกบังคับคดีด้วย

2.3 การพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่

เมื่อศาลได้รับคำขอให้พิจารณาคดีใหม่แล้ว เนื่องจากคำขอนี้มิใช่คำขอที่ทำได้แต่ฝ่ายเดียว ศาลต้องส่งสำเนาคำขอให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้มีโอกาสคัดค้าน หากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้านศาลมีช่องที่จะมีคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่โดยไม่ต้องทำการไต่สวน แต่ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้าน ก็ช่องที่จะทำการไต่สวนพยานทั้งสองฝ่ายแล้วมีคำสั่งไปตามรูปคดีจะสั่งยกคำขอโดยไม่ทำการไต่สวนไม่ได้

ในการพิจารณาคำขอให้พิจารณาคดีใหม่นอกจากศาลจะพิจารณาว่าคำขอนั้นถูกต้องตามบทบัญญัติตามมาตรา 199 จัตวา แล้วศาลยังต้องพิจารณาว่ามีเหตุสมควรเชื่อว่าคู่ความที่ขาดนัดนั้นมาศาลมิได้โดยความเจ้าเป็นและการที่มาศาลไม่ได้นั้นไม่ใช่ความผิดของตนตามมาตรา 199 เบญจ วรรคสอง

2.4 ผลแห่งการที่ศาลมอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 207 ให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 199 เบญจ มาใช้บังคับกับการขอพิจารณาคดีใหม่ในการนี้คู่ความขาดนัดพิจารณาด้วยโดยอนุโลม จากบทบัญญัติตามมาตรา 199 เบญจ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่แล้วศาลมต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. งดการบังคับคดีไว้และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบด้วย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 199 เบญจ วรรคหนึ่ง) เจ้าพนักงานบังคับคดีจะได้ด้วยการบังคับคดีไว้ตามคำสั่งศาลแต่ทั้งนี้ย่อมไม่ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในอันที่จะร้องขอต่อศาลให้

มีคำสั่งกำหนดวิธีการข้าราชการเพื่อคุ้มครองอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร (ป.ว.พง มาตรา 292 (1))

2. ถ้ามีการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาแพ้คดี ให้ศาลแจ้งคำสั่งอนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาวรรณด้วย (ป.ว.พง มาตรา 199 เบญจ วรรคสอง)

3. เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามมาตรา 199 เบญจ วรรคสอง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลโดยคู่ความขาดนัดพิจารณา และคำพิพากษาหรือคำสั่งอื่น ๆ ของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกานัดเดียวกันนั้น และวิธีการบังคับคดีที่ได้ดำเนินไปแล้วให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว และให้ศาลมั่งให้เจ้าหน้าที่บังคับคดีทราบ โดยศาลไม่จำต้องสั่งให้เพิกถอน เพียงแต่มีคำสั่งว่าให้พิจารณาคดีใหม่เท่านั้น ก็จะมีผลเป็นการเพิกถอนถ้าได้มีการออกหมายบังคับคดีไว้เท่านั้น ซึ่งจะมีผลว่าถ้าเจ้าหน้าที่บังคับคดียังมิได้ดำเนินการบังคับตามหมายก็ให้งดเสีย ถ้าได้ดำเนินการบังคับคดีไปแล้วก็ให้ถือว่าการบังคับคดีที่ได้ดำเนินไปนั้นเป็นอันถูกเพิกถอน เว้นแต่จะเป็นการพันวิสัยที่จะให้คู่ความกลับคืนสู่ฐานะเดิมดังเช่นก่อนบังคับคดีได้ หรือเมื่อศาลมีเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะบังคับเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกให้ศาลมีอำนาจสั่งอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร (ป.ว.พง มาตรา 199 เบญจ วรรคสาม)

4. เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ตามป.ว.พง มาตรา 199 เบญจ วรรคสอง แล้วให้ศาลมีกำหนดนัดใหม่ตั้งแต่วเวลาที่ขาดนัดพิจารณา หมายความว่า จะต้องย้อนไปตั้งแต่พิจารณาสืบพยานใหม่ เสมือนเป็นการสืบพยานนัดแรกเพราการขาดนัดพิจารณาเป็นการขาดนัดในวันที่ศาลมีกำหนดเริ่มต้นทำการสืบพยาน การพิจารณาคดีใหม่ก็ต้องทำการสืบพยานใหม่ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้น (คำพิพากษารัฐที่ 543/2503) ส่วนกระบวนการพิจารณาที่ดำเนินไปก่อนขาดนัดก็ยังคงใช้ได้ไม่ถูกเพิกถอน คงเพิกถอนแต่เฉพาะกระบวนการพิจารณาในวันขาดนัดและต่อมาภายหลังเท่านั้น (ป.ว.พง มาตรา 199 เบญจ วรรคสาม)

5. คำสั่งศาลที่อนุญาตให้พิจารณาคดีใหม่ให้เป็นที่สุด แต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตผู้ขอจากอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด (ป.ว.พง มาตรา 199 เบญจ วรรคสี่)

6. ถ้าศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตตามคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ผู้ขอจะยื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่อีกได้ ไม่เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาข้ามตาม พ.ร.บ.แพ่ง มาตรา 144 (คำพิพากษาริบิกที่ 1309/2494, 604/2510) แต่ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดพิจารณาและแพ้คดีใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งแล้วจะมาขอให้พิจารณาคดีใหม่ไม่ได้ (คำพิพากษาริบิกที่ 55/2518, 156-157/2523)

7. ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณาโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควรเป็นเหตุให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมมากกว่าที่ควรจะต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นนั้นให้ถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียมอันไม่จำเป็นและคู่ความฝ่ายนั้นเป็นผู้เสีย (พ.ร.บ.แพ่ง มาตรา 199 เบญจ วรรคท้า) หมายความว่า การที่คู่ความฝ่ายขาดนัดพิจารณาโดยจงใจ หรือโดยไม่มีเหตุอันสมควรแล้วยังมายื่นคำขอให้พิจารณาคดีใหม่อีก เช่นจ้าเฉยขาดนัดพิจารณาและแพ้คดีได้มาร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ของตนค่าฤชาธรรมเนียมในการตีส่วนคำขอ เช่นค่าพาหนะ ค่าป่วยการพยาบาล ค่าอ้างเอกสาร ค่าธรรมเนียมในการสั่งคำคู่ความหรือเอกสาร ฯลฯ หากศาลมิยกรคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ของจ้าเฉย ค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ต้องเสียไปดังกล่าวนี้ ให้ถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียมอันไม่จำเป็นตามความหมาย พ.ร.บ.แพ่ง มาตรา 166 และศาลต้องสั่งให้จ้าเฉยเสียแทนโจทก์

บทที่ 4

อนุญาโตตุลาการ

1. ความหมายของคำว่าอนุญาโตตุลาการ “อนุญาโตตุลาการ” ได้แก่การเสนอข้อพิพาระห่วงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ให้บุคคลภายนอกคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งมิใช่ศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจเป็นผู้ชี้ขาด เมื่อได้ฟังพยานหลักฐานและข้อโต้แย้งของคู่กรณีทุกฝ่ายแล้ว

อนุญาโตตุลาการอาจเกิดขึ้นได้โดยสัญญา หรือโดยผลของกฎหมายในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้อันญาโตตุลาการ วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทได้ยอมเป็นไปตามข้อตกลงนั้น

พึงสังเกตว่าในกรณีที่อันญาโตตุลาการเป็นสัญญาประเกทหนึ่งนั้นไม่มีบัญญัติไว้เป็นเอกสารสัญญาประเกทใดประเกทหนึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างไรก็มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ความเห็นไว้ว่า โดยลักษณะของสัญญาดังอันญาโตตุลาการเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความประเกทหนึ่ง ดังนั้นก็ควรที่จะอยู่ในข่ายบังคับของสัญญาประนีประนอมความ กล่าวคือ

1. ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดหรือลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญก็จะพ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ (ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851)

2. ผลของสัญญาดังอันญาโตตุลาการ ทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิความที่อันญาโตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาด

2. คุณลักษณะพิเศษของอันญาโตตุลาการ ในวงการค้าและธุรกิจทั่วไปไม่ว่าจะเป็นภายในประเทศ หรือระหว่างประเทศ มักนิยมระงับข้อพิพาระห่วงกัน โดยทางอันญาโตตุลาการ แทนการฟ้องร้องคดีในโรงศาล เพราะอันญาโตตุลาการมีคุณลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้คือ

อันญาโตตุลาการเป็นผู้เชี่ยวชาญในปัญหาพิพาท

1) โดยปกติการแต่งตั้งอันญาโตตุลาการโดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องในเรื่องที่พิพาท อาทิ เช่น ในเรื่องทางเทคนิคในวิชาสถาปัตยกรรม หรือ

วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งสถาปนิกหรือวิศวกรทำนั้นที่มีความรู้ในเรื่องนี้ดี ส่วนผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ถึงจะมีความรู้ในเรื่องนี้อยู่บ้างก็เป็นเพียงความรู้ของบุคคลทั่วไป ดังนั้น การวินิจฉัยข้าดปัญหาบางส่วนในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ย่อมกระทำได้ดีกว่าศาลยุติธรรม

2) ในเรื่องค่าธรรมเนียม สำหรับค่าธรรมเนียมกับอนุญาโตตุลาการโดยปกติ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าธรรมเนียมศาลแล้วมักจะมีอัตราต่ำกว่ามาก เพราะโดยปกติเป็นการทำหนดค่าธรรมเนียมเหมาจ่ายเป็นส่วนรวม แต่ในเรื่องค่าธรรมเนียมศาลนั้นเป็นการทำหนดตามทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง ซึ่งเฉพาะค่าขั้นศาลร้อยละ $2 \frac{1}{2}$ ในแต่ละชั้นศาล

3) ความไม่ยุ่งยากในกระบวนการพิจารณา สำหรับการพิจารณาคดีของศาลนั้น กระบวนการพิจารณาในแต่ละขั้นตอนต้องเป็นไปตาม ป.ว.พ.พ. ซึ่งสับสนยุ่งยากพออยู่ แต่ ในเรื่องการพิจารณาข้าดของอนุญาโตตุลาการนั้นนอกจากที่บัญญัติไว้ใน ป.ว.พ.พ. สำหรับอนุญาโตตุลาการในศาลแล้วก็ไม่มีกฎหมายที่อะไรก็ตามมาอยู่เป็นแต่เพียงว่า ถ้าอนุญาโตตุลาการกระทำโดยสุจริตวินิจฉัยข้าดข้อพิพาทไปโดยไม่ขัดต่อบทกฎหมาย อันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยก็เป็นอันสมบูรณ์

4) ความเหมาะสมในการฟ้องร้องคดียังคงศาลนั้นเป็นเรื่องที่สับสนยุ่งยาก เสียเวลาเป็นอันมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุด ก็คือกระบวนการพิจารณาของศาลมักจะล่าช้าเป็นอันมาก ซึ่งจะทำให้ฟ้องค้าและนักธุรกิจต้อง ขาดประโยชน์ในเรื่องธุรกิจและการค้า เพราะในการพิจารณาคดีของศาลล่าช้า นอกจากนั้น กระบวนการพิจารณาของศาลยังมีแบบวิธีและต้องการทำอย่างเป็นทางการ ส่วนการพิจารณา ของอนุญาโตตุลาการนั้นสะดวกรวดเร็วและไม่เป็นทางการเหมือนการพิจารณาของศาล

5) ความเป็นกันเอง ถ้ามอบข้อพิพาทให้ออนุญาโตตุลาการวินิจฉัยนั้น อนุญาโตตุลาการมิใช่อยู่ในฐานะที่คู่ความจะต้องใช้ความค่าระยะเงรยอย่างศาลยุติธรรม หากแต่ว่าเป็นเรื่องระหว่างบุคคลที่เป็นกันเองพิจารณาแล้วเป็นไปอย่างไม่มีพิธีรีตองเหมือน อย่างในศาลยุติธรรม

6) การพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ เป็นเรื่องเฉพาะของคู่กรณีไม่เป็นการ เปิดเผยแก่สาธารณะ คุณลักษณะของอนุญาโตตุลาการในเรื่องนี้ทางการธุรกิจการค้าและ วิชาชีพต่าง ๆ ถือว่ามีความสำคัญที่สุด เพราะทางการเหล่านี้แต่ละวงการแม้จะมีการพิพาท บากบานมากก็ไม่ประสงค์จะให้เรื่องอื้อฉาว จึงได้มอบข้อพิพาทให้ออนุญาโตตุลาการชี้ขาด

เป็นการภายในและเปิดเผยแพร่แต่คู่กรณีและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนในการพิจารณาคดีในศาลนั้นมีหลักวิธีพิจารณาใน ป.ว.พ.ฝ ว่าต้องมีการพิจารณาโดยเปิดเผยแพร่ สาธารณะชนมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาได้ซึ่งวงการค้าและธุรกิจ หรือวิชาชีพต่าง ๆ ไม่ปรากฏ

3. คุณลักษณะพิเศษของศาลยุติธรรม

1) การนี้จะเป็นประการใดก็ตาม การพ้องร้องคดีต่อศาลยุติธรรมก็ยังเป็นประโยชน์กว่าการมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่มีปัญหาซ้อกกฎหมาย ซึ่งในท้ายที่สุดก็ให้ศาลยุติธรรมชี้ขาดจึงเป็นการยุติ

2) ในเรื่องที่คู่กรณีประสงค์ที่จะให้ดำเนินวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้นมีผลผูกพันบุคคลภายนอกด้วย ก็ยอมต้องอาศัยคำพิพากษาของศาลยุติธรรม เป็นต้นว่า ต้องการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องฐานะความสามารถ – นิติบุคคล การเลิกนิติบุคคล การชี้ขาดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ตาม ป.ว.พ. มาตรา 145 (1), (2) ส่วนการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ แม้จะมีผลบังคับก็เป็นผลเฉพาะของคู่กรณีเท่านั้น

4. ประเภทของอนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1) อนุญาโตตุลาการนอกศาล

2) อนุญาโตตุลาการสำหรับในคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล

1) อนุญาโตตุลาการนอกศาล อนุญาโตตุลาการนอกศาลหรืออนุญาโตตุลาการโดยศาลไม่ได้รับรู้ เกิดขึ้นจากการตกลงกันระหว่างคู่กรณีตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้น โดยทำเป็นสัญญา สัญญาอนุญาโตตุลาการหมายถึงสัญญาหรือข้อตกลงในสัญญาที่คู่กรณีตกลงเสนอข้อพิพาททางแพ่งที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดไม่ว่าจะมีการทำหนดด้วยผู้ซึ่งจะเป็นอนุญาโตตุลาการไว้หรือไม่ก็ตาม (พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 มาตรา 5) และสัญญาอนุญาโตตุลาการจะมีผลผูกพันคู่กรณีได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีข้อสัญญาราภภูมิอยู่ในเอกสารโดยชอบทางชอบหมาย โทรเลข โทรพิมพ์ หรือเอกสารอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน (พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ มาตรา 6)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 221 บัญญัติว่า “การเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาดนอกศาลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ” ดังนั้น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอข้อพิพาท การพิจารณา การทำ คำชี้ขาด และการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนอกศาลจึงต้องไปตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530

2) อนุญาโตตุลาการสำหรับในคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลหรือ
อนุญาโตตุลาการที่ศาลรับไว้ ป.ว.พง มาตรา 210 บัญญัติว่า “บรรดาคดีทั้งปวงซึ่งอยู่
ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น คู่ความจะตกลงกันเสนอข้อพิพาทอันเกี่ยวกับประเด็น
ทั้งปวงหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง ให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือหลายคนเป็นผู้ชี้ขาดก็ได้
โดยยึดคำขอร่วมกันกล่าวถึงข้อความแห่งข้อตกลงเช่นว่านั้นต่อศาล

ถ้าศาลเห็นว่าข้อตกลงนั้นไม่ผิดกฎหมายให้ศาลอนุญาตตามคำขอนั้น”

คดีแพ่งทั้งปวงเป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคลโดยเฉพาะตัว ดังนั้น กรณีใดที่ไม่
ผิดกฎหมายแล้ว ศาลย่อมอนุญาตให้ทำความตกลงกันอย่างหนึ่งอย่างได้ดี เช่นการตั้ง^๔
อนุญาโตตุลาการ การตั้งอนุญาโตตุลาการนี้ จะต้องบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เพราะเหตุว่าเมื่อ^๕
คดีมาถึงศาลแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจและหน้าที่ที่จะชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีนั้น กฎหมายจึง^๖
บัญญัติมาตรา 210 นี้ไว้ชัดแจ้ง ว่าแม้จะตกลงให้คนอื่นชี้ขาดก็ยอมทำได้เหมือนกัน
เป็นเรื่องที่คู่ความทุก ๆ ฝ่ายจะต้องทำความตกลงให้หากไม่มีข้อตกลง ศาลจะสั่งให้
คนหนึ่งคนใดเป็นผู้ชี้ขาดแทนศาลไม่ได้

การตั้งอนุญาโตตุลาการในศาลมามาตรานี้ คู่ความจะตกลงกันตั้งให้
ชี้ขาดประเด็นข้อทุ่มเดียงในคดีทุก ๆ ข้อหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ แต่ละข้อตั้ง^๗
อนุญาโตตุลาการเพื่อชี้ขาดข้อกฎหมายไม่ได้ เพราะการนิจฉัยข้อกฎหมายเป็นเรื่องของ
ศาล ไม่ใช่ศาลจะไปพึงความเห็นของอนุญาโตตุลาการ การตั้งทำโดยทำเป็นคำขอร่วมกัน
ทั้งสองฝ่ายเขียนรับรองข้อตกลงเช่นว่านี้มาในคำขอ ซึ่งยืนต่อศาลหรือมีฉันฝ่ายหนึ่งทำ
คำขอฝ่ายอื่น ๆ ทำคำแผลงรับรองการตกลงนั้นเมื่อศาลเห็นว่าคำขอนั้นไม่ผิดกฎหมาย
ศาลก่อนอนุญาตตามคำขอนั้น อนึ่งถ้าคำขอนั้นระบุตัวอนุญาโตตุลาการไว้ด้วย ศาลจะต้อง^๘
คุ้มครองให้กับบุคคลนั้นหรือบุคคลเหล่านั้นจะยอมรับตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการหรือไม่^๙
ในเรื่องนี้ศาลอาจจากราบได้โดยคำยืนยันของคู่ความหรือมีฉันกู้ผู้ที่จะรับตั้งนั้นรับรอง
ยอมรับตั้งมาในคำขอนั้นด้วยหรือแตลงให้ทราบ ถ้าศาลยังสงสัยหรือเห็นสมควร ศาลอาจ
เรียกผู้นั้นหรือว่าบุคคลเหล่านั้นมาสอบถ้าจะตั้งผู้ใดเป็นอนุญาโตตุลาการโดยมิได้
รับความยินยอมนั้นไม่ได้ (ป.ว.พง มาตรา 212)

ถ้าหากว่าข้อตกลงตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นได้ตกลงกำหนดตัวอนุญาโต^{๑๐}
ตุลาการแล้วก็ต้องดำเนินการตั้งอนุญาโตตุลาการไว้แล้วก็ต้องดำเนินการก็คงเป็นไปตามที่^{๑๑}

หากองกันนั้น แต่ถ้ามีได้มีข้อตกลงกันไว้ การตั้งอนุญาโตตุลาการต้องเป็นไปดังต่อไปนี้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 211)

1. คู่ความชอบที่จะตั้งอนุญาโตตุลาการได้ฝ่ายละคน แต่ถ้าคดีมีโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมหลายคน ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการเพียงคนหนึ่ง แทนโจทก์ร่วมทั้งหมด และคนหนึ่งแทนจำเลยร่วมทั้งหมด กล่าวคือตั้งได้ฝ่ายละคนไม่ว่าจะเป็นโจทก์กี่คนหรือจำเลยกี่คนก็ตาม โดยคู่ความฝ่ายนั้นร่วมกันเลือกตั้งมา

2. ถ้าคู่ความจะตั้งอนุญาโตตุลาการคนเดียว หรือหลายคนด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน การตั้งเช่นว่านี้ให้ทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี และให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ กล่าวคือถ้าหากคู่ความนั้น ๆ ทุกฝ่ายตกลงกันรวมตั้งอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือหลายคน โดยเสนอต่อศาลมาในคำขอให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นแล้วก็ต้องยกเว้น โดยเงื่อนไขที่ตกลงกันภายหลังเพิ่มเติมก็ได้ การตั้งก็ทำเป็นหนังสือดังกล่าวแล้วนี้ให้มีปรากฏว่าตกลงตั้งคร

3. ถ้าตกลงกันให้คู่ความฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการการตั้งเช่นว่านี้ ให้ทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อของคู่ความหรือบุคคลภายนอกนั้นแล้วส่งไปให้คู่ความอื่น ๆ ข้อนี้เป็นเรื่องให้คู่ความฝ่ายหนึ่งตั้งอนุญาโตตุลาการโดยอิอิกฝ่ายหนึ่งไม่เกี่ยวข้องด้วย หรือมีฉะนั้นก็ให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เลือก เมื่อผู้ที่มีอำนาจจัดตั้งได้ตั้งแล้วต้องส่งหนังสือตั้งไปให้คู่ความฝ่ายอื่น ๆ และเข้าใจว่าจะต้องเสนอต่อศาลด้วยฉบับหนึ่ง มีฉะนั้นศาลจะไม่มีหลักฐานในสำนวนความ

4. ถ้าศาลไม่เห็นชอบด้วย บุคคลที่คู่ความตั้งหรือที่เสนอตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการให้ศาลมั่งให้คู่ความตั้งบุคคลอื่นหรือเสนอบุคคลอื่นตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการถ้าคู่ความมิได้ตั้ง หรือเสนอให้ตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการให้ศาลมีอำนาจตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการได้ตามที่เห็นสมควร แล้วให้ศาลมั่งค้ำสั่งเช่นว่านี้ไปยังอนุญาโตตุลาการที่ตั้งขึ้น และคู่ความที่เกี่ยวข้องโดยทางเจ้าพนักงานของศาล

ถ้าหากว่าในการตกลงให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการ คู่ความมิได้ตกลงว่าไม่ให้ศาลมีอำนาจจัดตั้งเช่นว่ามาแล้ว ศาลมั่งมีอำนาจตามข้อ 4 ถึงแม้คู่ความจะดำเนินการตั้งโดยกฎหมายต้องตามข้อ 1, 2 หรือ 3 แล้วก็ตาม กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นอนุญาโตตุลาการที่คู่ความตั้งมาเสร็จแล้วก็ตามหรือที่คู่ความ หรือบุคคลผู้มีสิทธิตั้งเสนอนามมาเพื่อตั้งก็ตาม ศาลมั่งมีอำนาจที่จะไม่ยอมรับตั้งบุคคล ๆ นั้น และสั่งให้ตั้งหรือเสนอตั้งใหม่

ได้ค่าลักษณะจ้างตั้งเง้อได้แต่ในการที่ศาลจะตั้งคิรนั้นจำเป็นที่จะปรากฏแน่เสียก่อนว่า บุคคลนั้นจะยอมรับตั้ง เมื่อได้ตั้งขึ้นแล้ว ศาลอาจจะต้องส่งคำสั่งตั้งนี้ไปให้กับตัวบุคคลที่ถูกแต่งตั้ง และถูกความทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องการส่ง ศาลส่งโดยทางเจ้าพนักงาน

เมื่อได้มีการตั้งตัวอนุญาโตตุลาการโดยถูกต้องแล้ว และบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งยินยอมรับตั้งแล้ว บุคคลหรือถูกความที่มีสิทธิและได้ตั้งอนุญาโตตุลาการจะถอนการตั้งนั้นเสียไม่ได้ เว้นแต่ถูกความอิกรฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมด้วย (ป.ว.แพ่ง มาตรา 213)

อนุญาโตตุลาการนั้นเมื่อได้รับแต่งตั้งแล้วยอมมีฐานะ เป็นผู้ซึ่ขาดกฎหมายจึงเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตั้ง เช่นผู้พิพากษาได้ การคัดค้านเช่นว่านี้ หมายความว่าคัดค้านว่าเป็นผู้ที่ไม่สมควรเป็นอนุญาโตตุลาการสำหรับเรื่องนั้นกฎหมาย ยอมให้คัดค้านได้แต่เฉพาะกรณีที่อนุญาโตตุลาการที่ได้ตั้งขึ้นโดยถูกความฝ่ายเดียว หรือ บุคคลภายนอกหรือศาล ถ้าหากได้ตั้งขึ้นโดยถูกความทุกฝ่ายเห็นชอบด้วยกันแล้วก็คัดค้าน ไม่ได้

ในการตั้งอนุญาโตตุลาการนั้น ในข้อตกลงตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นก็ต้อง หรือในคำสั่งศาลให้ตั้งอนุญาโตตุลาการนั้นก็ต้อง โดยปกติยอมระบุประเด็นที่จะให้ อนุญาโตตุลาการซึ่ขาดไว้และถ้าอนุญาโตตุลาการมีฐานะเป็นผู้ซึ่ขาด จำเป็นต้องมีอำนาจ ที่จะดำเนินการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเพื่อจะสามารถซึ่ขาดได้ตามนั้น

เมื่ออนุญาโตตุลาการได้ทำการพิจารณาข้อพิพาทนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องทำคำซึ่ขาด การทำคำซึ่ขาดนี้ หากมีกำหนดไว้ในข้อตกลงให้ปฏิบัติอย่างใด ก็ต้อง ปฏิบัติตามนั้นแต่ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ หรือว่าได้ตกลงกันแล้วแต่บางส่วน ส่วนที่มิได้ตกลง กันไว้ก็ต้องปฏิบัติตั้งนี้

1. ในกรณีที่มีอนุญาโตตุลาการคนเดียวที่ยื่นจะซึ่ขาดไปตาม ความเห็นของผู้นั้นได้โดยลำพัง แต่ถ้ามีอนุญาโตตุลาการหลายคนต้องซึ่ขาดตามเสียง ข้างมาก

2. ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ออนุญาโตตุลาการทั้งบุคคลภายนอกเป็น ประธานขึ้นคนหนึ่งเพื่อออกคะแนนเสียงซึ่ขาด ถ้าอนุญาโตตุลาการไม่ตกลงกันในการตั้ง ประธานให้ยึดคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งตั้งประธาน

สำหรับคำซึ่ขาดนั้น อนุญาโตตุลาการต้องดำเนินการไปทำงานของ เดียวกับคำพิพากษางานของศาลโดยนำบทบัญญัติในมาตรา 140, 141 และ 142 มาใช้บังคับ

โดยอนุโญตแต่จะต้องยืนคำชี้ขาดนั้นต่อศาลเมื่ออำนาจที่จะตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นอีกชั้นหนึ่งคือ

1. ถ้าศาลเห็นว่าคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายประการใดประการหนึ่งแล้ว ศาลจะพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น

2. ถ้าศาลเห็นว่าคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการขัดต่อกฎหมายประการหนึ่งประการใด ศาลเมื่อยื่นคำสั่งปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาทำตามคำชี้ขาดนั้น แต่ถ้าคำชี้ขาดนั้นอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ ศาลอาจให้อนุญาโตตุลาการหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องแก้ไขเสียก่อนภายในเวลาอันสมควรที่ศาลจะกำหนด

ในกรณีที่ศาลปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการก็ได้หรือในการณ์ที่ศาลพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการก็ได้ ไม่ว่าเป็นกรณีอนุญาโตตุลาการที่ศาลรับรู้ หรือไม่ได้รับรู้ด้วยก็ตาม โดยปกติคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลนั้นเป็นเด็ดขาดถึงที่สุด ฝ่ายหนึ่งฝ่ายหนึ่งจะอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้ เว้นแต่ในเหตุดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีข้ออ้างแสดงว่าอนุญาโตตุลาการหรือประธานแล้วแต่กรณี ไม่ได้กระทำการโดยสุจริต หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้กลล้อฉล

2. เมื่อคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น ฝ่ายหนึ่งต่อ挺ทกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

3. เมื่อคำพิพากษานั้นไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คือในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ แต่คำพิพากษาของศาลไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

ส่วนค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการ ถ้าหากว่าในข้อตกลงดังอนุญาโตตุลาการมิได้กำหนดไว้ อนุญาโตตุลาการอาจจะเสนอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้อง ศาลเมื่อยื่นคำสั่งให้คู่ความชำระค่าธรรมเนียมให้แก่องุญาโตตุลาการตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรกำหนด แต่ถ้าไม่มีกำหนดไว้ในข้อตกลงก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงนั้น

ความแตกต่างระหว่างอนุญาโตตุลาการในศาลกับอนุญาโตตุลาการนอกศาล

1. การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ และวิธีพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ ตลอดจนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในศาล ย่อมต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ ป.ว.แพ่ง

มาตรา 210 ถึง มาตรา 222 ส่วนอนุญาโตตุลาการนอกศาลนั้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 มาตรา 5 และมาตรา 6

2. สำหรับอนุญาโตตุลาการนั้นจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล และเมื่อศาลมีให้อนุญาตแล้ว อนุญาโตตุลาการในศาลจะขอให้ศาลมีคำสั่นในกระบวนการพิจารณาบางประการให้ เป็นดังนี้ว่าให้ศาลออกหมายเรียกพยานหรือให้พยานസานวนหรือให้ส่งเอกสารศาลก็อาจจัดการตามที่อนุญาโตตุลาการในศาลขอได้ โดยเรียกค่าธรรมเนียมศาลตามอัตราที่กำหนดไว้สำหรับกระบวนการนั้นส่วนอนุญาโตตุลาการนอกศาล พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 มาตรา 18 บัญญัติว่า “ในการนี้ที่จำต้องอาศัยยื่นนำเจ้าคดีในการออกหมายเรียกพยาน ให้พยานസานวน คนให้ส่งเอกสารหรือวัดถูกใจใช้วิธีการชี้ครัวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีในระหว่างการพิจารณา หรือให้เข้าด้วยกันในปัญหาข้อกฎหมายโดยอนุญาโตตุลาการคนใดคนหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้ศาลมีคำสั่นในกระบวนการพิจารณาเช่นว่านี้ ถ้าศาลเห็นว่ากระบวนการพิจารณานั้น หากเป็นการพิจารณาของศาลแล้วศาลท่าให้ได้ ก็ให้ศาลจัดการให้ตามคำร้องนั้น ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการนั้น มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

3. เมื่ออนุญาโตตุลาการในศาลพิจารณาคดีเสร็จ และทำคำชี้ขาดของตนยื่นศาล ถ้าศาลเห็นว่าคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในศาลถูกต้องตามกฎหมายศาลจะต้องพิพากษาไปตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น และในการนี้ที่คู่ความไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในศาลก็อาจถูกบังคับคดีในฐานะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ทันที ส่วนกรณีเสนอขอพิพาทให้ออนุญาโตตุลาการนอกชี้ขาด เมื่อมีคำชี้ขาดแล้ว อนุญาโตตุลาการหรือผู้ชี้ขาดจะต้องจัดส่งสำเนาคำชี้ขาดนั้นถึงคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกคน (พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ มาตรา 21 วรรคสี่) ในกรณีที่กรณีฝ่ายใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาดห้ามมิให้บังคับตามคำชี้ขาดนั้น เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจและศาลได้มีคำพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น คำร้องขอนี้ให้ยื่นภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้ส่งสำเนาคำชี้ขาดถึงคู่กรณีตามมาตรา 21 วรรคสี่แล้ว (พ.ร.บ. อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 มาตรา 23 วรรคหนึ่ง)

5. เรื่องได้มั่งที่จะมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดได้

เรื่องนี้ตามหลักกฎหมายอังกฤษซึ่งเป็นที่มาสำคัญของหลักกฎหมายเรื่องอนุญาโตตุลาการใน ป.ว.แพ่ง ถือหลักว่า เรื่องได้ก็ตามที่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ ก็ย่อมมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดได้แต่ท่านศาสตราจารย์ ชานินทร์ กรัยวิเชียร เห็นว่าสำหรับกฎหมายไทย น่าจะถือ ป.ว.แพ่งมาตรา 55 เป็นหลักวินิจฉัยในเรื่องนี้ กล่าวคือ กรณีได้ก็ตามที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง ก็ย่อมมอบอำนาจให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดได้ อย่างไรก็ตามที่ท่านผู้รู้ท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า จะมอบข้อพิพาทดังกล่าวให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาด จริงอยู่ปัญหาข้อกฎหมายจะถือว่าเป็นข้อยุติในทางเดินทางหนึ่งก็ต่อเมื่อศาลได้วินิจฉัยซึ่งขาดแล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องได้ก็ตามอันเป็นเรื่องความผิดทางอาญาคดี เรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยคดี ย่อมจะมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดไม่ได้ หากแต่เป็นของศาลยุติธรรมโดยเฉพาะ อาทิ เช่น หน้อันเกิดจากการพนันหรือหน้อันเกิดแต่สัญญาเป็นโมฆะ

ปัญหาน่าคิด ถ้าคุณจะตกลงกันว่าข้อพิพาทที่มีอยู่แล้ว หรือที่จะมีขึ้นในภายหลังมิให้นำมาฟ้องร้องในศาลยุติธรรมเป็นอันขาด หากแต่ให้มอบข้อพิพาทนั้นให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดแทนจะได้หรือไม่

ท่านศาสตราจารย์ชานินทร์ กรัยวิเชียร เห็นว่าข้อตกลงกันเช่นนั้นน่าจะกระทำไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าคุณจะตกลงกันว่าในกรณีที่มีข้อพิพาทให้เสนอข้อพิพาทแก่อนุญาโตตุลาการ โดยมิได้ระบุเรื่องยกเว้นอำนาจศาลโดยทางเดินทางหนึ่ง ข้อตกลงเช่นว่านี้ใช้บังคับได้ ศาลอังกฤษเคยตัดสินไว้ในคดีสำคัญเรื่องหนึ่งคือ scott 2 avery (1856) ในคดีนี้ศาลอังกฤษตัดสินว่าเมื่อมีข้อตกลงดังกล่าวคุณจะนำคดีมาฟ้องร้องยังศาลทันทีไม่ได้ ต้องให้อนุญาโตตุลาการซึ่งขาดเสียก่อนแล้วจึงนำคดีมาขึ้นศาลได้ คดีส่วนใหญ่ในศาลอังกฤษที่มีข้อตกลงทำนองนี้ได้เป็นสัญญาที่เกี่ยวกับกรรมธรรมประจำภัย อนึ่ง มีคดีของอังกฤษอีกดีหนึ่งยังตัดสินเกี่ยวนี้เองกับคดี scott avery คือ atlantic shipping and dredging (1922) ถ้าไม่มีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการให้ซึ่งขาดภัยในกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญาก็ถือว่าสิทธิเรียกร้องตามข้อพิพาทนั้นสิ้นสุดลง อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหานี้มี

พ.ร.บ.ว่าด้วยอนุญาติคุกคามการ ค.ศ. 1950 บัญญัติสำหรับกรณีไว้ว่า แม้ว่าจะยังเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาให้แต่งตั้งองุญาติคุกคามสิ้นสุดลงแล้ว ถ้าหากศาลมีข้ายาระยะเวลาให้ออกจะเกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ ศาลก็อาจขยายระยะเวลาดังกล่าวให้ออกได้

ในเรื่องวิธีพิจารณาคดีโดยอนุญาติคุกคามนี้ ผู้เขียนได้รับถ่ายทอดมาจากการท่านศาสตราจารย์ชานินทร์ กรัยวิเชียร ขณะนั้นหากมีประโยชน์อยู่บังก์ของอนันให้ท่านศาสตราจารย์ชานินทร์ กรัยวิเชียร และส่วนใดที่บกพร่องหรือผิดพลาดผู้เขียนขออนรับไว้เพียงผู้เดียว